

*До 90-річчя
Дніпропетровського
національного університету
імені Олеся Гончара
(1918–2008)*

МИ – З КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ:
ЧАС, ПОДІЇ, ЛЮДИ**

Дніпропетровськ
Видавництво Дніпропетровського
національного університету
2008

УДК 378 (477.63)
ББК 74.58 (4Укр-4Дні)
М 57

Редакційна колегія:

М. В. Поляков (керівник), С. В. Демченко, В. В. Іваненко,
О. О. Кочубей, В. Д. Демченко

*Рекомендовано до друку вченою радою
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
(протокол № 12 від 2 липня 2008 р.)*

Упорядник С. В. Демченко

М 57 Ми – з класичного університету. Дніпропетровський національний: час, події, люди // За заг. редакцією проф. М. В. Полякова. – 2-ге видання, доповнене, перероблене. – Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту. – 2008. – 148 с.

ISBN 978-966-551-261-5

У книзі вміщено матеріали про працівників одного з провідних вищих навчальних закладів України. Несхожі ці люди – професори та наукові співробітники, викладачі й наставники студентської молоді, керівники підрозділів і скромний допоміжний персонал. Об'єднує їх ріднить їх одне: спільною долею для всіх став Дніпропетровський національний університет.

Для широкого кола читачів.

**УДК 378 (477.63)
ББК 74. 58 (4Укр-4Дні)**

ISBN 978-966-551-261-5

© С. В. Демченко, упорядкування,
2008
© Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара,
2008
© Видавництво Дніпропетровського
національного університету,
оформлення, 2008

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Дніпропетровський національний університет відзначає нову віху своєї славної біографії – 90-річчя від моменту заснування. Ми не можемо не пишатися тим, що за ці роки він перетворився на потужний навчальний, науковий і культурно-просвітницький центр Придніпров'я, а за часи незалежності України – став одним з провідних класичних університетів.

Перегортаючи поживклі архівні сторінки історії ДНУ, вдивляючись в обличчя його засновників, які збереглися на старих фотографіях, знайомлячись із сьогоденням рідного навчального закладу все більше переконуєшся в тому, що його доля, слава, здобутки тісно пов'язані з тими людьми, які в ньому навчалися та працювали. Видатні наукові школи, славетні в науці і освіті імена, величні постаті письменників, діячів культури, політиків, керманичів держави – всі вони і є колективним портретом університету.

Та не лише вони. Колись великий режисер сказав: «Театр починається з вішалки...» А університет? Могутній освітянський і науковий конгломерат включає до себе десятки підрозділів, що забезпечують життєдіяльність складного університетського організму. У них теж працюють сотні людей – лаборантів, інспекторів, інженерів, бібліотекарів... Інколи їхня праця не так помітна, як діяльність викладача чи науковця, та їхній внесок у спільну справу важко переоцінити.

Характерна риса, що кидається в око при знайомстві з біографіями представлених у збірці співробітників університету: переважна більшість – вихованці університету, їхній життєвий шлях пов'язаний з університетом зі студентських років, а в трудових книжках один запис – ДНУ.

Перший у світі університет у Болоньї ввів до своєї назви знамените і дуже звичне для нас словосполучення: «Alma mater». Університет справді для нас і вихователь, і вчитель, і спільна для його випускників та студентів домівка. У ній рівні всі – від академіка до

лаборанта, якщо це справжні професіонали і щирі патріоти рідного університету. Переконалий, серед героїв цієї невеликої книжки інших немає. Вони майже відсутні і серед тих, хто не потрапив на сторінки книги. Бо дух причетності до одної великої справи – навчання і виховання молоді об'єднує усіх нас.

Ювілей – це прекрасна нагода віддати належну шану людям університету, які не зрадили йому, не шукали в житті легких шляхів, а тому сповна реалізували себе як педагоги, вчені, різнобічні фахівці, непересічні особистості. Вони вже вписали і, не сумніваюсь у цьому, ще впишуть до літопису його славних діянь чимало яскравих сторінок. Адже на крутих віражах історії не втратили віри у свою високу освітянську місію й надії на величне майбутнє України і своєю самовідданою працею наближають це майбутнє.

Сподіваюсь, що читачі книги в її героях впізнають своїх учителів, наукових наставників, колег, однодумців, друзів, одне слово тих, хто творив й чиїми зусиллями любовно зберігається до сьогодні високий творчий потенціал і авторитет нашого рідного класичного університету.

Хай нарис на сторінках книжки стане визнанням особливих заслуг тих, хто не звик ховатись за чужими спинами і, як співалось колись у пісні, «спочатку думає про Батьківщину, а потім про себе». Ми пишаємось тим, що працюємо пліч-о-пліч з такими людьми!

Нехай Бог, добро і щедра доля не оминуть наших шановних колег!

М. ПОЛЯКОВ,
ректор ДНУ

ЙОГО ЖИТТЄВЕ КРЕДО

Євген Романович Абрамовський з фізтехівців першого призову. Тоді, 1952-го, на новостворений факультет Дніпропетровського університету, що мав готувати фахівців-ракетників, збирали здібних хлопців з усіх вузів міста. Факультет мав стати елітарним і став ним. Найсвітліші голови – на фізтесі, найгостріша стінгазета – на фізтесі, найкращі спортсмени – теж тут. А що вже говорити про художню самодіяльність! Музичні хвилі напівзабороненого джазу («сьогодня он играет джаз, а завтра Родину продаст») пливли саме звідси.

Євген Абрамовський прийшов на факультет з Металургійного інституту і став помітною фігурою, хоч, здається, зовсім цього не прагнув.

Студенти і викладачі оцінили інтелект, товариськість, різнобічність інтересів, почуття гумору. Він усюди встигав: і навчався на «відмінно», і редагував популярну на факультеті стіннівку «Знання», і керував театром естрадних мініатюр.

Здібного студента залишили працювати на кафедрі № 1 і доручили читати курс «Вступ до ракетної техніки», який слухали всі студенти, серед них у майбутньому – видатні спеціалісти ракетно-космічної галузі.

Як згадує Євген Романович, найбільше вплинули на його становлення як людини і фахівця В. М. Ковтуненко, один із провідних спеціалістів КБ «Південне», та В. Є. Давидсон. Саме В. М. Ковтуненко незабаром запросив молодшого колегу на створену ним кафедру аерогідромеханіки на механіко-математичному факультеті. Згодом Є. Р. Абрамовський довгі роки був її завідувачем, а нині працює на посаді професора.

Вражає діапазон навчальних курсів, які за роки викладацької роботи підготував Євген Романович: ракетна техніка, аеродинаміка, механіка рідини і газу, вітроенергетика тощо. Деякі з них він читав і читає англійською мовою. У 60-ті роки в нашому «закритому» місті не так уже і багато науковців володіли нею. Вивчивши англійську самостійно, Є. Р. Абрамовський вільно спілкувався з колегами за кордоном, зокрема, під час наукового стажування в США в 1969–

1970 рр. Наукову роботу він проводив спільно з видатним вченим у галузі аеродинаміки У. Хейзом у Прінстонському університеті ракетно-космічних досліджень ім. Форрестола.

Шлях у науці Є. Р. Абрамовського відзначений статтями, посібниками, монографіями.

Його робота «Аеродинаміка вітродвигунів» (1987 р.) була першою у СРСР з цієї тематики. Будучи «технарем» за освітою, Є. Р. Абрамовський має широке коло інтересів – політика, економіка, музика, живопис, література. На посадах університетського рівня він дбав про розвиток гуманітарних факультетів, відкриття нових спеціальностей цього профілю.

У Євгена Романовича багато прекрасних якостей – порядність, делікатність, скромність. Вони повною мірою виявились, коли він працював секретарем парткому університету, проректором. Нині він на громадських засадах очолює Центр з інтенсивного вивчення іноземних мов, де й сам викладає, зрозуміло, англійською. І тут, як завжди і всюди, його цінують і поважають.

Якось на запитання про життєве кредо Євген Романович відповів, що серед мудрих принципів буття, вироблених людством, йому найбільше імпонують такі: «Щасливий той, хто віддає більше, ніж набуває!» «Не втомлюйся робити людям добро». Усі, хто знає Є. Р. Абрамовського, підтверджують: для нього це не декларації, а парадигма життя.

Н. Бикова

ІІ «РАДІУС ДІЇ»

Перше, що згадуєш про Валентину Олександрівну Архіреєву – звук підборів. Її ще не видно, але чіткий, ритмічний, заряджений енергією звук уже лунає корпусом. І, випереджаючи власницю, він вривається до кабінету. І всі присутні навколо вже включені в цей ритм, діють і живуть, підкоряючись йому. Ні, це не авторитарність і не прагнення домшувати і підкоряти собі, це дивна її здатність захопити і зарядити своєю енергією, своєю справою, своїми ідеями тих людей, що знаходяться поруч. У кожного свій «радіус дії» чи «взаємодії»: хтось може ефективно працювати тільки з трьома-чотирма колегами, для когось ця кількість становить півтора десятка людей,

деякі працюють вже із сотнями. Для Валентини Олександрівни ж «радіус дії» межі не має і прагне до нескінченності. Організувати міжвузівську, міжрегіональну і навіть міжнародну конференцію – для неї не проблема. Можна не сумніватися, що організація перших масштабних зустрічей із представниками неземних цивілізацій не стане для неї надскладним завданням, вони будуть підготовлені і проведені на вищому рівні.

Запаси її енергії також вимірюються астрономічними величинами. Упродовж дня вона встигає побувати в неймовірній кількості місць, починаючи з міськвиконкому і закінчуючи молодіжним літературним гуртком.

У гуманітарний центр приходять різні люди й у кожному випадку вони можуть розраховувати на кваліфіковану допомогу, грамотну консультацію, інформаційну і організаційну підтримку. Кількість імен і прізвищ, що Валентина Олександрівна тримає у пам'яті – величезна. Іноді здається, що вона може звернутися на ім'я та по батькові до будь-якої хоча б трохи відомої в нашому місті людини.

А крім того, з Валентиною Олександрівною дуже приємно і затишно посидіти за філіжанкою кави і поговорити про все на світі...

Знайомство з Валентиною Олександрівною, цією напрочуд мобільною і привітною жінкою, яка готова завжди прийти на допомогу при вирішенні громадських і особистих проблем, відбувається дуже легко, невимушено. Завітавши до методичного кабінету Центру гуманітарних проблем освіти ДНУ і познайомившись з його завідувачкою В. О. Архіреєвою, вже через кілька хвилин розумієш – звернувся за адресою. Про неї одразу складається позитивне враження. Широка ерудиція, інформованість, сучасне мислення, приваблива зовнішність і доброзичливість – усе це сприяє успішному діловому спілкуванню. Її досвідчене око блискавично визначає, що ж саме привело відвідувача до методичного кабінету Центру. Якщо ти новачок – тобі буде детально роз'яснено: з чого почати, як організувати, підготувати та провести будь-яку конференцію, тематичну зустріч, круглий стіл, вечір, а може – ювілей факультету чи кафедри, успішно презентувати свої наукові, художні та інші хобі.

При ближчому знайомстві вражає тематичний діапазон і масштаби різноманітних наукових, науково-методичних, практичних

конференцій різних рівнів (міжнародних, всеукраїнських, регіональних), культурно-просвітницьких та методичних заходів, які організовує та проводить Центр гуманітарних проблем освіти ДНУ. Його серцевиною є методичний кабінет з надійним керівником – Валентиною Олександрівною Архіреєвою, яка вже майже 10 років працює на цій посаді. Генератор ідей, талановитий організатор, вона чудово знаходить спільну мову зі своїми молодими співробітниками, тісно співпрацює з факультетами ДНУ, університетським активом. Заходи Центру гуманітарних проблем освіти ДНУ знаходять постійну підтримку ректорату, громадських організацій, владних структур міста та області.

Це і не дивно, Валентина Олександрівна має педагогічну та партійну освіту (закінчила педагогічний вуз та Вищу партійну школу при ЦК Компартії України), працювала вчителем, на комсомольській та партійній роботі, була заступником директора з наукової та методичної роботи Методичного центру управління науки і освіти Дніпропетровської міської ради.

Вражає й активна життєва та соціальна позиція. Ось лише кілька фактів з її біографії. Валентина Олександрівна була делегатом двох з'їздів комсомолу України, членом Ревізійної комісії ЦК ЛКСМ України, депутатом районної ради кількох скликань, делегатом першого з'їзду освітян та науковців України, нагороджена трьома медалями.

Валентина Олександрівна – ініціатор багатьох молодіжних акцій, організатор роботи клубів за інтересами, творчих лабораторій, соціологічних та психологічних досліджень. Має публікації в наукових журналах, які присвячені молодіжній тематиці, проблемам виховання молоді, методичній роботі.

Вона – активний учасник розробки різноманітних просвітницьких програм, зокрема, університетської комплексної програми соціогуманітарної освіти молоді, яка зайняла перше місце серед аналогічних програм вузів регіону.

Валентина Олександрівна Архіреєва – діяльна, порядна, принципова і чуйна людина, вимоглива до себе і колективу, з яким працює.

Авторитет Валентини Олександрівни – від сумлінної творчої праці, поваги до людей, від вміння завжди бути відкритою для спілкування та співпраці.

С. Петренко

КОЖНА КОНСУЛЬТАЦІЯ – ТВОРЧИЙ АКТ

Існує думка, що робота психотерапевта – зовсім не жіноча. Треба мати сталеві нерви, бездоганно володіти своїми емоціями. Ця професія «опасна и трудна» і, за словами доцента Ірини Федорівни Аршави, завідувача кафедри медичної психології, психотерапії і неврології, за рівнем емоційної напруги одна з найшкідливіших: «Щораз переймаючись чужими проблемами, потім від них важко відсторонитися, тому важливо створити бар'єр непроницності, щоб і людині допомогти, і себе зберегти». Крім того, щоб працювати психотерапевтом, що не тільки спеціальність, а й спосіб життя, необхідно мати високий рівень професіоналізму та інтелекту й особливі риси характеру. Та все ж вона обрала цю професію і не шкодує...

Практикуючий лікар – психіатр, психотерапевт і медичний психолог – це лише один напрямок діяльності Ірини Федорівни Аршави. З цього вона починала після закінчення Дніпропетровського медичного інституту, постійно поповнюючи знання, вдосконалюючись як фахівець. Спеціалізувалась в одній з найкращих наукових шкіл у галузі психіатрії – Ленінградському науково-дослідницькому психоневрологічному інституті ім. В. М. Бехтерева, під керівництвом головного психотерапевта країни Б. Д. Карвосарського.

Після спеціалізації працювала в дитячих лікарнях, створила і очолила перший у Дніпропетровську кабінет дитячої психології. Володіє багатьма методами психотерапії, такими, як гіпноз, групова і сімейна психотерапія, психоаналіз та ін.

Великий практичний досвід став підґрунтям для наукової роботи, кандидатської дисертації, присвяченої вивченню психологічних особливостей людей з фізичними дефектами і питанням психологічної реабілітації, яку вона захистила після закінчення аспірантури з медичної психології і психотерапії.

Діапазон наукових інтересів Ірини Федорівни надзвичайно широкий: це і психіатрія, і психосоматична медицина, і сексологія, й екстремальна психологія (вона є членом Асоціації авіаційної, космічної, морської та екологічної медицини Росії). А з 1999 року – член-

кореспондент Академії медико-технічних наук України. Їй належать більше 150 наукових і науково-методичних праць. У планах на майбутнє – захист докторської дисертації з проблем психологічної діагностики, корекції й реабілітації психоемоційних порушень у людей, що працюють в умовах професійного стресу.

З 1994 р. Ірина Федорівна Аршава працює в нашому університеті. Викладає дисципліни медично-психологічного напрямку не лише на медичному факультеті, а й для майбутніх юристів і психологів. І зрозуміло, надає консультативну допомогу: співробітникам і студентам університету, дорослим і дітям у низці лікувальних закладів міста. «Кожна консультація для мене, – говорить вона, – свого роду творчий акт, до якого я готуюсь, розробляю відповідну стратегію, адже необхідно володіти ситуацією та ще й, коли потрібно, включити інтуїцію, шосте почуття, щоб вивести людину з критичного стану».

З радістю ця приваблива жінка зустрічає перемоги, з прикрістю сприймає поразки, але ніколи не здається, щоразу починаючи заново боротьбу за здоров'я людини.

О. Овдієнко, Ю. Ходченко

ШУКАТИ ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ

У кожного – своє життя, своє бажання, прагнення, а отже – свої задоволення. Хтось знаходить відраду в накопиченні грошей, у колекціонуванні якихось дрібничок, а хтось – у пошуку відповідей. Шукати і знаходити, жити прагненням пізнання – ось доля тих небагатьох, які комусь здаються диваками, комусь геніями, а комусь – талантами, відданими своїй справі.

«Одне з найбільших задовольень у житті, – вважає професор кафедри математичного аналізу Владислав Федорович Бабенко, – коли починаєш розуміти те, що так довго прагнув пізнати. Довго шукаєш відповідь, важливу для тебе, а вона все ніяк не приходить, і раптом з часом це стає своєрідним наркотиком: хочеться пізнати все більше й більше, знайти якомога більше відповідей на питан-

ня, які ніколи не закінчуються. Саме тому, мабуть, я й присвятив своє життя математиці, адже ця наука, як ніяка інша, приносить насолоду пізнання».

А все починалося з того, що якось один талановитий школяр обрався на свою шкільну вчительку. Двійко учнів однаково написали контрольну роботу, й один з них отримав п'ять, а інший – чотири й звинувачення у списуванні. Звинувачення несправедливе. А почуття справедливості у підлітків значно сильніше, ніж у дорослих, тож не дивно, що ображеному хлопцеві схотілося довести, що він знає улюблену математику аж ніяк не гірше за товариша, а то й краще. Схотілося – і довів.

Ще класі у восьмому хлопець (а звали його Владиславом) зрозумів, що по-справжньому приваблює його в житті математика. А коли так, шлях вів на механіко-математичний факультет нашого університету. У 1973-му Владислав з відзнакою закінчив навчання за спеціальністю «Математика». Потім була аспірантура на кафедрі теорії функцій, а в 1977-му – захист кандидатської дисертації. А оскільки по-справжньому займатися улюбленою наукою можна було лише в університеті або інституті математики, то далі життя складалося так: асистент, старший викладач, доцент кафедри теорії функцій, з 1988 року – завідувач кафедри математичного аналізу, з 1989-го – доктор наук. Ще через рік – вчене звання професора кафедри математичного аналізу.

«Що б не зробив математик, він зробить це краще, ніж будь-хто інший», – говорить Владислав Федорович, і це аж ніяк не зарозумілість, а тверда переконаність людини у власних силах та безмежна віра в науку, якій присвятив життя. Та й справді, адже ще великий Ломоносов сказав: «Математику вже тому вчити потрібно, що вона розум до порядку приводить». Тож кому, як не математикам, з їхньою дисциплінованістю, любов'ю до порядку, чіткості та визначеності, глибоким аналогічним мисленням, бути впевненим, що будь-яка справа – по силах, головне – знайти правильний підхід.

Але розпорошуватися на інші справи Владислав Федорович не став, адже кожному своє, і працював над теорією наближення, теорією оптимальних алгоритмів, екстремальними задачами аналізу. 265 наукових праць, міжнародне визнання, Державна премія України в галузі науки і техніки 1994 року за цикл наукових праць «Теорія сплайнів та її застосування в оптимізації наближень». А в

1998-му – почесне звання «Заслужений діяч науки и техніки України». Що тут сказати – життя вдалося! Але є ще безліч бажань і прагнень, ще так багато питань, на які необхідно знайти відповіді, і так не хочеться гаяти часу на всілякі безглузді дрібнички, що відволікають від улюбленої науки – математики!

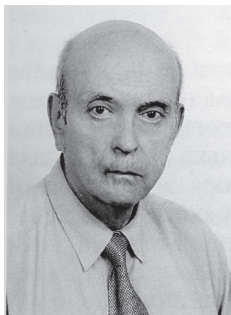
До того ж, життя не обмежується наукою, хоч і такою важливою та улюбленою. і, в першу чергу, є ще й сім'я, діти – дві дочки. Старша – теж математик, що не може не радувати батька, навчається в аспірантурі на механіко-математичному, а менша – ще школярка.

А відпочинок? Як відпочивають професори-математики? А вони відпочивають? (Лише студентам здається, що життя професора солодке, і навряд чи вони здогадуються, наскільки результати праці неадекватні затраченим зусиллям. До того ж, все менше й менше серед студентів тих, хто, як і їхній професор, по-справжньому живуть математикою, прагнуть досягти чогось у цій непростій науці). Та все ж інколи й справді просто необхідно відпочити: зіграти з друзями в шахи, зайнятися спортом.

І знову – шукати відповіді на самому собі поставлені питання. Адже саме в цьому – сенс життя.

І. Скиба

ШЛЯХЕТНА НАУКОВІСТЬ ПРОФЕСОРА БАРАННИКА

Виключна шляхетність Дмитра Харитоновича Баранника помічається одразу. Скільки б наукових титулів і державних відзнак не мала людина – природжена скромність, чесність стоять на першому плані. Цей шанований у наукових колах професор, академік АН вищої школи України має досить тихий голос і приємну усмішку. Ніякого напливу зверхності, всезнайства не відчувається, коли Дмитро Харитонович говорить зі студентом, викладачем чи сивочолим професором.

Доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Дмитро Харитонович Баранник створив наукову школу з проблем мови засобів масової інформації та структурно-функціональної ти-

пології усного літературного мовлення. Під його керівництвом підготовлено 20 кандидатів та 2 доктори філологічних наук. Його учні працюють у вузах південно-східного регіону України й продовжують академічні традиції свого наукового керівника. А повчитись у професора Баранника можна цілісності натури, високій культурі наукових досліджень, істинності людських почуттів. Грунтовність знань вченого пізнається константою його наукового пошуку. Д. Х. Баранник опублікував більше 150 наукових праць, монографії «Драматичний діалог», «Усний монолог», написав розділи в шести колективних монографіях Інституту мовознавства Національної академії наук України. Вчений виступає співавтором п'ятитомної праці Інституту мовознавства Національної академії наук України. Цей науковий доробок є сьогодні основним посібником з академічного курсу української мови для студентів філологічних факультетів університетів України. Як це чудово і спадкоємно, що студенти багатьох поколінь вчать-ся за підручниками свого вчителя! А скільки поколінь філологів пам'ятає улюбленого декана факультету Дмитра Харитоновича Баранника, який очолював його протягом 17 років. 22 роки професор Д. Х. Баранник керував кафедрою української мови ДНУ, виховавши цілу когорту молодих учених, своїх послідовників. А у стінах рідного університету Дмитро Харитонович з 1947 року. Студент, аспірант, старший викладач, доцент, професор, академік АН вищої школи України.

Так, багато вміщується в одному людському житті. Важке і прекрасне дитинство у селі Пушкарівка Верхньодніпровського району, коли були живі батьки Харитон Кононович і Пелагея Степанівна, і це було найбільшим щастям. Лихоліття Великої Вітчизняної війни, коли доля закинула на 3-й Білоруський фронт, у Литву, Східну Пруссію, навчила бути хоробрим, мужнім, цінувати людське життя. За участь у війні Дмитро Харитонович Баранник відзначений орденом Вітчизняної війни, медаллю «За взяття Кенігсберга».

Ця непересічна людина досягла в житті найвищих наукових, творчих, життєвих висот. Людина-легенда, яка є уособленням науковості, дивовижної людяності, вміння відкривати глибини життя і вивчати їх у рідній мові.

В. Галацька

А ПОЧАЛОСЬ УСЕ З КУРСОВОЇ РОБОТИ

Що визначає долю людини, робить її життя наповненим пошуком, самовдосконаленням? Вибір професії, ціннісних орієнтирів?

У шкільні роки Світлана певний час розмірковувала: віддати перевагу точним чи гуманітарним наукам, адже і з математикою була на «ти», й історією захоплювалась. Але вже в 11-му класі вибір остаточно було зроблено на користь історії. Та й хто сказав, що історик не потрібні чіткість і логічність думки, евристичність мислення, інтуїція? Так дівчина з Макіївки стала першокурсницею історичного факультету ДДУ, який того року відновив свою роботу. Вчилась завзято, наполегливо, всі студентські роки, як і в школі, була відмінницею. Така вже в неї вдача. Та й не могла інакше. Для сім'ї, де овдовіла мати-медсестра і молодший брат, її підвищена стипендія була неабиякою підмогою.

По-різному люди виходять на «свою тему». Для одних вектор наукового інтересу визначається шляхом тривалих розмірковувань, спроб і розчарувань. У Світлани Йосипівни Бобильової все склалось інакше. Перша курсова робота, виконана під керівництвом доцента Ф. Р. Гольденберг, присвячена давнім германцям, раз і назавжди визначила пріоритети її фахових досліджень – історія Німеччини. Її кандидатська дисертація з соціальної політики цієї держави на початку XX століття, якою керував відомий германіст, професор К. Д. Петряєв, захищалась у Ленінградському педагогічному університеті ім. Герцена.

Україна і Німеччина, слов'янство і германці. Доля не раз зводила їх на історичних перехрестях у співробітництві і протистоянні, у притяганні і відстороненні, взаємозбагаченні і конфронтації. За радянських часів коло наукових проблем з історичної германістики було чітко окреслено, деякі теми тривалий час залишалися табу-йованими. Одна з таких – історія етнічних німців на теренах Російської імперії та СРСР, і, зокрема, в Україні. Починаючи з кінця XVIII століття, вони оселялися на південноукраїнських землях, славилися працелюбністю, енергійністю, були взірцем ефективного господарювання для сусідів-українців. Були в історії німецьких поселенців і час процвітання, і трагічні відмітини сталінського етно-геноциду.

Співробітники кафедри всесвітньої історії, яку нині очолює професор Бобильова, системно досліджують історію етнічних німців і менонітів (одне з відгалужень протестантизму) на Півдні України з початку 90-х років. Плідно працює керований нею Інститут українсько-німецьких історичних досліджень. Про це свідчить вагомість здобутків дослідників – декілька солідних наукових праць, міжнародні конференції на базі Інституту, отримані гранти, визнання фахівців. Інститут прийнято до Міжнародної асоціації дослідників історії і культури російських німців. Сама С. Й. Бобильова є заступником головного редактора енциклопедії «Німці в Росії».

Схвальні відгуки отримала колективна монографія «Нариси історії німців і менонітів Півдня України», підготовлено збірку «Німці України». Науковці співпрацюють з Інститутом культури і історії німців північного сходу Європи (м. Геттінген), університетами Дюссельдорфа, Торонто, Базеля, Фресно.

Декілька років С. Й. Бобильова працювала над підручником «Історія Німеччини із стародавніх часів до 1945 р.». Цю роботу вона вважає для себе етапною і вкрай необхідною для студента. А починалося все зі звичайної курсової роботи.

Н. Бикова

БУТИ ДЕКАНОМ НЕЛЕГКО

Коли Анатолій Григорович Болебрух закінчував у 1967 році Дніпропетровський університет, історичний та філологічний факультети ще не були розділені. Через чотири роки істфак було відновлено, і з цього часу життя Анатолія Григоровича пов'язане саме з ним. Темою кандидатської дисертації він обрав вивчення російської цензури XVIII століття. Головним завданням було з'ясувати, наскільки інститут цензури став на заваді проникненню передових наукових та гуманістичних ідей з Європи.

Взагалі коло наукових інтересів Анатолія Григоровича – російська історія XVIII–XIX століть.

Дослідження загальної специфіки цензури, звичайно, не могло не звернути увагу тоді, у 70-х. Але особливих перешкод ніхто не створював. Під час роботи над архівними джерелами в Москві Анатолій Григорович мав нагоду співпрацювати з професором історії МДУ Михайлом Тимофійовичем Бєлявським. Він же опонував А. Болебруху в 1972 році під час захисту дисертації. Про цю людину, з якою його звела доля, в Анатолія Григоровича залишились якнайтепліші спогади.

Докторська дисертація стала продовженням вивчення російської громадської думки, але вже XIX століття. Вплив найактуальнішого для Росії селянського питання на розвиток суспільного життя – на цю тему вчений може говорити довго. Поставлено цікаве запитання: адже Катерина II та Олександр I зі своєю абсолютною владою могли скасувати кріпацтво, але не зробили цього. Можливість втрачена та й дорогоцінний для Російської імперії час загублено. А хто знає, яким шляхом пішла б тоді велика країна?

Але, повертаючись до XX століття, необхідно вказати на суттєву деталь біографії Анатолія Григоровича – у 1987 році його обрали деканом історичного факультету. Складні часи «перебудови і гласності». Треба було багато що змінювати і водночас не дозволити деяким «реформаторам» перекреслити ті позитивні здобутки, які так довго й складно напрацьовувались. Усі 15 років, які Анатолій Григорович очолював факультет (а більша частина цих років була політично напруженою), тут чітко виконувався принцип деполітизації. Не аполітичності, а саме деполітизації. Адже як і кожен справжній вчений, Анатолій Григорович проти політичної заангажованості, яка завжди заважала бути об'єктивним. Особливо це відчутно в історії – науці суспільній. Жодній з політичних сил не було дозволено працювати серед студентів факультету. Колеги Анатолія Григоровича (які, до речі, співпрацюють з найрізноманітнішими політичними силами) підтримують цей принцип роботи. В університеті – вчений та педагог, за його стінами – політик. Однак був один неприємний епізод приблизно рік тому. Газета «Українське слово» звинуватила факультет і декана мало не в «антидержавній змові». Звалили все до купи – і небажання навчати студентів за працями науковців діаспори, і обвинувачення у порушенні Закону про мови тощо.

Але пізніше газета була вимушена розмістити написану деканом відповідь від факультету.

За словами Анатолія Григоровича, всі закиди щодо політики факультету безпідставні. Адже найпродуктивніші зв'язки в царині науки були встановлені в часи СРСР, і з цим нічого не вдієш. Навіщо їх ламати тільки тому, що політична ситуація в країні змінилась? Традиційно теплі і навіть дружні стосунки з істфаком МДУ (останнім часом розробляється цікава тема «Введення математичних методів у історичні дослідження»). Міцні контакти із Львівським, Харківським, Донецьким, Запорізьким, Сімферопольським університетами, з вузами Сибіру, Саратова, Петербурга, Прибалтики, Грузії й особливо – Білорусі. Постійно йдуть спільні консультації, семінари і конференції. Щодо програм співпраці, то це взаємодія з фондом «Відродження», співробітництво за програмою «Історик та комп'ютер». Коли б фінансові можливості були кращими, в наш час можна було б працювати з великим розмахом. Тож нові часи принесли чимало позитивного.

Ставлення до нових умов у Анатолія Григоровича неоднозначне. Адже можна бачити, за його словами, «девальвацію знань» серед молоді. Думка вченого з цього приводу така: раніше всі знали, що знання потрібні. Випускники, що успішно закінчили вуз, розраховували на цікаву роботу. І гарантовано було – чим кращі оцінки, тим краще місце роботи. Це був залізний закон. А тепер найуспішніше закінчення університету ніяких гарантій не дає. Істфак випускає, в основному, вчителів історії для загальноосвітніх шкіл. Але робота вчителя зараз не є престижною та високооплачуваною. Студенти роблять висновок – навіщо старатися. І вони, на жаль, по-своєму праві. Неможливо всього виправити, просто якщо ввести драконівські правила. Треба чекати, доки зміниться ситуація у суспільстві.

Під кінець варто навести, як приклад, випадок, про який розповів Анатолій Григорович. Це сталося недавно. Одній солідній компанії знадобився штатний юрист у Дніпропетровську. Було подано близько 150 заявок, але не пройшов жоден кандидат. Висновок очевидний: знання – далеко не остання річ у будь-які часи.

Д. Різниченко, О. Якименко

ЧУЖОГО ГОРЯ НЕ БУВАЄ

Благодійність у всі часи вважалась почесною справою. Та сучасні реалії доводять, що матеріальна допомога – не єдиний можливий її складник. Співчуття – просте, щире слово чомусь усе важче по-

чути від когось «зі сторони». Проте є люди, що присвячують цьому все життя.

Після закінчення Красноармійського педучилища за розподілом Зоя мала їхати до Харкова. Про це мріяв її батько, чиї студентські роки були тісно пов'язані з цим містом. Проте «червоний» диплом давав майбутній учительці початкових класів перевагу вільного обрання місця продовження навчання. Так Зоя потрапила до Дніпропетровська, міста, з яким до сьогодні пов'язано її життя. Співбесіду в університеті проводила її майбутній куратор – Н. М. Мисливець. За словами Зої Петрівни, приємні емоції супроводжували весь процес навчання, який почався з ось такого епізоду. Після співбесіди абітурієнти, що успішно склали перший іспит, тепер уже студенти, спокійно поїхали працювати до колгоспу. А Зоя (будучи вже студенткою, але ще не знаючи про це) складала другий іспит, її відповідь перервали на останньому питанні – майбутній куратор, що випадково завітала до аудиторії, була здивована: «А чому це Ви не в колгоспі?» Завдяки базі педучилища подальше навчання давалось легко, і це дало Зої можливість реалізувати себе в громадській роботі. На третьому курсі у студентів філологічного факультету з'явилась можливість вивчати журналістські дисципліни. Зоя стала першою старостою першого журналістського відділення. Потім була практика в газетах, співробітництво з «Прапором юності», літературна робота в газеті «За передову науку», університетському виданні, під псевдонімами З. Петрова, Леся Степова.

Навчання в університеті згадується як свято, свято знайомств з цікавими, приємними людьми. Після закінчення аспірантури була робота в багатотиражній газеті, райкомі комсомолу, але працювати з дітьми їй подобалось понад усе і зв'язок зі школою йде іще з тих, студентських років.

Зараз Зоя Петрівна Бондаренко – старший викладач кафедри педагогіки і психології факультету психології та соціології, її вважають «мамою» курсу соціальної педагогіки. Окрім розробки його програми, Зоя Петрівна була куратором першого набору. Разом з майбутніми спеціалістами – працівниками соціальної сфери організовувались вистави, відвідувались конференції, і на виробничу практику студенти Зої Петрівни вже йшли з чітко сформульованим

бажанням – допомогти покинутим дітям. Випускники факультету вдячні своїм викладачам, адже крім отримання знань вони проходять неабияку школу соціалізації.

З 1998 р. здійснюється проект «Соціальна освіта в Україні». Зоя Петрівна бере участь у його семінарах і тренінгах, входить до складу тренерської студії, проводить навчання практиків. Професійне зростання викладачів, полегшення організації практики для студентів, зв'язок між кафедрами соціальної педагогіки і соціальними службами – не єдине досягнення проекту. Сьогодні факультет психології та соціології є базовим для проведення психолого-педагогічних семінарів-навчань школи молодого куратора. Щодо роботи із виховання майбутніх соціальних працівників, то про її високий рівень говорять справи. Одним з напрямків діяльності факультету є психолого-педагогічна допомога вихованцям дитбудинку №1, дитячих притулків. Студенти і викладачі здійснюють психологічне консультування дітей, педагогів та співробітників дитячих закладів, і саме Зоя Петрівна є директором Центру соціальних ініціатив та волонтерства ДНУ. Шефська допомога дітям – це також спільні заходи та екскурсії до музеїв університету, Ботанічного саду, Палацу студентів. Крім того, волонтери працюють у Павлоградській виховній колонії з неповнолітніми, які знаходяться в конфлікті з законом.

Про плани на майбутнє Зоя Петрівна говорить просто: «Є над чим працювати, адже діти у скруті завжди потребують кваліфікованої допомоги. Будемо прагнути, щоб допомога дітям, які залишились без батьківського піклування, стала доброю традицією університету».

О. Росе

«НАС ВИХОВУВАЛИ КОРИФЕЇ НАУКИ»

Кажуть, що дитячі спогади найсильніші. Вони приходять у сновидіннях, і ми знову відчуваємо силу дитячого захвату і щастя. Відомому вченому, професору кафедри зоології Валентину Леонтіювичу Булахову сниться риболовля та спів птахів. Він – маленький хлопчик – сидить у човні, веслує батько. Тиша. Чути, як хлюпає вода, накочуючись невеличкими хвилями на берег Дніпра.

Минуло багато часу. Змінилося життя, розширилося коло інтересів, з'явилася сім'я, народилися діти, потім онуки, правнуки, але дитяче відчуття захоплення та єднання з природою залишилося назавжди. Воно міцнішало під час шкільного навчання, коли разом з друзями майбутній професор старанно гнув спину над біологічними дослідженнями в гуртку «Юний натураліст». Свою першу наукову доповідь на всесоюзному зльоті юних натуралістів Валентин Булахов запам'ятав на все життя. Називалася вона «Риби рідного краю». На той час він працював машиністом конденсаторних установок у турбінному цеху Дніпродзержинської теплової електростанції, паралельно навчаючись у вечірній школі, а вільний час присвячуючи улюбленій справі. Звідки в юного дослідника брався цей вільний час, а головне – сили, невідомо.

Дитяче захоплення стало життєвим покликанням. Вступивши в 1952 році на біологічний факультет ДДУ, Валентин Леонтійович присвятив вивченню природи все своє життя. Уже на другому курсі він став постійним учасником різноманітних експедицій, брав участь у дослідженнях з вивчення формування фітофауни у період створення Каховського водосховища, починаючи з підготовки його ложа. Про навчання в рідному вузі у Валентина Леонтійовича залишилися тільки теплі спогади: «Роки навчання були важкими, але цікавими. Існувало всього два навчальних корпуси. Тісно. Але, незважаючи на це, був ентузіазм, бажання вчитися. Запам'яталося святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією, навчальні зоологічні експедиції, активна робота студентського наукового товариства. Особисто я оцінюю здобуті знання дуже високо. Не можу не відзначити глибоко наукових, дуже корисних та захоплюючих лекцій професорів Л. В. Рейнгарда, Г. Б. Мельникова, О. Л. Бельгарда, В. В. Стаховського, доцентів С. М. Бровка, М. П. Акімова та багатьох інших. І зараз вважаю їх своїми вчителями з великої літери. Це були вихователі майбутнього наукового покоління. Нас, студентів, захоплювало більш за все те, що ми були поряд з корифеями науки».

Дипломна робота В. Булахова, що присвячувалась екології чорного шуліки, в якій він був реабілітований і переведений з ворогів змії у статус друзів людини, отримала першу премію на Всесоюзному огляді.

Після закінчення університету Валентин Булахов деякий час працював старшим мисливствознавцем в обласному товаристві мисливців та рибалок. Але з часом зрозумів, що його покликання – наука, перейшов до Інституту гідробіології ДДУ на посаду молодшого наукового співробітника, де успішно займався питаннями акліматизації напівпрохідних риб, створивши власну теорію з цього питання, та вивченням процесу формування іхтіофауни водосховища при каскадному зарегулюванні Дніпра. Вивчаючи іхтіофауну, вчений не забував про своїх улюбленців – птахів, установивши основні закономірності їх існування при зарегулюванні середнього Дніпра.

З переходом на кафедру зоології ДДУ коло інтересів Валентина Леонтійовича Булахова розширилося. Тепер його дослідницька діяльність включає вивчення всіх хребетних тварин – риб, земноводних, рептилій, птахів, ссавців. Головна наукова мета професора – визначити функціональну роль тварин у різних екосистемах. Він створив наукову школу та новий напрямок у зоології – «Структурно-функціональна зоологія». Під керівництвом вченого виросло 15 кандидатів та один доктор наук. Крім того, постійною темою робіт Дослідника (зараз їх опубліковано більше 500) є вивчення проблем екології. Не може Валентин Леонтійович байдуже спостерігати за тим, як руйнуються ґрунти, як стічні води вбивають живі організми, як бідніє фауна – от і робить все для того, щоб вирішити завдання екологічної реабілітації пошкоджених земель. Дитяче захоплення рибами за роки не охолгло. Професор із задоволенням спостерігає за їх поведінкою в домашньому акваріумі, колекціонує марки та значки з їхнім зображенням, встигаючи при цьому приділяти увагу птахам, улюбленому хом'ячку та збирати матеріал для майбутніх книг «Пілотовані космічні польоти» і «Тваринний світ Придніпров'я», написати які Валентин Леонтійович планує найближчим часом.

А. Неїзжаний, І. Циганенко

ВІД ПЕРШОГО ІНТЕРВ'Ю

Трапляється, що на спецкурсі «Інтерв'ю в газеті» вона розповідає студентам про своє перше журналістське завдання. Прийшовши за півгодини до зазначеного часу, вона декілька разів пройшла повз

двері приймальні директора заводу, з яким домовлялась про зустріч, повторюючи про себе запитання до нього і складні технічні терміни, поки наважилась ці двері відчинити. Від хвилювання переплутала ім'я і по батькові директора, на що той зовсім не образився і взагалі був привітним до початкуючої журналістки й у ході інтерв'ю все дивувався, що вона знає не лише історію його заводу, а й показує обізнаність у металургії (вона ж бо ретельно готувалася!).

З того часу в Надії Михайлівни Бикової, доцента кафедри журналістики, було чимало інтерв'ю з різноманітними людьми і для себе вона зробила кілька висновків, серед яких: журналіст мусить бути особистістю, цікавою для співрозмовника, вміти не лише уважно слухати, а й показати себе – свій інтелект, ерудицію, а також повинен бути психологом, щоб знайти підхід до кожного і вміти «розговорити» респондента.

Цими та іншими «премудростями» професії вона ділилась зі своїми юними кореспондентами, будучи редактором багатотиражної газети «За передову науку» (нині «Дніпропетровський університет»), а тепер зі студентами факультету систем і засобів масової комунікації. Взагалі Надія Михайлівна керується принципом «хто раніше почне – той майстром буде» і допомагає студентам налагодити контакти зі ЗМІ, щоб вони змогли впевненіше адаптуватися до сучасних реалій професії, тим більше, що є активним членом обласної організації Національної спілки журналістів.

Свого часу, коли Надія Михайлівна готувала кандидатську дисертацію на матеріалі 20-х років XX століття, вона просиджувала в газетному залі бібліотеки ім. Вернадського до його закриття, не в змозі відірватися від пожовклих сторінок, які вмістили стільки подій, стільки, як ми тепер знаємо, ілюзій, людських доль, які незабаром будуть перекреслені. Зокрема долі і життя ректора університету, адвоката, журналіста, художника, документальні нариси про яких після тривалої роботи в архіві СБУ вона підготувала для суспільно-політичного видання «Відроджена пам'ять» з циклу «Реабілітовані історією», що вийшло наприкінці 90-х років.

Читаючи курс історії української журналістики, Н. М. Бикова акцентує увагу саме на людському факторі – її цікавлять особистос-

ті, такі, наприклад, як В. Нарбут – поет з кола акмеїстів, наставник у журналістиці В. Катаєва, Є. Петрова, Ю. Олеші, який у 1920-ті роки в Україні створював інформаційні агентства, редагував журнали. Малодосліджена, на її думку, і преса нашого регіону. У творчих планах Н. М. Бикової – зайнятися саме цим.

К. Андрійченко

ЗАВТРА БУЛА ВІЙНА

Цей сюжетний хід досить часто використовувався в кінематографії за часів Радянського Союзу: сьогодні – випускний бал, мрії про майбутнє, а завтра... А завтра була війна. Але сценаристи тих старих фільмів про війну не погрішили проти правди. Таке «кіно» було в житті тих, кому випало народитися в двадцяті роки тепер уже минулого століття. Як Антону Кіндратовичу Василевському. В його атестаті зрілості, врученому в суботу 21 червня 1941 року були лише одні п'ятірки і припис, що його воло-

дар має право вступати до вузу без екзаменів. Так Антон і збирався зробити, але завтра була війна.

У його рідне село на Хмельниччині (тоді Кам'янець-Подільська область) німці увійшли вже на початку липня. Три роки окупації... Що це таке, знають ті, хто пережив ці страхиття. І все-таки настав довгоочікуваний день визволення. Антон Василевський записався добровольцем до Червоної Армії: «Я, як і вся тодішня молодь, виховувався в дусі патріотизму, пишався героїчними традиціями свого краю, пов'язаного з іменами У. Кармелюка, М. Островського».

Потрапив він у стрілецьку дивізію, до тієї самої піхоти, яка на війні була справжнісінькою «убійною силою» в тому сенсі, що мала найбільші людські втрати. Антон, а йому в 1944-му минуло лише 19, був автоматником, кулеметником, навідником протитанкової рушниці, ходив у розвідку. Служив чесно, за нагородами не ганявся і закінчив війну в Австрії в найпочеснішому званні – гвардії рядовий.

«Мені щастило на війні, – говорить Антон Кіндратович, – адже скільки бойових друзів загинуло, особливо під час боїв за Буда-

пешт, озеро Балатон». Може, мати вимолила своєму синочку життя, бо, як вона пізніше розповідала, почувши по радіо про напрям боїв фронту, де він воював, ставала на коліна в той бік і гаряче молилась. От і повернувся Антон додому живий, як і його брат, прославлений льотчик, що бомбардував Берлін у перші дні війни, що ж до здоров'я... Був поранений, контужений, визнаний інвалідом. Але не такий характер у Антона Василевського, щоб жаліти себе. Він завжди ставив перед собою великі цілі і здійснював задумане. Хотів вчитися – і вступив до інституту в Львові того повоєнного голодного року, коли еквівалентом місячної стипендії на базарі була хлібина.

Незважаючи на велике навчальне й адміністративне навантаження в Могилів-Подільському технікумі радянської торгівлі, підготував і захистив в Інституті економіки Академії наук УРСР кандидатську дисертацію з завжди актуальних економічних проблем якості продукції.

Уже працюючи в університеті, А. К. Василевський зростав і розвивався як фахівець, науковець, педагог. Захистив докторську дисертацію, опублікував дві монографії, багато методичних розробок і понад 110 наукових статей, підготував дев'ять кандидатів наук. Він був ініціатором і першим розробником концепції, принципів і техніко-економічного обґрунтування системи управління якістю продукції, яка одержала підтримку на державному рівні і була широко впроваджена до практики як «Дніпропетровська комплексна система управління якістю продукції і ефективним використанням ресурсів».

Буває, що Антона Кіндратовича запитують, чи змінив він свої погляди стосовно економічної теорії? Вчений відповідає, що, на його думку, соціалістична модель економіки не вичерпала себе і мала великий потенціал, який через різні причини не було реалізовано. У цьому контексті він згадує і про свою ідею експерименту стосовно оплати праці викладачів залежно від їх реального внеску в наукову і виховну роботу (щоб позбавитися «зрівнялівки»), яку пропонував у кінці 80-х. На жаль, далі дискусій справа так і не пішла.

Парадигма життя А. К. Василевського – постійний рух, удосконалення, завоювання нових вершин. Нині він професор кафедри банківської справи Інституту економіки ДНУ, академік Академії економічних наук України, має звання «Заслужений працівник освіти України», нагороджений знаком Міністерства освіти і науки «Відмінник освіти України».

Окрім справ професійних, Антон Кіндратович живе зараз болями і турботами своїх ровесників, бо очолює раду ветеранів університету, взявши на себе неабиякий тягар. Треба ж мати сталеве серце і нерви, щоб витримати сльози, плач солдатських вдів, дружин інвалідів, гіркі слова фронтовиків, яких колись пафосно називали «поколінням переможців», і які, попри власну гордість, вимушені бути прохачами. Обстоюючи права ветеранів, Антон Кіндратович ходить по кабінетах, коли просить, коли вимагає, іноді й стукає кулаком по столу. Треба знати Василевського – він свого доб'ється. І добився (за що дякує ректорові М. В. Полякову) щорічного виділення коштів на потреби ветеранів, кімнатки в корпусі № 5 для прийому відвідувачів, яку, до речі, самотужки побілів і пофарбував у ній вікна. Його часто можна зустріти в ректораті у справах ветеранів.

На запитання, навіщо йому це потрібно, Антон Кіндратович відповідає: «Я витягнув щасливий білет на війні, за це повинен віддячити добром, турботою про тих, кому живеться гірше, ніж мені».

Н. Бикова

ЯК СПРАВЖНІЙ ПАТРІОТ УНІВЕРСИТЕТУ...

За вікном весна, яка заглядає до її кабінету на четвертому поверсі променями сонця, і вона починає посміхатись. Радити є чому, і не лише першим по-справжньому теплим дням. Справа в тому, що в Ольги Віталіївни Верби є все для того, щоб бути щасливою жінкою.

Народилася Ольга в Дніпропетровську. Це місто для неї є дійсно рідним, тому що саме тут промайнули роки її дитинства. Треба відмітити, що у школі Ольга навчалась старанно, ніколи не списувала, завжди покладалась на власний розум і отримувала гарні оцінки. Сумлінність та любов до науки вона взяла із собою і до Дніпропетровського, тоді ще державного, університету. Мабуть тоді Ольга навіть не здогадувалась, що саме з рідною alma mater буде пов'язане все її подальше життя.

Вступивши на факультет прикладної математики, Ольга так і не набула схильності до списування, навчання та отримування знань

були для неї на першому місці. Коли отримала диплом, постало питання, що робити далі. Але з Дніпропетровським національним університетом не пропадеш. Ольга розуміла це, і коли їй запропонували залишитись працювати в навчальному відділі – сміливо погодилась. І це не дивлячись на те, що її запрошували до іншого навчального закладу на посаду викладача.

Так Ольга Віталіївна з 1991 року стала співробітником університету. На початку була інспектором, потім підвищили до методиста, а з 1999 року Ольга Віталіївна – начальник навчального відділу. І в цьому вона залишилась патріотом. «Моя кар'єра починалася тут, і я навіть нікуди не думала переходити, – Каже Ольга Віталіївна. – Якби почати життя з початку... А навіщо? Я б все одно прийшла навчатись і працювати саме до Дніпропетровського національного університету». Цікаво, що свого часу Ольга Віталіївна була одним з наймолодших керівників відділів університету. При цьому вона пройшла по всіх кар'єрних сходах, починаючи зі студентської лави.

Уже майже десять років Ольга Віталіївна працює ще й викладачем. Про студентів говорить виключно позитивно. «Звичайно, ми були іншими, але навіть у Давній Греції старше покоління казало про нащадків, що вони гірші. Насправді вони просто інші. А студенти університету взагалі особливі: творчі, розвинуті, виховані». Студенти відповідають Ользі Віталіївні взаємністю. Вона впевнена – викладач виконує не лише навчальну, а й виховну функцію. «Ми повинні розказати студентам, що їх очікує у майбутньому, щоб допомогти їм налагодити життя після отримання диплому».

Бути працівником класичного університету водночас і почесно, і складно, особливо коли ти жінка. Ольга Віталіївна робить все для того, щоб її рідні не залишалися без уваги. «На роботі ми проводимо майже третину життя, – говорить вона. – Тому Дніпропетровський національний – майже друга домівка, але про близьких та рідних забувати не можна. Моє життя – це сім'я та університет».

У вільний час Ольга Віталіївна любить читати: Дюма, Чехов, Скотт, Вересаєв, автори, які дозволяють відпочити та подумати.

Ольгу Віталівну можна назвати справжнім патріотом. Вона народилася і живе у Дніпропетровську, в її трудовій книжці записане одне місце роботи – Дніпропетровський національний університет. По життю Ольга Віталіївна іде із вірою в те, що жити треба по совісті та завжди допомагати людям.

Отака вона, керівник навчального відділу Дніпропетровського національного університету Ольга Віталіївна Верба. За вікном її кабінету вже весна, а значить попереду багато чудових моментів і подій...

Н. Маньковська

І ВСЕ-ТАКИ ПЕРЕМОГЛА БІОЛОГІЯ

Свій шлях у науці Олександр Миколайович Вінниченко вважає тернистим. Та й починався він не зовсім типово на кшталт «з дитинства мріяв...» «Спочатку він бачив себе гірником, хотів вступити до Гірничого інституту, спокусившись красивою формою й престижною, як на той час, професією. Але після екскурсії до шахти у хлопця зник будь-який потяг і до форми, і до самої професії. Була також в Олександра перспектива стати військовим, але якщо форма гірничого інженера подобалась, то військова – зовсім ні. І тут перемогла любов до природи, яка й привела до Дніпропетровського сільськогосподарського інституту. Правда, і тут підстерігала спокуса: була можливість перейти до медичного, але випробування анатомічною він не пройшов.

У 1962 р. Олександр Миколайович Вінниченко пов'язав своє життя з університетом, почавши асистентом на кафедрі фізіології рослин. Нині він доктор біологічних наук, професор, заслужений діяч народної освіти України, віце-президент Української асоціації біології рослин, член Нью-Йоркської академії наук, науковий керівник лабораторій «Фізіологія і молекулярна біологія рослин», «Промислова екологія рослин» і, нарешті, завідувач кафедри фізіології рослин та екології. Додамо, що багато років він очолював науководослідний інститут біології.

Як відомо, в усі часи основним годувальником людства були злакові культури, такі знайомі нам жито, пшениця, кукурудза та ін. Їхні зерна й донині знаходять у місцях поховань вождів прадавніх племені держав. Рослинний білок – незамінний у нашому раціоні. Саме проблеми поліпшення його якості та накопичення в зерні неза-

мінних амінокислот знаходяться в центрі дослідницьких інтересів О. М. Вінниченка. Ним започатковано новий науковий напрямок. Рослини в Україні, як і люди, потерпають від наслідків чорнобильської аварії, техногенного забруднення, їхню адаптацію до негативних змін у довкіллі теж вивчає професор О. М. Вінниченко.

А ще він читає лекції студентам з анатомії рослин, молекулярної біології, генетики з основами селекції та інших дисциплін. Про нинішню молодь Олександр Миколайович відгукується не дуже схвально, віддаючи перевагу студентам свого часу. Але серед студентів, за його словами, «різної масті» він, будучи людиною справедливою, бачить чимало перспективних. Серед своїх учнів він особливо ставить до Сергія Шимета, який, незважаючи на тяжку хворобу, виділяється такою старанністю й цілеспрямованістю, якої Олександр Миколайович серед аспірантів ще не зустрічав.

Нині його хвилює те, що наукові досягнення й відкриття цілком залежать від фінансування. Мріє про нове обладнання для лабораторій, адже нинішнє вже зносилось. Три роки біофак співпрацював з Утрехтським університетом, що в Голландії. Олександр Миколайович захоплюється тамтешньою системою освіти: чотири роки навчають екологів, а ще два – розподіляють і готують для роботи у певних галузях. Дуже шкодує, що наш університет не практикує такої системи.

О. Корж

ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ДО ВИЗНАННЯ

У далекі післявоєнні роки, десь у Сумській області ріс хлопчик, до нестями закоханий у роман В. Каверіна «Два капітана». Ця книга дуже вплинула на формування світогляду чотирнадцятирічного юнака. Пройшло чимало років, і хлопчина перетворився на доктора філософських наук, професора, члена-кореспондента Академії Педагогічних наук України, заслуженого діяча науки і техніки України та просто гарну людину.

Петро Іванович Гнатенко вже понад 40 років викладає філософію в ДНУ. І хто б міг подумати, що в 1955 році, коли Петро Іванович щойно встав зі шкільної лави, він мріяв стати лікарем. Здав іспити

в Київському медичному інституті, але балів не добрав. Молодий Петро Іванович, не довго вагаючись, пішов працювати і через 2 роки знов йшов здавати документи до вступу, але вже в Київський університет ім. Т. Шевченка. І тут постала справжня дилема: який фах обрати – філософський чи юридичний? Він півдня вагався під дверима Приймальної комісії між двома факультетами, і все ж таки обрав філософію. І не помилився! Закінчивши Київський університет ім. Т. Шевченко Міністерством освіти був направлений до аспірантури в ДДУ на кафедру філософії. Почались роки самовідданої праці. Спочатку був звичайним асистентом, потім педагогом. З часом Петро Іванович захистив кандидатську дисертацію в тому ж Київському університеті ім. Т. Шевченка, а потім навіть встиг повикладати філософію в Університеті Сантьяго-де-Куба в республіці Куба!

А потім розпочався той самий тернистий шлях до визнання в рідному тепер для нього університеті. Петро Іванович приступив до роботи над докторською дисертацією на тему національної психології. В інтернаціональній державі ніхто не наважувався підіймати цю проблему. На деякі дослідження було накладено суворе вето у СРСР: в біології це була генетика, в техніці – кібернетика, а у філософії – національна психологія. У країні без національностей Петру Івановичу знадобилось десять років, щоб захистити своє монументальне дослідження. Важливішим виявилось не визнання колег а, щоб влада дозволила захистити таке дослідження. Все погане швидко забувається, а багаторічні зусилля роблять досягнення ще більш вагомими. У 80-ті роки влада все ж таки дозволила захист дисертації, але не в Україні, а у Санкт-Петербурзі. Петро Іванович зовсім не шкодує, що 10 років йшов до визнання, до довгоочікуваного звання доктора філософських наук.

До речі, доля здійснила ще одну давню мрію Петра Івановича. У ДНУ з 1997 року було засновано юридичний факультет, деканом якого довгий час був саме П. І. Гнатенко. Зараз він завідувач кафедри філософії ДНУ, людина, яка захоплює обсягом знань та життєвим досвідом, яка завжди цінує людську гідність, а найкращим своїм вчителем вважає художню літературу.

Петро Іванович Гнатенко до ювілею ДНУ бажає улюбленому університетові бути не лише одним з головних освітніх центрів України, а й центром духовності для всіх, хто причетний до нашого Університету. І не лише бажає, а й робить для цього все можливе.

Напевно, є щось магічне в книзі Каверіна «Два капітана», адже не одне покоління юнаків мріяло бути схожими на головних героїв, відшукати неповторний шлях у житті, відшукати свою Атлантиду. Петро Іванович може пишатися тим, що крізь терені, крізь багато перешкод він знайшов свою Атлантиду!

Я. Фоменко

«ПРОЖИТЫЙ ДЕНЬ ВОСПРИНИМАЮ КАК ЦАРСТВЕННЫЙ ПОДАРОК МНЕ»

У шістдесятих роках тепер уже минулого століття існувала стійка тенденція поділу так званої творчої еліти на «фізиків» і «ліриків». При цьому завдяки велетенським успіхам у розвитку прикладної науки і техніки, і у першу чергу космонавтики, «фізики» користувалися значно більшою пошаною. Але, на жаль, трапилось так, що деякі представники так званих точних наук, які досягли високих ступенів, звань, залишились осторонь багатовікових і сучасних надбань культури, тобто не можуть бути зарахованими до когорти істинних інтелігентів.

З цього погляду Олег Гаврилович Гоман належить до іншої категорії вчених, чий талант проявився не тільки у професійній сфері, а й у художній творчості. Важке післявоєнне дитинство у селі на Херсонщині, коли мати одна (батько пропав безвісти на фронті) виховувала трьох синів, не дало можливості познайомитися з благами цивілізації і культури. Про своє покоління, яке він назвав «подранки той большой войны», Олег Гаврилович пізніше написав:

Мы – дети безутешных вдов
И не вернувшихся отцов,
Мы – безотцовщина босая
И сельская, и городская...

Вступивши в 1954 р. до фізико-технічного факультету, Олег став не лише одним із кращих студентів курсу, але виявив себе як яскрава особистість, цікавився літературою, музикою, живописом, грав на домрі в оркестрі народних інструментів, ніби надолужуючи те, чого не отримав у дитинстві.

За призначенням прийшов на роботу в КБ «Південне» і поринув у розробку ракетно-космічної техніки, відразу ставши одним із найбільш грамотних фахівців.

Потім відчув потребу творчого зростання і вступив до аспірантури Московського університету. Уже один цей факт можна було вважати подвигом. Мені пізніше довелося почути відгук про нього академіка Рахматуліна, завідувача кафедри МДУ: «В Олега дуже світла голова».

Його докторська дисертація, присвячена вирішенню проблем суцільного середовища, побудована на використанні математичного апарату дуже високого рівня. До речі, вже готову дисертацію він кілька років не подавав на захист, як скромна і дуже вимоглива до себе людина – весь час доопрацьовував. Він прагне робити все не просто добре, а доводити до досконалості.

Одна із характерних рис Олега Гавриловича – дуже висока працездатність (має понад 120 друкованих робіт, співавтор трьох монографій) і акуратність у будь-якій справі, за яку береться. Ось сюжет із колгоспної епопеї: група студентів на чолі з О. Г. Гоманом збирає овочі. Бригадир говорить: «Я готовий 10 чоловік відпустити, а ось цей нехай залишиться, він працює за трьох». Звичайно він мав на увазі Олега Гавриловича.

Широта його інтересів, творчі здібності виявились, коли він почав писати вірші. Спочатку це було щось на зразок панегіриків і шаржів на честь ювілеїв його друзів і знайомих. Але потім тематика його поезії розширилась, пронизливо зазвучала лірична нота в таких віршах, як «Памяти отца», «Батьківський колодязь», «Лиман», «Уже скоро» та інших:

Судьбы своей осозная
Благожелательность вполне,
Прожитый день воспринимаю
Как царственный подарок мне

І ще одна риса характеру Олега Гавриловича, яка так імпонує його колегам, – надзвичайно розвинуте почуття гумору, яке яскраво відбилось у його поезіях.

Окрім наукових праць і навчальних посібників, авторство О. Гомана значиться і на двох поетичних збірках, третя – українською мовою – знаходиться у друкарні. Сподіваємось, що вона подарує всім нам чимало приємних хвилин.

Є. Абрамовський

БЕЗ ФАНАТИЧНОЇ ЛЮБОВІ ДО НАУКИ НІЧОГО НЕ ДОСЯГНЕШ

Коли-небудь історики науки напишуть перші славетні сторінки історії розвитку соціології в Україні і назвуть імена першопроходців. Без сумніву, в цьому списку буде ім'я нашого земляка і колеги, вченого, відомого не лише в нашій країні, але й за її межами, професора соціології, завідувача кафедри теорії та історії соціології ДНУ В. Г. Городяненка.

Його трудова біографія починалася біля доменної печі металургійного заводу імені Г. І. Петровського, куди він пішов працювати після закінчення середньої школи. Горнові – це еліта в металургії, одна з основних виробничих спеціальностей. Професія для справжніх чоловіків, які вміють приборкувати розжарену лаву металу. Слабким немає місця біля горну. Саме тут проходило гартування характеру майбутнього вченого.

Однак його приваблювали не особливості технологічного процесу, навіть не романтика вогненної професії, а людина праці, її інтереси і потреби, взаємовідносини у колективі. Саме тут В. Г. Городяненко зрозумів, що йому ближчі гуманітарні науки, ніж технічні. Його інтерес до соціального вивчення суспільства співпав у часі з так званим соціологічним бумом, який переживала вітчизняна наука, з періодом «відлиги», що настав після довгої заборони «буржуазної» псевдонауки. Він був викликаний накопиченням соціально-економічних проблем, під тиском яких виникла по-

треба у відмові від старих методів керування, стала запитаною наука, здатна вирішити багато нагальних питань тодішнього суспільства. Ці роки були поворотними для відродження вітчизняної соціології. Певною мірою це була природна данина поваги до людини праці.

У той час у соціологію йшли молоді люди, повні творчих сил, які виступали за перетворення суспільства. Однак отримати спеціальність «соціолог» не було де. Тоді Віктор Георгійович вступає на історичний факультет ДДУ. Звичайно, його цікавила не стільки сама історія, скільки те, що обумовлює історичні події, тобто соціальні закономірності. Ближче до його інтересів було суспільствознавство, яке дозволяло йому займатися вивченням соціального устрою суспільства. Аналогічним шляхом ішли майже всі соціологи першого покоління, яким судилося відродити науку, урівняти її у правах з іншими суспільними дисциплінами.

Робота на найдавнішому підприємстві галузі, відомому своїми історичними і трудовими традиціями, дозволила В. Г. Городяненку не лише збирати й аналізувати цікаву соціально-економічну інформацію, але і застосовувати на практиці нові соціальні технології. Тоді на заводі ім. Петровського за участю молодого спеціаліста В. Г. Городяненка вперше в галузі була створена соціологічна служба. Завдяки публікаціям у найбільш впливових газетах Радянського Союзу, таких, як «Комсомольская правда», «Литературная газета» тощо, це відразу ж стало помітною подією у житті суспільства.

За ініціативою Віктора Георгійовича на Петровці були розроблені положення «Заслужений петровець», «Ветеран заводу імені Г. І. Петровського», «Моральний кодекс петровця», які у поновленому вигляді діють і сьогодні. Пройшли роки, Україна стала незалежною державою, соціально-економічні перетворення торкнулися і цього флагмана вітчизняної металургії, але нові покоління працівників заводу, як і раніше, вважають за честь носити звання «Заслужений петровець».

Узагальнення емпіричних даних, що були отримані в результаті досліджень, дозволило В. Г. Городяненку захистити дисертацію на звання кандидата історичних наук. У 1990 році Віктор Георгійович став доктором історичних наук. Учене звання професора йому було присуджене в 1992 році, коли він очолив кафедру соціології. Тоді Дніпропетровський державний університет був одним з перших вузів України, де готували професійних соціологів. Крім того, відчуваючи дефіцит вітчизняної навчально-методичної літератури, колектив

кафедри під керівництвом В. Г. Городяненка, підготував і видав понад 10 навчальних посібників. Фактично навчальний процес у багатьох вузах країни здійснюється завдяки програмним, методичним та освітнім стандартам, що були розроблені співробітниками кафедри.

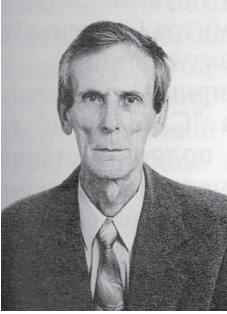
Квітень 2002 року – важливий етап у роботі створеного Віктором Георгійовичем «дітища»: підводилися підсумки десятирічної діяльності. І було чим відзначати ювілей. За цей період відбулося 6 випусків спеціалістів, у різних виданнях опубліковано понад 300 наукових робіт, також 47 статей студентів-соціологів. За безпосередньої участі В. Г. Городяненка було захищено 15 дисертаційних робіт. Кількості його праць може позаздрити ціла наукова лабораторія. Він є автором більше 150 робіт, у тому числі понад 20 монографій, підручників та навчальних посібників. Під його керівництвом в Україні розроблялися міжнародні проекти: «Молодь: соціокультурні орієнтації, проблеми зайнятості і безробіття», «Вища освіта: лідерство для прогресу» і т. ін.

Сьогодні Віктор Георгійович очолює в Україні теоретичну школу з джерелознавства та історіографії соціології, він є академіком Міжнародної гуманітарної академії, академіком Академії наук соціальних технологій і місцевого самоврядування, членом правління Євразійської соціологічної асоціації. Крім того, В. Г. Городяненко, на даний час, очолює обласне відділення соціологічної асоціації України. І це ще не повний перелік його посад і звань. Стільки, скільки зроблено цим вченим, вистачило б на кілька активних життів. На питання, як йому це вдалося, Віктор Георгійович відповідає: «Мені іноді докоряють фанатичною любов'ю до соціології, але інакше, я впевнений, нічого не досягнеш».

О. Данцев

«МИ ГОТУЄМО НАЙКРАЩИХ СПЕЦІАЛІСТІВ»

Колись, на початку 60-х, викладач фізико-технічного факультету Юрій Трохимович Каліберда сказав одному студенту: «Найкращий економіст – це інженер». Цим студентом був Володимир Гуня, а той вислів він запам'ятав. Так і вийшло в його житті, що, ставши інженером на заводі, він пізнавав технологію виробництва, працюючи в науково-дослідній частині ДДУ, займався питаннями організації

і стимулювання праці у промисловості. Тому аспірант кафедри економіки народного господарства В. Гуня мав уже неабиякий практичний багаж.

Добрим словом він згадає свого наукового керівника Івана Юхимовича Губу, засновника економічного факультету, його першого декана.

Багато років, з початку 1980-х і до 1995-го р., віддав Володимир Олександрович адміністративній роботі: спершу на посаді заступника декана, потім декана. І в цей час, позначений нелегкими і клопіткими обов'язками, він встиг захистити дисертацію, отримати звання доцента, а згодом професора, підготувати понад 60 друкованих праць і розробок, зокрема з проблем ефективного управління економічними процесами і явищами в умовах реформування обліку.

Прибічник ринкової теорії розвитку економіки, Володимир Олександрович Гуня дотримується думки, що економістам України необхідно наполегливо працювати ще не один рік, щоб допомогти країні сформувати справжні ринкові відносини, зробити її економіку стабільною. Найзначнішою перешкодою на цьому шляху, вважає він, є недосконала нормативна база і податкова система.

На запитання, чи не забагато економістів випускають нині вузи, чи будуть вони запитані, він відповідає так: «Надлишку фахівців у цій сфері ніколи не буде. Шляхом звичайного відбору найкваліфікованіші знайдуть роботу за спеціальністю, а ті, що не витримають перевірки на знання і вміння, шукатимуть своє місце в інших галузях. Думаю, що більшість студентів нашого факультету знайде себе у професії, адже ми готуємо найкращих спеціалістів».

Н. Бичук, К. Брагінська

ЧАС РІКОЮ СПЛИВАЄ

Закінчуються заняття, студенти збираються на перерву, коли раптом лунає запитання викладача:

– Хто палить?

– Я! І я, – відгукуються хлопці та кілька дівчат.

— А ось хто до літа кине, і я про це точно зна-
тиму, залік — «автоматом»!

Студенти сміються: «А хто взагалі не па-
лить, то до заліку теж готуватися не треба?..»

Така розмова відбулася у студентів із за-
відувачем кафедри іхтіології, гідробіології та
екології професором Анатолієм Дворецьким,
авторитетним науковцем, який полюбляє жар-
ти. Він з 1990 р. очолює кафедру, яка має багаті
наукові традиції, пов'язані передусім з іменами

видатних учених Дмитра Свиренка та Георгія

Мельникова, чий науковий спадок і досі актуальний.

Першим випускником кафедри був Петро Ширшов — академік
АН СРСР, учасник арктичних експедицій на «Сибірякові» та «Че-
люскіні» в 1932–1933 рр. і на дрейфуючій полярній станції «Пів-
нічний полюс-1» в 1937–1938 рр., який першим дослідив структуру
товщі океанських вод у районі полюсу, відкрив наявність життя під
товщею льоду у Північному Льодовитому океані, Герой Радянсько-
го Союзу, міністр Морського флоту (1942–1948 рр.), директор Інсти-
туту океанології АН СРСР (1948–1953 рр.).

Ось такою кафедрою випало щастя й відповідальність керувати
Анатолію Івановичу Дворецькому. Свого часу він закінчив Харків-
ський ветеринарний інститут, аспірантуру Дніпропетровського дер-
жавного університету, працював на Дніпропетровській біофабриці,
заступником директора НДІ біології. У 1988 р. захистив докторську
дисертацію, 1989 р. став професором, а з 1997 р. обраний академі-
ком Української екологічної академії наук.

Він співробітничав з Московським університетом і до 90-х був чле-
ном ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій за спеці-
альністю «Радіобіологія». Серед його здобутків премія Держкомітету з
народної освіти СРСР за кращу наукову роботу (1988 р.), почесне зван-
ня «Соросівський професор» (1994 р.), премія ПАН України ім. акад.
Палладіна за серію праць «Вивчення механізмів променевого пору-
шення іонного гомеостазу в клітинах тваринного організму» (1996 р.)
та почесне звання заслуженого діяча науки та техніки (1999 р.).

Анатолій Дворецький автор понад 270 наукових праць, у тому
числі 4 монографій, 2 довідників, 9 навчальних посібників, 4 автор-
ських свідоцтв. Його діяльність визнана за кордоном: він має біль-
ше 100 друківаних робіт у міжнародних виданнях, активний член

Європейського радіобіологічного товариства, член Міжнародного радіоекологічного союзу, член Європейської біоелектромагнітної асоціації. З 1991 р. професор Дворецький – віце-президент Радіобіологічного товариства України.

Анатолій Іванович працює над розвитком концепції та технологій екологічного рибництва, займається розробкою технологій холодноводної та тепловодної аквакультури, значну увагу приділяє розробці лікувально-практичних заходів у рибництві, застосуванню для цього нових препаратів. А такі рибництва навіть в Європі по пальцях перелічити можна.

Але не лише рибкою славетна наша область, а видобутком урану – нашим «домашнім Чорнобилем». Завдяки цьому природні радіонукліди техногенного походження мігрують до Дніпровського водосховища й далі річкою, даруючи мешканцям і без того забруднених міст України згадку про відплату за здобутки цивілізації.

Вода є життя. На Сході навіть кажуть, хто має воду, той має владу... Але в наш час забруднена вода України несе разом із життям і смерть. І якщо не змінити ситуацію на краще, нашим дітям не спадє на думку проголошувати «Aqua vitae», зазираючи у склянку з водою, набраною з водопровідного крана. Щоб цього не сталося, працює кафедра іхтіології, гідробіології та екології. Вона була організатором та брала безпосередню участь у проведенні таких наукових форумів, як I-а Міжнародна науково-практична конференція «Стійкий розвиток: забруднення навколишнього середовища та екологічна безпека», I та II з'їзди радіобіологів України (1991 та 1995 рр.), Всеукраїнський семінар з охорони малих річок (1996 р.), Всеукраїнський семінар з підготовки спеціалістів у галузі водних ресурсів (2001 р.), III Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасна техніка очищення води» (1997 р.), а також у шести міжнародних науково-практичних конференціях «Вода: проблеми й вирішення» (1995–2002 рр.).

Вчені кафедри та лабораторій НДІ біології ДНУ із залученням студентів ведуть успішну роботу з обстеження екологічного стану малих річок при співробітництві з громадськими та державними організаціями. Міжрегіональна громадська екологічна організація «Світ води» (науковий керівник проф. А. І. Дворецький) разом з викладачами та студентами кафедри проводить конференції, семінари, з'їзди.

Для викладачів, аспірантів та співробітників кафедри щорічно проводиться 10–12 засідань семінару «Вода: проблеми й вирішення».

Не забути й маленькі дослідники. Проводяться експедиції для дітей, завдяки яким кафедра знаходить своїх майбутніх талановитих студентів, бо захоплення, що приходить у дитинстві, часто залишається на все життя. Цікавою була експедиція на річку Кільчень, де останнім проводив дослідження ще Дмитро Свіренко. Шкода, та річки майже не залишилось – тонесенька блакитна стрічечка. Але це не завадило юним природолюбам гарно провести час, бо нема нічого кращого, ніж веселе спілкування з однокласниками, із якими тебе ще може звести доля. Наприклад, в університеті. І нехай наші діти не боятимуться наковтатися кільченської чи дніпровської води. Така буде найбільша шана тим, хто пішов, і мета для тих науковців, що і зараз шукають відчайдушних наступників і натхненно працюють, як-то кажуть, на майбутнє!

Н. Дев'ятко

ВМІННЯ ЖИТИ НЕ ТІЛЬКИ РОЗУМОМ, А Й ДУШЕЮ...

Цьому височенному, плечистому чоловікові зі шляхетною сивиною у волоссі випала нелегка місія. Він очолював фізико-технічний факультет у найважчі, як для країни в цілому, так і для системи вищої освіти зокрема, часи: роки перебудови та формування України як незалежної держави.

Євгеній Олексійович Джур – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри технології виробництва Дніпропетровського національного університету, народився 24 квітня 1941 року в м. Кривому Розі. Коли 1964-го року Євген Олексійович вступив до ДДУ на фізико-технічний факультет(ФТФ), він уже мав одну вищу освіту – закінчив Державний інститут фізичного виховання (м. Київ), був майстром спорту з волейболу. Навчання на фізтесі парубок поєднував з роботою старшим лаборантом.

Після університету – аспірантура, яку закінчив у 1976 р. А дали – довгий шлях науково-професійної діяльності. Старший інженер, асистент (1978 р.), старший викладач (1983 р.), доцент кафедри технології виробництва ДДУ (1994 р.) – ось деякі з посад, що їх обіймав

Євген Олексійович. На початку вісімдесятих він захистив кандидатську, а трохи пізніше – у 94-му – і докторську дисертації. У ті ж 80-ті Є. О. Джур – заступник декана ФТФ, а з 1985 по 1995 рр. – декан фізико-технічного факультету. Протягом наступного десятиріччя, що безпосередньо пов'язане із створенням фізико-технічного інституту, був його директором. А от рідної кафедри технології виробництва ніколи не покидав: залишається її завідуючим і сьогодні.

Так вийшло, що період, коли Є. О. Джур навчався та починав наукову діяльність, можна сміливо назвати «золотим віком» фізтеху. Євгену Олексійовичу довелося спілкуватися, співпрацювати із такими «зубрами» ракетобудування як О. М. Кваша, М. Ф. Герасюта, М. І. Дупліщев, іншими відомими науковцями. Саме тоді ФТФ склався, як потужний навчально-науковий центр, що дав країні тисячі висококваліфікованих інженерів, вчених, у лабораторіях якого вирішувалися найскладніші технічні завдання. І ось саме Є. О. Джур став достойним продовжувачем цих традицій. Недаремно ж в його арсеналі не один інженерний винахід (включаючи, наприклад, спеціальні контейнери для збору космічного сміття). Тільки, на жаль, коштів на втілення всіх задумів вченого, як завжди, не вистачає, а віддавати «національний продукт» більш заможним сусідам науковець не вміє.

Наукова діяльність професора Є. О. Джура присвячена розробці та вдосконаленню технологічних процесів виготовлення виробів і вузлів для ракетно-космічної техніки, а також створенню новітніх матеріалів із заданим комплексом властивостей, розвитку теорії і практики отримання нероз'ємних якісних з'єднань. Член кількох міжнародних академій, автор 112 наукових робіт, включаючи 8 авторських свідоцтв та 18 патентів. Під його керівництвом були захищені не одна кандидатська та докторська дисертації.

Можливо, найголовніша справа у житті Євгена Олексійовича полягає в тому, що він попри всі негаразди матеріального характеру, незважаючи на всі дисбаланси та екстремальні ситуації перехідних процесів, зумів зберегти факультет, цей осередок найсучасніших інженерних ідей, від занепаду. І не тільки зберегти а й розвивати його, жити з ним не лише розумом, а й душею – недаремно ж Євгена Олексійовича називають неперевершеним організатором. Він присутній усюди: в аудиторії, на суботнику, на сцені. Вдалий науковець, наполегливий співпрацівник і, що є рідкістю, улюбленець студентів.

Усі досягнення Є. О. Джура, може і не зовсім своєчасно, але є високо оціненими в нашій країні та за кордоном. Він нагороджений орденом України «За заслуги» III ступеня, срібною та золотою медалями П. Л. Капіці Російської академії природничих наук. Крім того, Російське авіаційно-космічне агентство вручило Євгену Олексійовичу медалі Ю. А. Гагаріна та М. К. Янгеля. У 2001 році Джуру Є. О. присвоєно звання «Відмінник освіти України».

О. Негодова

ВЕЛИКІ СПРАВИ ТА ДОБРІ ВЧИНКИ НЕ ЗАБУВАЮТЬСЯ НІКОЛИ

«Мріяти можна по-різному, досягати мети теж можна різними шляхами, але головне при цьому залишатися людиною і навіть на злі вчинки відповідати добрими справами», – принцип життя Анатолія Петровича Дзуби, керівника кафедри обчислювальної математики та міцності конструкцій механіко-математичного факультету. У кабінеті дипломні роботи, проекти, макети, грамоти, одна з них від студентської молоді: «За загадковість та любов до студентів». Він дійсно

любить тих, хто не лінується проводити час в університетських аудиторіях, власне, тому і зв'язав своє життя з Дніпропетровським національним університетом.

У 1966 році Анатолій закінчив школу із золотою медаллю в місті Ромни Сумської області. Зібрався і поїхав з друзями до Харкова, поступати на біомеханіка. Але доля приготувала для Анатолія зовсім інший квиток у життя. Отримавши на першому іспиті двійку, він сів на потяг, та не для того, щоб повернутися додому – відправився підкорювати Дніпропетровськ. Побачивши у переліку спеціальностей Дніпропетровського державного університету незвичну назву «гідроаеромеханіка», вирішив, що саме цього він так довго прагнув. Так Анатолій потрапив до майже зіркової студентської групи. Із 28 студентів 18 чоловік згодом стали кандидатами та докторами наук, в їх числі і Анатолій Петрович.

Студентські роки були яскравими та повними сюрпризів. Одного разу заклали парі із друзями, що складуть іспит з математичної фізики без вивчення курсу. Це було перше і останнє використання шпоргалки та трійка в заліковці. Усі інші предмети Анатолій вчив старанно і отримував заслужені четвірки та п'ятірки. А випадок із трійкою несподівано отримав продовження вже на четвертому курсі. Курсову роботу Анатолія було відправлено на Всерадянський конкурс студентських робіт, і раптом – перемога. Тільки ця оцінка псувала картину, але саме завдяки їй Анатолій познайомився з Володимиром Івановичем Моссаковським, тоді – ректором університету. Власне навчався Анатолій Петрович за спеціалізацією кафедри саме Володимира Івановича. Ректор подивився на студента і вирішив – перескладати. Після підготовки та переекзаменації трійка з математичної фізики перетворилась на четвірку, а далі – вдалий вступ до аспірантури.

По закінченню в Анатолія Петровича були варіанти працювати в ДІІТі, потім – переїхати до Сум, але все ж таки Альма-матер та рідна кафедра взяли своє. Він залишився працювати в університеті. Після захисту кандидатської Анатолію запропонували скласти план наукової роботи. Написав за один вечір. «Несерйозно», – заявили на кафедрі. Але після того, як Анатолій його допрацював, наступного дня на факультеті поповзли чутки, що Дзюба приніс план докторської дисертації.

Але не лише наукова діяльність цікавила Анатолія Петровича. Він завжди полюбляв спорт, особливо – хокей. Одного разу його запросили до кабінету ректора, де вручили ящик із шайбами та дали завдання створити університетську команду з хокею. Через деякий час у Володимира Івановича Моссаковського в кабінеті вже висіла медаль за третє місце в змаганнях з хокею між збірними областей. Сьогодні Анатолій Петрович теж не залишив хокей. Щороку бере участь у Міжнародному турнірі з цього виду спорту. П'ятий рік поспіль отримує приз як найстарший та найдосвідченіший гравець.

Але головною справою свого життя Анатолій Петрович вважає керівництво кафедрою. Уже 15 років він є її завідуючим. «Звичайно, що повторити те, що робив Володимир Іванович Моссаковський, – каже Анатолій Петрович, – майже неможливо, але наше завдання зберегти та примножити його доробки».

Розмірковуючи про студентство, Анатолій Петрович зізнається: «Іноді здається, що сучасна молодь взагалі змінилась навіть менше,

ніж суспільство в цілому. Студентам мого покоління було легше. У нас було більше мотивації та визначеності». Але Анатолій Петрович вірить у сучасних студентів та з гордістю розповідає про випадки, коли вже навіть працівники кафедри йдуть до дому після робочого дня, а молодь, прагнучи отримувати знання, ще сидить у лабораторіях.

Кабінет Анатолія Петровича колись належав Володимиру Івановичу Моссаковському. На стіні – його портрет. Трохи сумно, що зараз проектування космічних кораблів уже не на стільки актуальне, але великі справи та добрі вчинки не забуваються ніколи, цьому вчить Анатолій Петрович студентів. Кафедра обчислювальної математики та міцності конструкцій випускає висококваліфікованих спеціалістів, які не забувають про університет і після його закінчення. «А отже, – впевнений Анатолій Петрович, – попереду ще багато добрих справ та сюрпризів життя».

Н. Маньковська

ВЕСНА ПРИХОДИТЬ З ВАШИМ ІМЕНЕМ

Ранньої весни, 9 березня, народилася Нінель Іванівна Заверталюк – професор кафедри української літератури, доктор філологічних наук, відомий в Україні літературознавець. У цей день й вітають колеги-філологи, учні, студенти – усі ті, хто має щастя знати цю неповторну особистість, гармонійну і щедру на людське тепло. Нінель Іванівна належить до тієї категорії людей, про яких говорять, що вони самі створили себе. Усього вона досягла невтомною працею, цілеспрямованістю і величезною вірою. Відмінниця-випускниця Одеського університету, Нінель Заверталюк понад 10 років віддала вчителюванню у школах Одещини та Молдови. Доля була доброю до молодой вчительки і подарувала їй зустріч з таким авторитетним ученим-літературознавцем, як Андрій Володимирович Недзведський, сувору и вимогливу наукову школу якого Нінель Іванівна пройшла. Постійна учасниця наукових семінарів А. В. Недзведського, молода вчителька почала пра-

цювати над кандидатською дисертацією, присвяченою вивченню публіцистики періоду громадянської війни. Глибоке різнобічне вивчення української публіцистики було продовжене и в докторській дисертації Н. І. Заверталюк, яку вона успішно захистила в Інституті літератури НАН України ім. Т. Шевченка.

Професор Н. І. Заверталюк – автор понад 130 статей у наукових збірниках і журналах з питань української літератури ХХ ст., 13 методичних розробок, 4 навчальних посібників, один з яких «Повернення в Україну (література українського зарубіжжя)» отримав визнання студентів, викладачів вузів, учителів.

Сьогоднішній літературний процес – постійно в центрі уваги Н. І. Заверталюк. В її невеликій двокімнатній квартирі вже тісно від книжок, але відмовитися від задоволення щорічно виписувати «Літературну Україну», «Слово і час», «Вітчизну» та інші видання, купувати нові книги вона собі дозволити не може. Механізм її безперервного спілкування з книгами має свої особливості: Нінель Іванівна щедро наділяє ними своїх учнів (випускники університету вважають за честь продовжувати навчання в аспірантурі під керівництвом професора Заверталюк, в якій сформувалася своя наукова школа, а 5 осіб успішно захистили кандидатські дисертації), а студенти постійно користуються її безцінною домашньою бібліотекою. І це один з уроків Нінель Іванівни – ділитися всім, що маєш, – і обов'язково будеш багатшим.

Її завжди оточують студенти – після лекцій, на кафедрі, в коридорах навчального корпусу. Невисоку, акуратну фігуру професора Заверталюк, як правило, важко знайти в натовпі студентів. Зачаровані її лекціями, та вмінням глибоко аналізувати літературний твір, її відчуттям правди в ньому, умінням максимально повно сконцентрувати увагу дипломників на складних наукових проблемах, запалювати й надихати їхні творчі пошуки, студенти знають, що перед ними – справжній вчений і педагог від Бога.

Солідні роботи Н. І. Заверталюк з питань жанру и стилю, її переживання за розвиток літературознавчої науки в Україні, бажання розширити наукове співробітництво, встановити конструктивний діалог літературознавців знаходять органічне продовження в тих наукових всеукраїнських конференціях, організатором і натхненником яких вона є протягом багатьох років і які багато в чому визначають своєрідність творчого портрета кафедри української літератури ДНУ. Це конференції, присвячені творчості О. Гончара,

В. Підмогильного, шістидесятицтву як літературному явищу, поезії художнього тексту. Так і у святкові дні весни 2003 року Нінель Іванівна була вся в клопотах з приводу конференції, що успішно пройшла у середині квітня – «Олесь Гончар: пошуки сучасної інтерпретації (до 85-річчя від дня народження письменника та 35-річчя виходу в світ роману «Собор»)».

Науково-педагогічна діяльність Нінель Іванівни Заверталюк отримала заслужене визнання: вона відмінник освіти України, відмінник народної освіти Молдови, заслужений викладач Дніпропетровського університету, нагороджена орденом «Знак пошани» і медаллю «Ветеран праці».

Про визнання свідчать не лише офіційні нагороди. Не одне покоління студентів з вдячністю згадує Нінель Іванівну – свого викладача, який щедро ділився з ними своїми знаннями, давав високі уроки історії літератури й духовності, дарував душам чистоту й світло. Для колег по кафедрі й факультету української філології та мистецтвознавства, сьогоднішніх студентів весна приходить з днем народження Нінель Іванівни Заверталюк.

Н. Олійник

ІНАКШЕ ВОНА НЕ МОЖЕ

«Ніяка робота не буває марною», – такий життєвий принцип Любові Іванівни Зеленської, завідувача кафедри фізичної та економічної географії. У цьому вона переконувалась не один раз.

У сім'ї Зеленських цінували знання – родина мала велику бібліотеку. Взірцем наполегливості старанності для дівчинки був старший брат, а також мудра й вимоглива вчителька географії. Саме вона – особистість неординарна й надзвичайно цікава – посприяла вибору майбутньої професії своєї учениці. Тому вступ до Московського університету на спеціальність «Географія. Геоморфологія» був першим кроком до здійснення мети.

Життя у студентському гуртожитку вирувало – дружна компанія, пісні під гітару, але навчання завжди було на першому плані. На

п'ятому курсі з'явилася сім'я, народився син. І життя закрутилося ще швидше, тепер уваги вимагало не лише навчання.

«Синдромом відмінниці» називав чоловік Любові Іванівни невтомність і цілеспрямованість дружини, несхитність, з якою вона переносила складності життя на дві студентські стипендії.

У Дніпропетровськ родина Зеленських приїхала в 1976 р. Почалися трудові будні в лабораторії інженерної геології інституту «Укргіпродор». Робота виявилася нецікавою, одноманітною, не обіцяла ніяких перспектив. Не вдовольняючись нею, Любов Іванівна працювала й у вихідні – екскурсоводом, що стало їй у нагоді, коли відкрилась спеціальність «Географія й туризм». Пам'ятаєте: «Ніяка робота не буває марною».

А ще була посада старшого лаборанта на кафедрі геології, яка теж поповнювала скриньку й трудового досвіду, навчила роботі з діловими партнерами, чого, зазвичай, так не люблять вчені. Але зрозуміло, що Любов Іванівна не збиралась зупинитись на цьому. Творча атмосфера стимулювала прагнення займатися наукою, і вона вступила до аспірантури МДУ, де в 1983 році захистила кандидатську дисертацію, а у 2000 р. – у Києві – докторську «Теоретичні та методологічні основи створення й впровадження засобів навчання географії».

Любов Іванівна Зеленська – учасник конференцій і автор публікацій у дальньому и ближньому зарубіжжі (Німеччина, Китай, Чехія, Італія, Росія). З науковою метою і в туристичних поїздках побувала в Болгарії, Естонії, Латвії, Грузії.

Її підручник для 5 класу «Сонячні стежини рідного краю» користується попитом. Любов Іванівна отримує листи від школярів, які цікавляться географією. Вона є головою журі обласної олімпіади з географії Малої академії наук та конкурсу «Вчитель року». Має звання «Відмінник освіти України».

Любов Іванівна Зеленська – завжди у вирі життя: працююча, енергійна, життєрадісна. Інакше вона просто не може.

Л. Франчук

ЛЮДИНА НА СВОЄМУ МІСЦІ

На півночі Туреччини є невеличке містечко Артвін. На початку ХХ століття тут, як і в інших місцевостях, населених вірменами, відбулися події, які світ визнав геноцидом вірменського народу. Сотні

людей загинули, а ті, що врятувалися, знайшли притулок далеко від рідного краю. Так батько й мати Мартироса Степановича Зураб'янца опинилися в Москві. Тут у родині біженців він і народився 75 років тому.

Як тогочасні хлопчак, він цікавився авіацією, зростав підтягнутим, спортивним (був капітаном баскетбольної команди «Спартак» у Ростові-на-Дону). І хоч льотчиком не став, свою військову долю після закінчення училища пов'язав з авіацією, точніше із наземним забезпеченням польотів. Незважаючи на перевантаженість, постійні переїзди (а їх за роки служби було 11), Мартирос Степанович продовжував учитися, поповнював знання – закінчив Індустріальний інститут у Краматорську та Московський енергетичний. І ось остання «посадка» – М. С. Зураб'янца призначено командиром частини наземного забезпечення літаководіння Дніпропетровського військового аеродрому. Ця частина, як і всі, якими раніше командував М. С. Зураб'янець, невдовзі була визнана кращою, а сам він обраний делегатом партійного з'їзду, депутатом Дніпропетровської міської ради.

Є в армії поняття – «батько-командир». Це як своєрідний знак якості – професійної суто людської. Щоб заслужити честь так називатися, треба бути взірцем у всьому, вимогливим, але справедливим, піклуватися у першу чергу не про свою кар'єру, а про справу, про підлеглих. Таким батьком-командиром був Мартирос Степанович не лише в армії. Співробітники адміністративно-господарської служби університету готові підписатися під цими рядками. Пройшло небагато часу, і в університеті зрозуміли, що новий проректор з АГР – справжній фахівець, Дбайливий господар, людина, як кажуть, на своєму місці. Він здавався жорстким, але за зовнішньою суворістю неважко було роздивитися добру, щедрю душу. Скільки людей зверталось до М. С. Зураб'янца зі своїми проблемами, і всім він допомагав! Він зміг створити в АГЧ атмосферу вимогливості й разом з тим взаєморозуміння та взаємоповаги.

А тоді, в 1980-му, коли він, підполковник у відставці, погодився на пропозицію ректора В. І. Моссаковського очолити господарську службу, не обійшлося без сумнівів – адже коло і масштаб обов'язків були значними. Будівництво, ремонтні роботи, забезпечення сприятливих умов для навчання і праці, майже 700 осіб у підпорядку-

ванні – від прибиральниць до головних спеціалістів. Усі справи першочергові, усі вимагають негайного вирішення.

Та почав новий проректор з побуту – з будівництва їдальні в корпусі №1, яку чомусь не запроектували. Домігся фінансування, дав розпорядження готувати котлован під фундамент. За роки перебування М. С. Зураб'янца на посаді проректора з АГР (з 1980 до 1996 р.) зроблено багато: зведено нові навчальні корпуси й гуртожитки, акваріум, дві їдальні (одна з них – у спортивно-оздоровчому таборі), проведено масштабні опоряджувальні роботи. І за всім цим – енергія, діловитість, відданість справі Мартироса Степановича, який і зараз, працюючи начальником гуртожитку, демонструє всі ці якості.

Мартирос Степанович Зураб'янець згадує, як Володимир Іванович Моссаковський якось сказав, що проректора з АГР він виграв у лотерею. Думається, що в університеті ні тоді, ні нині ніхто не пошкодував про цей виграш.

Н. Бикова

НЕЗМІННИЙ КОМЕНДАНТ

Напевне, важко зараз знайти на фізико-технічному факультеті людину, яка б пов'язала з ним свою долю так давно, як Марія Федотівна Калашникова. У далекому 1956-му, коли факультет знаходився ще в корпусі № 3, вона влаштувалась тут прибиральницею, а через два роки стала комендантом корпусу. А коли в 1973 р. фізтех переїжджав до нової будівлі, сам ректор В. І. Моссаковський рекомендував Марію Федотівну на посаду коменданта «закритого» корпусу. 17 років добросовісної праці не залишились непоміченими. За цей час Марія Федотівна довела, що й слово і діло – завжди на благо університету.

Щодо обов'язків коменданта, то з 1958 року вони не змінилися. Так як і тоді, на плечах Марії Федотівни лежить уся господарська частика – парта, за якою сидить студент, крейда, якою він пише на дошці, сама дошка, наявність дверей, скла, столів, стільців, ламп... Вона стежить, щоб усюди були чистота і порядок.

А студенти? Безумовно, є добросовісні і порядні, ті, які парту допоможуть перенести і ганок та доріжки від снігу вичистити і дерева, що впали, прибрати. А є, втім, як і всюди. Ось так і працює Марія Федотівна, до речі, учасниця Великої Вітчизняної війни, незмінним комендантом 45 років. Усе буває – радощі, негаразди, хвороби, відпочинок і важка робота,

Наприклад, готувались до приїзду Президента України і колишнього студента фізтеху Л. Д. Кучми. Роботи в корпусі було дуже багато. Ні, звичайно, чистота і порядок підтримуються в корпусі завжди, але приїзд Президента – справа далеко не буденна, і господарі завжди ретельно готуються до прийому гостей.

А коли Президент приїхав, то директор інституту Є. О. Джур представив йому Марію Федотівну як людину, яка довгі роки пропрацювала чесно і завзято, на благо студентів, а отже – і майбутнього України.

Ю. Кирєєва

«ЦЕ ЦІКАВО – ПЕРЕВІРЯТИ СВОЇ СИЛИ Й ЗДІБНОСТІ...»

В. І. Карплюк в останні роки став в університеті людиною відомою. Ще б пак, вже чотири роки він є відповідальним секретарем приймальної комісії ДНУ. Її діяльність важко переоцінити, адже саме звідси починається для тисяч і тисяч вчорашніх випускників дорога до університету.

Звичайно, такий університет як Дніпропетровський, без студентів не залишиться. Але сучасний рівень розвитку економіки та народного господарства ставить перед майбутніми студентами якісно нові вимоги. Потрібні не просто підготовлені, а й здібні до науки студенти, яких треба шукати й відбирати.

Якщо раніше акцент у роботі приймальної комісії робився на конкурсний відбір, то зараз – на профорієнтаційну роботу та доувзівську підготовку, бо школа, на жаль, не забезпечує своїм вихованцям потрібний рівень знань.

Ось чому з приходом до приймальної комісії Володимира Івановича Карплюка зросла кількість днів відкритих дверей, запрацювали недільні школи для старшокласників, розпочалися відвідування шкіл та сільських районів представниками різних факультетів.

За цією, як кажуть, «чорною» роботою стоять і здатність В. І. Карплюка створювати колективи однодумців, і наполеглива організаційна робота, і власна самовіддана праця. Сам Володимир Іванович не без гумору зазначає: «Був звичайним доцентом мехмату і вів нормальне життя: читав лекції, проводив практичні заняття, а у вільний час ловив рибу чи збирав гриби. А потім прийшов у приймальну комісію і тепер проводжу тут увесь час – і робочий, і вільний».

А починався шлях «звичайного» доцента до університету як у тисяч школярів його покоління на Дніпропетровщині. Тоді всі марили космосом, мріяли стати якщо не космонавтами, то хоча б працівниками «Південмаша» або КБ «Південного». Як не засекречували їхню діяльність, усі знали, що тут розробляють і виготовляють найбільш потужні у світі ракети. На фізтех, де готували фахівців для заводу та КБ, були високі конкурси, тож Володимир Іванович вибрав компромісний варіант – поступив на спеціальність «аерогідромеханіка» на мехматі, щоб займатись аероконструюванням.

Однак життя розпорядилось по-своєму. Здібного студента-відмінника рекомендували до аспірантури, а по її закінченню і захисту кандидатської дисертації залишили на викладацькій роботі на рідному факультеті.

Працювати доводиться зі справжніми (без перебільшення!) корифеями сучасної математики і механіки. Проте і в цій зірковій компанії В. І. Карплюк не загубився, скоро був призначений заступником декана. Важко організувати науково-дослідну роботу, створити видатним вченим найбільш сприятливу атмосферу для плідної творчої праці. У Володимира Івановича це виходило (і виходить, бо він залишився на цій посаді і поєднає її з роботою в приймальній комісії) якнайкраще. Можливо, це і стало однією з причин висунення В. І. Карплюка на відповідальну роботу.

До роботи приймальної комісії Володимир Іванович уніс атмосферу спокою, врівноваженості, виваженості та відповідальності. Адже умови роботи – справді екстремальні, інколи зайве чи необережне слово боляче б'є по іміджу університету та репутації його

співробітників. Але робота без метушні і зайвого галасу вимагає і повної самовіддачі, а значить забирає всі сили.

Колись робота приймальної комісії чітко займала лише літні місяці. Зараз, коли в багато разів зросла кількість університетів і інститутів, а відтак і конкуренція, бо кількість абітурієнтів, навпаки, зменшується, ця робота продовжується цілий рік.

Проте Володимир Іванович не скаржиться ні на додаткову напругу, ні на додаткове навантаження. Правда, посмішка виходить все більш сумною та зажуреною, однак він звично повторює: «Це цікаво – перевіряти свої сили і здібності. Тут весь час тримаєш себе в тонусі».

Справді, зараз нелегко всім, але труднощі теж можна пережити по-різному. Володимир Іванович робить це з достоїнством, по-чоловічому. І не дивно, бо на таких, як він, тримається не лише університет, а й уся наша країна.

М. Мирошніченко

МАТЕМАТИКА – ЇЇ ЖИТТЯ

Народившись у сім'ї робітника, вона змалку вчилась бути наполегливою і працювитою. Саме тому їй вдалося так багато досягнути, адже за кожним успіхом – роки наполегливої праці. Мова йде про Олену Михайлівну Кісельову.

Народилась вона у Запоріжжі через два роки після жаків Другої світової війни. Навчаючись на механіко-математичному факультеті ДДУ, зрозуміла, що математика – це її життя. Саме тому пішла згодом в аспірантуру при Інституті математики НАН України. Її чекало насичене життя – зокрема, захист кандидатської, а згодом і докторської дисертації у галузі математичної кібернетики. У 1994 році Олена Михайлівна одержала вчене звання професора.

На факультеті прикладної математики вона передає студентам свої знання, прагне навчати їх, використовуючи результати своїх досліджень. На її лекції з «методів оптимізації», «дослідження операцій», інноваційних «інтелектуальних систем прийняття рішень»

ходить кожен, адже, послухавши таку лекцію, ти стаєш частиною того особливого світу, де панує математика.

Вона заснувала наукову школу, де разом із учнями розробила та обґрунтувала безліч алгоритмів розв'язання різних класів неперервних задач оптимального розбиття. Нею написано більше двох сотень наукових праць, а кількість наукових міжнародних конференцій наближається до сорока. Олена Михайлівна є членом Американської математичної асоціації, голова Науково-дослідної лабораторії оптимізації складних систем, займає багато інших посад.

Американський біографічний інститут у 2000 та 2006 роках вніс її до довідника «Who's Who of Professional & Business Women», вона отримала індивідуальний грант від Міжнародного фонду Дж. Сороса, відмічена почесними званнями «Відмінник освіти України», «Заслужений діяч науки і техніки України».

Постійно активна, цілеспрямована, вона, без сумніву, одержить ще чимало нових нагород і досягне нових життєвих успіхів, передасть свої знання ще не одному поколінню студентів. Щастя Вам, Олено Михайлівно!

Є. Лупенських

ЗА ЗАКОНАМИ ОПТИМАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Прямуючи коридорами четвертого корпусу ДНУ, Володимира Петровича Ключева ви помітите неодмінно. Він має надзвичайний дар з'являтися в багатьох місцях одразу, за всім стежити, все встигати. Напевне, саме ця кмітливість разом з почуттям гумору, енергійністю та доброзичливістю можуть охарактеризувати цю людину.

Ось кімната, де працює Володимир Петрович. Вона завалена зошитами, паперами, книжками. У його кабінеті йде ремонт – ось він і мандрує корпусом. Але кожну потрібну річ може знайти миттю, бо ці речі мають властивість свого господаря: з'являються у потрібну мить і у потрібному місці.

Народився Володимир Петрович у Дніпропетровську. Саме батько прищепив синові любов до техніки і вже змалечку Володимир зрозу-

мів, що для того, щоб мрії здійснились, слід багато і старанно вчитися.

До школи Володя пішов рано, в шість років, та вже тоді почалися перші випробування. У класі, до якого він потрапив, навчалися й діти з дитячого будинку. Спілкуватися з обділеними долею, вже трохи озлобленими на життя дітьми було дуже важко, але спільну мову знайшли досить швидко.

У 1964 році Володимир Ключев став студентом фізико-технічного факультету. Студентські роки згадуються тепер з великою любов'ю і вдячністю до своїх педагогів, які змогли прищепити любов до науки.

На перших курсах навчатися було дуже складно. На думку Володимира Петровича, це пов'язано з тим, що не було повної середньої освіти (закінчив машинобудівний технікум) і необхідного багажу знань. Проте група була дуже дружна, тому товариші допомагали Володимиру, та й сам він наполегливо працював. Згодом ті ж однокласники, що зовсім недавно підтримували Володимира, самі звертались до нього за допомогою у розв'язанні складних задач чи з розробки проекту.

Узагалі в університеті група Володимира Петровича була особливою. Всі завжди допомагали одне одному, добре навчались, а після закінчення аж восьмеро отримали диплом з відзнакою, в тому числі й Володимир Ключев.

Але найяскравіші спогади, що пов'язані зі студентським життям, – це поїздки до колгоспів, тихі вечори з вогнищами, печеною картоплею, улюбленими піснями.

Після закінчення університету в 1970 році Володимир Петрович вступив до аспірантури. Спочатку працював на кафедрі систем автоматичного керування, потім перейшов на кафедру робототехнічних систем.

За ці роки Володимир Петрович написав чимало наукових праць, присвячених, в основному, системам автоматичного керування технічними пристроями та робототехнічними системам. Саме галузь робототехніки є для нього найближчою. З цієї тематики Володимиром Петровичем було складено посібник, його проекти впроваджені до виробництва на Південмаші. Доволі часто роботи В. П. Ключева друкувалися в «Гагарінських читаннях». Однією зі своїх найважливіших наукових праць він вважає «Закони оптимального управління та закони управління системами в аварійному стані».

П'ять років, з 1997 до 2002 р., Володимир Петрович працював проректором з соціально-економічних питань. У ці роки перед ним

стояли важкі завдання – забезпечити життєдіяльність вузу у період нестабільного фінансування й організувати контрактне навчання в університеті, і з ними Володимир Петрович чудово впорався. Зараз він очолює Інститут довузівської підготовки та післядипломної освіти при ДНУ, де навчаються майже 2000 слухачів. Нещодавно інститутом було виграно тендер за програмою «Українська ініціатива». Інститут буде готувати економістів підприємств, а після навчання випускники проходитимуть стажування в Німеччині, Франції, Великій Британії та ін. Оплачує навчання Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України. І це – тільки частина досягнень інституту.

І зрозуміло, Володимир Петрович не пориває зв'язків із рідним факультетом, викладає там такі дисципліни, як моделювання процесів та систем; управління робототехнічними системами та системами управління робототехнічним комплексом.

Та чи встигає така завантажена людина відпочивати? Виявляється, що так. Для того, щоб відпочити від важкого робочого дня, Володимир Петрович сідає за кермо або «копається» у своєму автомобілі. Це одне з найулюбленіших занять. Іноді з сім'єю виїжджає на дачу, де у Володимира Петровича, крім звичайних друзів, є й особливі – чотириногі. Таких «друзів» завжди нагодують та ще й чогось смачненького на десерт дадуть. Удома раніше також жили тварини, але зараз – ні, бо коли їх втрачаєш – дуже боляче.

Минуло 33 роки, як Володимир Петрович почав працювати в університеті. За весь цей час він жодного разу не пошкодував, що вступив саме на фізико-технічний факультет і пишається тим, що пов'язав з ним свою долю.

Е. Киян

ЗАХОПЛЮЄ ТОЙ, ХТО ЗАХОПЛЕНИЙ САМ

Покуда бровка длится,
Покуда скрепер катит,
Курганов поздней бронзы
На нас с тобою хватит.

Археологію прийнято відносити до розряду наук, овіяних романтикою: польові експедиції, вогнища під зоряним небом, розпо-

віді про несподівані знахідки й очікувані відкриття. Але як вам отакі атрибути романтики: місяці в наметах, спека, пил, відірваність від благ цивілізації? Археологія – «дама» сувора, вимоглива і ревнива, вона вміє брати у полон і вже ніколи не відпускати від себе. Так сталося і з Іриною Федорівною Ковальновою, нині доктором історичних наук, професором кафедри історіографії та джерелознавства. Усі ми родом з дитинства, там – витоки наших життєвих намірів. Історією Ірина захопилась з ранніх літ, пам'ятає книги, які справили на неї велике враження – «Давній Єгипет» та «Боротьба за вогонь». Останню їй подарував батько з нагоди шістнадцятиріччя.

Але дитинство закінчилось швидко, дорослішати їй вже довелося без підтримки батьків, які пішли з життя. Закінчивши школу, Ірина вступила на історичний факультет. Після його закінчення працювала на хуторі Березовому Покровського району. Саме тут, у сільській школі, формувався її педагогічний дар, який повністю розкрився в університеті. Лекції І. Ф. Ковальнової imponували не одному поколінню студентів гармонійним поєднанням глибини змісту і відточеністю форми.

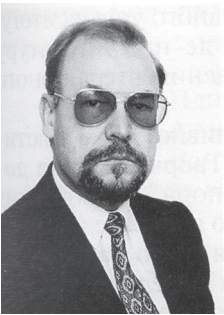
Відомо, що вміє захопити інших той, хто захоплений сам. Що вже говорити, Ірина Федорівна – справжній «фанат» археології, як висловився один з її випускників. У 1957 році здійснилась її мрія у ранзі наукового співробітника Дніпропетровського історичного музею під керівництвом В. Н. Даниленко вона почала розкопки на р. Орелі. І коли через кілька років І. Ф. Ковальова стала викладати на історичному факультеті університету, їй було про що розповісти студентам. Вона читає курси археології, історії первісного суспільства, етнографії, історії стародавнього світу, відроджує проведення польової археологічної практики. Наукові кроки молодого викладача стають все більш упевненими: спочатку захищена кандидатська дисертація, потім – докторська. А в 1972 році завдяки її наполегливості на історичному факультеті створено постійно діючу археологічну експедицію, на базі якої виникла науково-дослідницька лабораторія та започатковано спеціалізоване видання «Проблеми археології Подніпров'я». Об'єктом досліджень наукової експедиції під керівництвом І. Ф. Ковальнової стали археологічні пам'ятки Дніпропетровської області.

За тридцять років експедицією досліджено сотні курганів доби енеоліту, поселення бронзового віку. Археологи з різних куточків світу беруть участь у наукових конференціях та польових семінарах, що проходять на базі археологічної експедиції Дніпропетровського університету.

І. Ф. Ковальова – постійний член Координаційної ради Інституту археології НАН України, за досягнення в навчально-методичній роботі отримала премію Міністерства освіти і науки. У рік святкування 80-річчя університету Ірину Федорівну Ковальову було нагороджено орденом княгині Ольги. Так відзначено здобутки видатного науковця і талановитого викладача.

Я. Кучинська

ВІН ЗАВЖДИ В РУСІ

Його важко застати в службовому кабінеті. Динамічний, цілеспрямований – він завжди в русі. І це зрозуміло, якщо врахувати, який тягар він поклав собі на плечі і несе багато нелегких, проте радісних років.

Перед ним відкривалася кар'єра успішного вченого: «червоний» диплом механіко-математичного факультету, аспірантура, захист кандидатської дисертації, наукове стажування в Голландії. Доцент А. П. Колодяжний – автор понад 50 наукових публікацій і 8

авторських свідоцтв.

Студентські роки Анатолій Павлович згадує з ностальгією, з великою теплотою і вдячністю – свого Учителя – Володимира Івановича Моссаковського: «Для мене було щастям працювати з такою людиною. Я багато чому в нього навчився».

20 років Анатолій Павлович Колодяжний працював зі студентами. І раптом – різкий перехід на зовсім інші терени. Більш неспокійної посади, ніж директор ліцею при університеті, важко уявити. Але Анатолій Павлович знає й інше, найголовніше для себе – ніде більше він не зміг би так реалізуватися повною мірою, як у ЛІТ: «Мені завжди хотілось і викладати, і керувати, і займатися наукою».

Усе це здійснилося». Завдяки зусиллям колективу викладачів, яким керує А. П. Колодяжний, у ліцеї вдалося створити атмосферу інтелектуальної свободи, позитивних людських стосунків, яка стимулює формування особистості. Тому і має ЛІТ такий високий рейтинг у школярів та їхніх батьків. Тут не стоять на місці, впроваджують нові методики і прийоми навчання, самоврядування. Прагнення до самовдосконалення і в характері директора ліцею: «Треба відповідати часові і бути прикладом для своїх учнів».

О. Ніколайчик, Ю. Юркова

МИСТЕЦТВО КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ

Тетяна Сергіївна у віці розсміялася б її авторові, але спочатку все сприйняла всерйоз.

Починала з посади старшого інспектора відділу кадрів. І вже з перших тижнів виявилось, що з попередніх характеристик відповідала дійсності лише скромна зарплата. Вона такою, до речі, залишається і до сьогодні. Що ж «до перекладання папірців», то все насправді вийшло набагато складніше. Відділ кадрів в університеті, як і у всякій багатопрофільній установі, виявився одним з найважливіших підрозділів. Адже з його допомогою і через нього формувалася і формується не лише професорсько-викладацький склад класичного університету, а й усі інші підрозділи, починаючи від чергових у корпусах і гуртожитках і закінчуючи операторами котелень чи водіями. І до кожної з цих категорій працівників висуваються свої вимоги, в кожному з конкретних випадків відділ кадрів, як колись

сказав один з міністрів пруського короля Фрідріха Великого, мусить володіти «мистецтвом можливого».

Здавалося б для відділу кадрів чистою формальністю є оголошення конкурсу на викладацьку посаду. Проте університет зацікавлений не в абстрактній сумі певних обов'язкових даних (освіта, кваліфікація, наукові ступені) претендента, а в людині, яка б відповідала і вимогам вищої школи, і змогла б без проблем влитись у колектив, стала б справжнім патріотом ДНУ.

Для того, щоб виконати ці завдання, вже одних папірців мало, треба обов'язково поспілкуватися з людьми, дізнатися думку кафебри і факультету, підготувати необхідні рекомендації на кадрову комісію. Непомітна, на перший погляд, роль кадрів стає інколи ключовою, допомагаючи керівникам педагогічних підрозділів поновлювати свої ряди висококваліфікованими працівниками.

Зрозуміло, що цю науку Тетяна Сергіївна опанувала не відразу. Довелося підвищувати і свою власну освіту: закінчила заочно юридичний факультет. Тож логічною була пропозиція зайняти посаду заступника начальника відділу кадрів.

Так повелося (і не лише в університеті), що бухгалтерія, наприклад, вважалася цариною жінок, а ось очільниками відділу кадрів мусили бути обов'язково чоловіки. Можливо свою роль відіграло й те, що в радянські часи кадрові служби виконували певні ідеологічні функції, звертаючи увагу на соціальне походження, партійність, національність та інші особливості претендента, які мало що говорили про нього як професіонала, зате давали уявлення про те, «чим він дихає».

Однак у 2001 році керівництво університету відступило від цього негласного правила і запропонувало посаду начальника відділу кадрів молодій, але досвідченій Т. С. Коновал. Час, що сплинув з того моменту, довів, наскільки вірним виявився вибір.

Виявилось, що Тетяні Сергіївні притаманні риси, які зараз здаються абсолютно необхідними на цій посаді. За будь-яку справу вона береться неквапливо і виважено, над кожним кроком уважно розмірковує, буквально як у прислів'ї: «Сім разів відмір, а один – відріж». І справді, за рішенням відділу кадрів, яке передається керівництву, долі людей, їхні амбіції, плани, сподівання. До того ж викладачі, як правило, люди зі ступенями і званнями, знають собі ціну і вимагають відповідного відношення. Буває, що вбачають у співробітниках відділу кадрів таку собі Попелюшку, що приставлена до них на

службу, і тоді доводиться ввічливо нагадати, що кожен виконує свою роботу. А буває, що впевнені у собі в аудиторії чи на науковому семінарі викладачі безпорадно завмирають над черговим офіційним бланком. Таким, як кажуть, не гріх і допомогти та підбадьорити.

За порівняно короткий термін перебування на посаді начальника відділу кадрів Т. С. Коновал установила прекрасні стосунки не лише з усіма деканами, а й, певно, всіма завідувачами університетських кафедр, інколи не гірше, ніж вони, орієнтується у ситуаціях, які складаються в колективах. До неї йдуть за порадою і допомогою люди й старші за віком і багатші досвідом, бо вбачають в Тетяні Сергіївні перш за все доброзичливого колегу.

Не пам'ятаю її розгніваною чи такою, що кого-небудь сварить. Якщо це і буває, то, напевно, дуже рідко. Бо чужі образи Тетяна Сергіївна переносить по-жіночому, закрившись у кабінеті та інколи пустивши безпорадну сльозу. Але це слабкість на хвилину, а вже після вас знову зустрічає привітна, уважна і зацікавлена у вирішенні вашого питання начальник відділу кадрів.

Є посади, працюючи на яких важко залишатися добрим для всіх. Доводиться і вмовляти, і відмовляти, і говорити рішуче «Ні». Проте не в характері Тетяни Сергіївни ображати чи принижувати людину, навіть ті, кому довелося піти з її кабінету, не вирішивши свого питання, не таять на неї зла. Бо така жінка як Т. С. Коновал на одній з ключових університетських посад, то справді велика сила. Або ж майстерне володіння «мистецтвом можливого».

В. Демченко

ПОЕТИЧНА КАЗКА ВІКТОРА КОРЖА

У цій людині вражає глибинність бачення світу, яка може бути притаманна тільки поету, життєва мудрість, сила знання й духу людського. Такі люди знають все наперед здатністю пророчого передчуття любові, життєвих катаклізмів, людського таланту.

Справжній поет Віктор Федорович Корж вміє з тисячі створених кимось рядків упізнати талановитого студента, учня, за яким – літературне майбуття. Звичайно, говорить про себе величезний досвід головного редактора відділу художньої літератури поважного видавництва, якому віддано стільки років. Так бачити всі достоїнства

й недоліки художнього тексту дано небагатьом. А лауреат Всеукраїнської літературної премії імені Андрія Малишка Віктор Корж виявляє себе й на викладацькому поприщі.

У 1988 році відомий український поет став завідувачем кафедри української літератури Дніпропетровського державного університету. Незвичайна творча атмосфера запанувала там, де про літературу у творчому та критичному планах говорив поет, учасник літературного руху шістдесятників на Придніпров'ї.

Жива історія національного письменства, як не дивно, може вміститися у віхах творчої біографії однієї особистості. Творча людина досить вразлива істота, яка має «низький больовий поріг» до людських вад і суспільних негараздів, яка бачить гіперболічно несправедливість, духовну убогість суспільства, передбачає майбуття свого народу. Таким філософічним видається образ поета, доцента кафедри української літератури Віктора Федоровича Коржа. Уже протягом п'ятнадцяти років викладач читає курс лекцій з історії української літератури першої половини XIX століття. Коли поет говорить про творчість великого Кобзаря, пересвідчується у витонченій точності мистецьких оцінок Шевченка, у незаангажованості критичного бачення генія українського народу, у повазі до слова, яка присутня лише у поета.

Віктор Федорович – людина запальна у відстоюванні істини, енциклопедично обізнана у всіх сферах української культури. Його активна творча натура ніколи не знає спокою. Він, як людина, істинно наділена інтелегентними чеснотами, не може терпіти фальші, лицемірства, приблизності, людського пристосуванства заради кар'єри чи соціальних винагород.

Особливо цінував ці чесноти, глибинний поетичний талант, активну громадянську позицію поета Олесь Гончар, творче спілкування з яким Віктор Федорович підтримував усе життя. Доцент Корж став ініціатором створення на факультеті української філології та мистецтвознавства іменної аудиторії імені Олесь Гончара, більшість цінних експонатів якого складають листи, книги з дарчим надписом для В. Ф. Коржа славного випускника нашого університету.

На кафедрі української літератури вже кілька років традиційно проводяться всеукраїнські наукові конференції «Олесь Гончар

і шістдесятництво», читається спеціальний курс для студентів-філологів «Поезія шістдесятників». У цьому – частка душі й незгасаючого творчого пошуку Віктора Федоровича Коржа. А ще поет і викладач Віктор Корж щотижня запрошує талановиту молодь на заняття у своїй поетичній лабораторії, де розкриває секрети творчої майстерності і вчить юних служителів музи Поезій живописати словом. Це так важко, якщо підходити до цього досить відповідально. Треба вміти видобувати у собі той «вогонь в одежі слова», щоб дарувати його людям, робити світ добрішим, справедливішим, щоб саме за знятою з поетового серця «кардіограмою людських почуттів» наші нащадки могли мати уяву про своїх попередників, про їхні почуття, про справжність їхніх помислів. У цьому пошуку себе в мінливому світі творчість поета і педагога Віктора Федоровича Коржа є цілющим джерелом, що вгамовує духовну спрагу.

Блукають сиві тумани,
Пливають жалі притлумленні...
А ти у казку помани,
Всміхнися кризь сльоту мені...
Світ від таких віршів стає добрішим і досконалішим...

В. Галацька

МАКСИМАЛІСТ У НАУЦІ

Сергій Михайлович Корогод – людина надзвичайно зайнята. Знайти час для розмови між лекціями, науковими засіданнями, відрядженнями та проведенням міжнародної конференції для нього – завдання не з легких. Та попри це, Сергій Михайлович ще й надзвичайно скромна людина. Він завжди готовий розповісти про рідний факультет, кафедру, своїх аспірантів, та не дуже охоче розповідає про себе, вважаючи себе простим служителем науки, а тому й не розуміє, чому саме його особа так зацікавила видавців цієї збірки.

Але зацікавити Сергій Михайлович може, перш за все, своєю відданістю тій справі, якою він займається, надзвичайній самовіддачі

та тим, що наука для нього – не просто справа всього життя, а й справжнє покликання. Ось чому останньою найяскравішою подією його життя стала міжнародна конференція, яка проходила тут, у Дніпропетровську; а життєві інтереси Сергія Михайловича визначаються якщо не його спеціальністю, то близькими до неї галузями науки.

Працює в університеті Сергій Михайлович ще з 1975 року. Зараз він завідує кафедрою експериментальної фізики на фізичному факультеті. Його науковий ступінь та звання – професор, доктор біологічних наук. Це пояснюється тим, що специфіка роботи Сергія Михайловича полягає в дослідженні фізичних процесів між клітинами головного мозку людини, а тому і освіта його змішана: він за просто може бути як фізиком, так і біологом. У свій час професор закінчив той же фізичний факультет, на якому зараз працює, за спеціальністю фізика і електроніка. Кандидатську дисертацію Сергій Михайлович захищав з фізіології тварини і людини, а вже докторську – із біохімії. Сергій Михайлович говорить, що його завжди цікавив мозок людини як найскладніший природний механізм, як геніальна машина, секрети роботи якої ще нікому достеменно не відомі.

Розкриває секрети роботи людського мозку Сергій Михайлович за допомогою комп'ютера, а також зарубіжних колег. Широка міжнародна діяльність професора становить основу його праці, тому що в Україні немає високоякісного обладнання, на якому можна було б проводити практичні дослідження. Таким чином, зарубіжні колеги, які мають гроші на таке устаткування, проводять дослідження, а українські професори, такі як Сергій Михайлович, розробляють комп'ютерні моделі нейронів. Такі моделі наглядно демонструють процеси, що відбуваються в мозку людини.

Із зарубіжними колегами, зазвичай, зустрічаються і домовляються про сумісну працю на наукових форумах, а потім подають заявку на гранд, яка розглядається чи не розглядається. Виграних грантів у Сергія Михайловича більше 10, останній із них поклав початок проекту із Бернським університетом, над яким зараз працює Сергій Михайлович.

На питання про те, чому ж в Україні не фінансуються наукові проекти, професор лише розводить руками. Говорить, що неодноразово намагалися всім колективом звернутися за допомогою до держави, але у владних інстанціях не дали навіть коментарів. Тому

доводиться співпрацювати з іншими країнами, насамперед Великою Британією, Францією, Японією, Німеччиною. Адже у Сергія Михайловича, як він сам висловився, до справи максималістський підхід: або робити все на вищому рівні, або не робити зовсім.

А. Грицай

ЛЮДИНА НА СВОЄМУ МІСЦІ

Є люди, без яких важко уявити сьогодення Дніпропетровського університету. Перший проректор Олександр Олексійович Кочубей – серед них. Про нього ще можна сказати, що це керівник, який з'явився у потрібний час на місці, де його присутність потрібна була найбільше.

Як і більшість нинішніх керівників університету, Олександр Олексійович – його вихованець. Він прийшов до нього студентом і надалі просувався звичним шляхом: аспірант, викладач, доцент, проректор, перший проректор. Правда в цьому, на перший погляд, безхмарному послужному списку, є невелика перерва. Коли методи керівництва колишнього ректора здалися молодому тоді проректорові з навчальної роботи абсолютно неприйнятними для вищої школи, він подав заяву про звільнення. Деякий час довелося попрацювати в іншому навчальному закладі, щоб при першій нагоді повернутись у рідні пенати вже на посаду першого проректора.

Природний, як для О. О. Кочубея, вчинок переконав багатьох, що у скромного, толерантного, якогось нетипового керівника є чіткі моральні критерії, принципи порядності та уявлення про стиль роботи з людьми, що від них він не відступить ні за яких обставин. Багаторічне перебування на одній з найвищих в університеті посад це прекрасно підтвердило.

О. О. Кочубей ніколи не шукав можливості, як кажуть, «висунутись», але й відповідальної роботи не уникав. Тому кар'єрне зростання його в університеті йшло ніби само по собі. У студентські і аспірантські роки на механіко-математичному факультеті брав ак-

тивну участь у роботі комсомольської організації, що абсолютно не заважало а ні відмінному навчанню, а ні заняттям наукою.

У 70-і рр. на мехматі навіть здібному студентові пробитись було непросто. Тоді, як, певно, вже за традицією і зараз, там викладали справжні корифеї, які найбільш високі вимоги висували до найбільш здібних. Тому рекомендація до аспірантури тут була лише певним авансом, який можна було відпрацювати з повним напруженням.

Успішний захист кандидатської дисертації, здавалося б, все розставив по своїх місцях, але запрошення до викладацької роботи знову підняло планку вимог до молодого науковця. Та він і сам розумів, що заходити в аудиторію поряд з відомими мехматівськими професорами можна лише після зверхзусиль у самостійній підготовці.

Саме в ці роки, напевно, Олександр Олексійович і виробив у собі ту надзвичайну працелюбність, яка відзначає його до сьогодні. Доволі часто у суботу, а то у неділю, коли інші відпочивають, перший проректор прямує в адміністративний корпус до свого кабінету. Щось не встиг зробити в інші дні, щось необхідно переробити чи переглянути, а щось просто обдумати, а це найкраще робиться наодинці. Сказати, що така поведінка ним самим сприймається як «жертва» в ім'я високої посади, не можна. Звичка, яка стала продовженням характеру.

Дебютом серйозної роботи на загальноуніверситетському рівні стала робота у приймальній комісії. Приймальна компанія у всі часи була непростим випробуванням для викладачів, а в часи, коли в ній працював і очолював її О. О. Кочубей, тут взагалі панувала атмосфера тотальної підозри всіх і вся під гаслом «боротьби з мафією». Важко сказати, що творилося насправді на душі молодого керівника, але ззовні він уособлював собою просто олімпійський спокій. Це – друга набута звичка, яка залишилась з Олександром Олексієвичем і у подальшому житті. Його важко вивести з рівноваги, ніхто в університеті не чув і не бачив, щоб він підвищував голос, а якщо хтось поводить себе інакше, то першим засмучується не винуватець, а сам О. О. Кочубей.

Тим, хто звик до адміністративно-командної манери управління, що панувала в нас у недалекому минулому, здається, що спокійний, не метушливий і не галасливий проректор просто «слабак», якого можна «здолати» однією лівою. То оптичний і психологічний обман, бо в майстерності логічно і виважено вести полеміку, відстоювати свою позицію, знаходячи все нові і нові аргументи, з О. О. Кочубеєм

мало хто може зрівнятися. І разом з тим він уміє слухати і почути співбесідника (в наші часи це взагалі рідкість!). Інколи вже наступного дня повертається до розмови, що вже здавалось би закінчена, щоб ще раз перевірити свої й чужі аргументи, а то й визнати чужу правоту.

Можливо тому він часто опікується в ректораті «паперовими справами» (напевно, найбільш марудний та невдячний шмат вишівської роботи). Розробляв проекти Статуту університету, багатьох положень, які й до сьогодні слугують підґрунтям університетського життя. дуже часто очолює різноманітні комісії, де стримує тих, хто надмірно поспішає, охолоджує надмірно гарячі голови та намагається уникати крайностей. Чужі помилки помічає одразу, але вказує на них не те що тактовно, а навіть якось неохоче. Мовляв, ви б і самі все скоро зрозуміли та не будемо гаяти час.

Після декількох літніх періодів у приймальній комісії О. О. Кочубей несподівано отримав пропозицію зайняти місце проректора з навчальної роботи. Організація навчального процесу в такому багатопрофільному університеті як Дніпропетровський – важка і складна робота. Відмінності між природничими, гуманітарними та інженерними спеціальностями, особливості лекційної роботи на них, специфіка практичних занять, практик, курсових робіт і таке інше.

Здавалось, що новий проректор і занадто молодий для цієї роботи, і досвіду університетської роботи у нього малувато. У цей момент проявилась ще одна характерна для О. О. Кочубея риса – вміння безперервно вчитись, невпинно аналізувати чужі й свої помилки, не боятись їх визнати та виправити. І коли стало зрозуміло, що молодий керівник відбувся, над його головою почали збиратись адміністративні хмари.

До того була епопея з докторською дисертацією, яку можна було захистити лише за межами України (не було тоді в нас спецради за цим профілем) і «ходінням по муках» нострифікації докторського ступеня в Україні. Тоді були моменти, коли ситуація виглядала як зовсім безвихідна, проте витримка, цілеспрямованість та віра у власні сили не зрадили і цього разу.

Тож молодий, амбітний, жадібний до роботи професор на посаді проректора, який дуже скоро зміг завоювати авторитет як серед колег у ректораті, так і серед викладачів, почав видаватися незручною фігурою. Тоді й довелося О. О. Кочубею «тактовно грюкнути дверима».

Для багатьох це була просто несподіванка, для інших, – вчинок, здатний стати прикладом. Не випадково дуже скоро невдоволення стилем колишнього керівника досягло критичного рівня, так що університет вистраждав такі кардинальні зміни.

О. О. Кочубей не зробив зі свого повернення піар-акції (щось на зразок «переможця на білому коні»), абсолютно у своєму дусі повернувся до викладацької роботи, очоливши новостворену кафедру, а надалі прийняв пропозицію обійняти посаду першого проректора.

За десятиріччя свого проректорства він перетворився на справжнього топ-менеджера, як його описують західні, а тепер і вітчизняні підручники. Є високий особистий імідж, власний стиль, вміння працювати у команді. З роками він ще сильніше намагається відійти в тінь, береться за ту роботу, яка не до снаги або не подобається іншим. Але як в оркестрі поряд з диригентом завжди є перша скрипка, як у хорошій футбольній команді поряд з бомбардиром є плеймейкер, здатний дати вивірений гольовий пас, так і в університетській керівній команді є перший проректор, без якого командна гра втратила б свою стрункість і принадність.

С. Демченко

«З ЛЮДЬМИ ЛЕГКО ЙДУ НА КОНТАКТ»

У наш нелегкий час нечасто зустрінеш людину, яка на запитання: «Яких складнощів у житті ви зазнаєте?», не вагаючись, відповідає: «У мене все гаразд». Знайомтеся: заступник декана фізико-технічного факультету, автор 5 наукових відкриттів, 60 наукових статей, 12 авторських свідоцтв і 7 патентів Юрій Олександрович Крикун.

Прізвище зовсім не відповідає стилю спілкування цієї людини. Навпаки, він дуже не любить, коли сваряться і кричать у його присутності. «З людьми я легко йду на контакт, а в конфліктній ситуації дуже відхідливий, мені треба лише 30 секунд, на 31-й я вже заспокоююсь. Єдине, що ніколи не можу пробачити, – це зраду», – так говорить сам про себе Юрій Олександрович.

Йому подобається викладацька робота: «Коли на тебе дивляться очі, повні жвавості і зацікавлення, отримуєш колосальне піднесення. Я читаю лекції емоційно, адже педагог повинен бути трохи артистом. Треба вміти «пограти» голосом, можна відступити від програми і розповісти смішний анекдот». Взагалі почуття гумору йому не позичати. Одного разу завідувач лабораторії на ДМЗ, де він працював, запитав учорашнього випускника фізико-математичного факультету: «Ви приймач можете розібрати?» «Розібрати можу за просто, але не зберу», – жваво відповів Юрій.

Уже протягом багатьох років Ю. О. Крикун ґрунтовно займається розробкою і створенням нового класу радіаційно-захисних матеріалів. На початку 1990-х колективом авторів з університету, Південмашу, Національного центру аерокосмічної освіти молоді, до складу якого входив доцент кафедри фізики ФТІ Ю. О. Крикун, були відкриті аномальні ефекти взаємодії радіаційного випромінювання із середовищами, які містять ультра- і дрібнодисперсні частини деяких металів та їхніх сполучень («ноу-хау»). Отримані результати дозволили зареєструвати наукові відкриття.

Використання цього ефекту дозволило розробити нове покоління радіаційно-захисних матеріалів і виробів. Зокрема, створені дослідні зразки контейнерів для зберігання низько- і середньоактивних радіаційних і токсичних хімічних відходів.

– Найголовніше, – розповідає Юрій Олександрович, – ми робимо контейнери, в які завантажуюмо відходи, і вони «тримають» радіацію. Ці контейнери в 10–50 разів легші за просвинцьовані, металеві, залізобетонні та інші, що використовуються у світовій практиці їхні механічні властивості аналогічні сталевим.

Відомо, якою актуальною є в усьому світі проблема зберігання техногенних відходів, особливо тих, що утворюються на атомних електростанціях, у медичних установках. Отже, контейнери, конструкція яких розроблена групою авторів, до якої входить Ю. О. Крикун, зараз на часі. Крім того, цей колектив запропонував також ємності для зберігання токсичних відходів металургійного і хімічного виробництва, пестицидів, гербіцидів та ін. Створено дослідні радіаційно-захисні зразки будівельних матеріалів.

– На сьогоднішній день, – розповідає Юрій Олександрович, – у нас є значна кількість замовлень на контейнери і ми активно намагаємося просувати їх на світові ринки.

В Юрія Олександровича Крикуна чимало звань і нагород. Він є академіком Міжнародної академії біотехнології і Міжнародної академії авторів наукових відкриттів і винаходів, відзначений золотою і срібною медалями Російської академії природничих наук та ін. Але не менше він пишається високим званням діда тринадцятирічної онуки, яка серйозно захоплюється фізикою і фігурним катанням. На жаль, часу на спілкування з онукою хронічно не вистачає.

Л. Степановська

ІІ СТИХІЯ – КНИГИ

Перефразуючи відоме прислів'я, стосовно університету можна стверджувати: «Скажи мені, яка в тебе бібліотека, і я скажу, який у тебе вуз». Дійсно, якщо вважати університет храмом науки, то бібліотека – його вітвар, хранилище безцінних скарбів людської думки.

До честі тих, хто працював у ДНУ й керував ним, слід зазначити, що наша бібліотека завжди була предметом особливого піклування. І в далекі тепер двадцяті, коли університет тільки створювався, й одразу по відродженню його після фашистської окупації починали з викладачів і бібліотеки. Її і у суворі післявоєнні роки відбудовували і збирали буквально по книжечці, по брошурці. І в наш час побутує легенда про появу у нас так званого старого фонду: унікального зібрання західноєвропейських мислителів і письменників XVII–XIX століть мовами оригіналів. Розповідають, що університету на відновлення виділили тяглову силу – дві підводи і коней. Але забирати їх треба було у сусідній Кіровоградській області. Туди і поїхав університетський завгосп. Отримавши вози, він попросив сіна на дорогу. Чоловікові показали найближчу стайню, де його була ціла копиця. Яким же було здивування посланця, коли під шаром сіна він знайшов книги. Та не одну-дві, а кілька тисяч фоліантів. Думали-гадали з господарями, що ж робити зі знахідкою. Рішення було знайдене швидко: ви з університету – вам ці книги й використовувати. Так разом з возами й кіньми до університету прибули прижиттєві видання прусського

короля Фрідріха II, Вольтера, Гюго, Клейста і багатьох інших класиків світової літератури.

Природно, таке ставлення до книги навіть далеких від бібліотечної справи людей не могло не мати позитивного впливу не лише на наше книгозбирання, але і на тих, хто був покликаний за нього відповідати. І тут, схоже, університету пощастило ще більше: практично завжди у післявоєнні роки тут працювали справжні ентузіасти, люди, які відчували себе і хранителями знань, і Колумбами в книжковому морі, і навіть проводарями для не надто обізнаних студентів. І це при тому, що і зарплата в них завжди була на рівні прибиральниць, і престиж професії тримався на тому ж рівні.

Зараз у ділових (та і не лише) колах модно говорити про ставлення до роботи: тільки без фанатизму. У позитивному сенсі слова. У нашій бібліотеці служили (а не відбували) люди, безоглядно віддані своїй професії.

Одна з них – Світлана Василівна Кубишкіна, нинішній директор наукової бібліотеки ДНУ. Тиха, скромна, нічим не виділяється, вона буквально перевтілюється, коли починають говорити про її улюблене дітище. Її очі сяють, її обличчя стає натхненним, і метал у голосі з'являється, коли справа стосується нескінченних проблем, які доводиться вирішувати щоденно.

З бібліотечною справою Світлана Василівна поріднилася в одну мить і назавжди. Після сільської семирічки спочатку було культпросвітучилище, а потім і Харківський бібліотечний інститут, куди вона мала направлення як така, що одержала «червоний» диплом. Після закінчення інституту отримала призначення до районної бібліотеки в Одеській області. У 50-ті рр. країна тільки-тільки починала приходити до тями після страшної війни. Бібліотека за цих умов ставала не просто «осередком культури», говорячи лексику тих років, але і символом іншого, благополучного і мирного життя. Однак (і це також було притаманне нашій колишній державі) так часто шляхетні пориви гинули під байдужим пресом адміністративних рішень. Культура завжди фінансувалась «за залишковим принципом», з неї ж починалась економія. Коли країні у черговий раз знадобилося зекономити гроші, вирішили почати з бібліотек. Так Світлана Василівна опинилась без роботи. Однак молодий, енергійний, з вищою освітою спеціаліст вже давно цікавив «керівні органи». Кликали в райком комсомолу, в управління культури, яке, за тодішньою тра-

дицією, очолював якийсь колгоспний комірник, що завинив чимось на основній роботі.

Не без гумору згадує Світлана Василівна своє тодішнє становище. Роботи, до якої якимось одразу б прикипіла душею, не було і не очікувалось. Зате завідуючий відділом культури змальовував «заманливі» перспективи: знайдемо тобі хлопця, наріжемо город, виділемо теля і порося. Майже як у тій народній пісні: «Куплю тобі хатку та ще й сіножатку». Однак молода бібліотекарка обрала інший шлях.

Повернувшись до Дніпропетровська, Світлана Василівна певний час працювала в обласній бібліотеці, а потім отримала запрошення у бібліотеку ДДУ, з якою вона не прощається до сих пір.

Починала з навчального відділу, що тоді обслуговував усі факультети. Студенти, які встигли застати університетський корпус на Шевченківській, пам'ятають ці відомі віконечка, крізь амбразуру яких бібліотекарі, що збивалися з ніг, видавали підручники. І що дивно – віконеч було небагато, але і черг практично не було. Раді були бачити кожного студента і в читальному залі, негайно брали його під своє крило бібліотекарі. Про кожного з тих, хто працював тоді, Світлана Василівна готова говорити годинами. Вони для неї все: колеги, вчителі, соратники.

Незабаром С. В. Кубишкіна стала старшим бібліотекарем, а потім заступником директора з методичної роботи. На той час університет у цілому і його бібліотека стали опорним науково-методичним центром для інших вузів регіону. Доводилося разом з колегами шукати шляхів покращення методичної роботи, обслуговування читачів, поповнення фондів.

На цей самий час припадає і «велике переселення» університету. Корпус на вулиці ім. Шевченка було віддано НДІ Чормету в обмін на будівництво нового. Бібліотека виявилась буквально у підвішеному стані, адже нові хазяї хотіли негайно її виселити.

У народі не дарма говорять, що одне переселення дорівнює двом пожежам або повеням. Що ж вже говорити про бібліотеку! Ув'язати кожну книжечку, попідклубатися про збереження, а потім – на новому місці розібратися в нагромадженному і розставити все належним чином. Становище погіршувалося тим, що бібліотека мала розміститися в колишньому спортзалі корпусу №2, тобто місці, яке у принципі не було прилаштоване для таких цілей. І хоча переїзд почали пізньої весни, але на початку навчального року студенти,

як завжди, отримали нові книги. Чого це було варте створітникам бібліотеки – знають лише вони самі.

Тоді ж було прийнято рішення будувати для бібліотеки спеціальний корпус. Світлана Василівна, вже фактично керівник бібліотеки, увійшла до штабу будівництва. Тодішній ректор прямо спитав її: «Ви – така тендітна, ніжна жінка, а на оперативках будівельників мат у три поверхи. Чи знайдете Ви з ними спільну мову?» «Якщо треба – знайду», – відповіла Світлана Василівна. За цієї відповіддю – головні риси її характеру: цілеспрямованість, неймовірна відданість справі і вічна слов'янська якість – терпіти все заради мети.

У 1990 році було підписано акт про прийом корпусу бібліотеки, хоча він, як знову ж таки було прийнято в ту пору, був готовий у кращому випадку на дві третини, але бібліотекарі знову почали ув'язувати книги. З огляду на те, що книжні фонди значно зросли, тільки цей процес зайняв довгих чотири місяці. Але й цього разу новий навчальний рік університет зустрів з відкритою для відвідувачів бібліотекою. Сьогодні наукова бібліотека налічує 2 мільйони 114 тисяч одиниць зберігання. Це набагато більше, ніж у будь-якій бібліотеці регіону. Природно, від бібліотек інших вузів бібліотека класичного університету відрізняється багатопрофільністю. У ній представлено книги практично з усіх галузей знань.

Але час перебудови і початковий період незалежності України з їхніми економічними негараздами принесли й чимало проблем. Значно зменшилась передплата, все важче виписати необхідну книгу з визнаних наукових центрів, які залишились в інших країнах ближнього зарубіжжя. І все ж Світлана Василівна з колегами не сидіть склавши руки. Вдалося виграти кілька міжнародних грантів. Університету дісталась «Пушкінська бібліотека» – особливий проект, профінансований Дж. Соросом. Поступово поновлюються міжвузівські обміни.

Але проблем, які постійно звалюються на тендітні плечі Світлани Василівни, не стає менше. І так само рішуче нагадує вона про них на засіданні ректорату і вченої ради, хоча й виступи не завжди подобаються керівництву. Але справа, якій вона служить, потребує від неї мужності й рішучості. І, як і раніше, бібліотекар Світлана Василівна готова заради неї продовжувати роботу, схожу на щоденну боротьбу. Оскільки знає: «Дорогу подолає той, хто йде».

В. Демченко

ЗАХИСТ ПРИРОДИ ЯК МЕТА ЖИТТЯ

У своєму житті ми зустрічаємо різних людей. Про кожного нового знайомого в нас відразу ж складається певне враження. Одні викликають негативні емоції, а інші, навпаки, довіру, симпатії, бажання продовжити спілкування. До останньої категорії я з першої хвилини знайомства віднесла Аллу Федорівну Кулік – директора Науково-дослідного інституту біології, який структурно є науковим підрозділом Дніпропетровського національного університету.

Ця жінка, не зважаючи на свої численні звання (кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, доктор філософії, член-кореспондент Екологічної академії НАН України) дуже щира, доброзичлива, комунікабельна, а ще – надзвичайно скромна. Дізнавшись про мету мого візиту до неї – написати невелику статтю про її наукові здобутки, вона почала усіляко мене переконувати в тому, що краще написати про інститут та його досягнення, що вона зрештою не гідна такої уваги.

Природна скромність людини, яка є автором монографії, численних наукових статей, методичних вказівок стосовно викладання біології та екології у вищих навчальних закладах, а також кандидатської дисертації. Крім того, Алла Федорівна викладає на геолого-географічному факультеті Дніпропетровського національного університету. Студенти цього факультету дуже люблять її та з захопленням розповідають про її майстерність цікаво і доступно для розуміння подати навіть найскладніший матеріал.

Про свою роботу Алла Федорівна говорить мало і неохоче. Але коли мова заходить про інститут та його історію, залюбки пригадує і розповідає. Науково-дослідний інститут (НДІ) біології ДНУ створено у 1974 році на базі науково-дослідного інституту гідробіології, заснованого ще в 1927 році, в зв'язку з розширенням наукових напрямків. Першим директором НДІ біології був професор, член-кореспондент АН УРСР Д. О. Свіренко (1934–1941 рр.), далі – професор Г. Б. Мельников (1941–1947 рр.). Очолювали інститут також професор П. О. Журавель (1947–1967 рр.), професор І. П. Луб'янов (1967–1974 рр.), професор О. М. Винниченко (1974–2001 рр.).

Зараз НДІ керує сама Алла Федорівна, яка прийшла сюди у 1973 році після закінчення факультету біології Дніпропетровського державного університету. Захоплюватись наукою про життя пані Кулік почала ще зі школи, тому проблеми вибору подальшої спеціальності фактично не було... Алла Федорівна з гордістю розповідає, що в науково-дослідному інституті біології працювали такі видатні вчені як професор П. П. Ширшов, академік АН Молдавської РСР, професор М. Ф. Ярошенко, а також професор С. П. Федій.

До структури сучасного НДІ біології входять 4 відділи (відділ молекулярної біології рослин, відділ екології та охорони природи, відділ мікробіології та біотехнології, відділ гідробіології, іхтіології та радіобіології), 8 науково-дослідних і 3 сервісних лабораторії, бібліотека. За словами директора, нині в інституті працюють 76 кваліфікованих співробітників, з яких 24 – кандидати наук.

Алла Федорівна, крім того що очолює НДІ біології ДНУ, з 2005 року почала керувати роботою науково-дослідної лабораторії стійкості рослин, організованої 2000 року доктором біологічних наук, професором Надією Петрівною Коцюбинською. За час керівництва лабораторією Аллі Федорівні вдалось зміцнити співпрацю з Державним регіональним проектно-пошуковим інститутом «Дніпроводгосп», Управлінням лісового господарства та Дніпропетровським відділенням Малої академії наук.

Тематика наукових досліджень А. Ф. Кулік надзвичайно різноманітна: степове лісознавство, створення штучних лісонасаджень, мікробіологія ґрунтів, а ще біохімія й вивчення мікробіоценозу. Також Алла Федорівна займається вивченням різних проблем у сфері екології і не приховує свого занепокоєння сучасним станом навколишнього середовища. Вона вважає захист природи метою свого життя і сподівається, що при розумній, а не споживачській, як зараз, діяльності людей багатьох екологічних проблем, у тому числі й техногенної катастрофи, вдасться уникнути.

Серед своїх учителів Алла Федорівна із вдячністю називає членкореспондента Національної Академії Наук України, доктора біологічних наук, професора, Заслуженого діяча науки і техніки України Анатолія Павловича Травлєєва, а серед колег тепло відгукується про кандидата біологічних наук, старшого наукового співробітника Бориса Олександровича Барановського та заступника директора НДІ біології, кандидата біологічних наук, старшого наукового спів-

робітника Ірину Анатоліївну Іванько, у співавторстві з якими має наукові роботи.

За час своєї роботи Алла Федорівна, ця закохана в біологію жінка, у виборі професії аж ніяк не розчарувалась. І вибачається, що більше не може приділити мені часу, тому що ще має працювати з дипломниками. Звідки в людини стільки енергії й ентузіазму?!

Я спускаюся сходами інституту, милуючись квітами на вікнах у коридорі, виходжу з будівлі, стіни якої повіті плющем і диким виноградом, і вірю в те, що з екологією все обов'язково буде добре, допоки нею опікуються такі люди і професіонали як Алла Федорівна Кулік.

А. Федченко

СКАЗАТИ СВОЄ СЛОВО

Зустрітися з Леонідом Андрійовичем Курдаченком, завідувачем кафедри алгебри і геометрії – не така вже й проста справа. Він часто буває в закордонних відрядженнях. Відомого вченого-математика, який плідно працює в галузі алгебри і має вагомі здобутки в цій науці, знають у багатьох країнах – Німеччині, Італії, Франції, Іспанії, Греції, США. У тамтешніх університетах він читає лекції, і в основному друкує свої наукові роботи за кордоном.

Усе, як відомо, пізнається у порівнянні, ось і, перебуваючи під враженням рівня комп'ютеризації й оснащення лабораторій зарубіжних вузів сучасним обладнанням, професор Курдаченко турбується тим, що хоча наш університет у науковому плані зовсім не гірший за закордонні, в деяких аспектах є й очевидна перевага, а ось щодо комп'ютерної цивілізованості... Тому мріє про комп'ютеризацію факультету.

Колеги характеризують Леоніда Андрійовича як людину вольову, тверду і непохитну при вирішенні важливих питань і в той же самий час добру й чуйну, і, зрозуміло, як ученого, який зміг сказати своє слово в науці.

О. Щербініна

ХАРАКТЕР СПРАВЖНЬОГО ХІМІКА

«Не входит. Йде експеримент». Суворе попередження про щось таємниче, що відбувається в лабораторії, яке, навпаки, притягує, як магніт. Адже там – відкриваються таємниці природи і науки. У лабораторії найчастіше і можна зустріти доцента Олександра Федоровича Курочкіна.

«Хімія – це культ нашого факультету», – зізнається вчений, який віддав їй не мало не багато – 45 років. Колись, ще в хлоп'ячі роки, обравши цей шлях, Олександр Федорович не зраджує йому і донині – поки є допитливі студенти, які готові служити цьому культу. Як і сам О. Ф. Курочкін, що не помилився у виборі професії, прийшовши в 1958 році на хімічний факультет ДДУ.

Доля звела його зі знаменитим вченим, людиною енциклопедичних знань професором Михайлом Федоровичем Малиновським, який викладав за методикою відомої школи академіка Зелінського, що брала свій початок ще в XIX столітті. «Потрапити на кафедру органічної хімії до професора Малиновського було дуже важко. Для цього була потрібна відмінна залікова книжка і характер справжнього хіміка, який вірує у своє призначення», – розповідає Олександр Федорович. Результати свого першого наукового дослідження в галузі лікарських препаратів він опублікував у 1964 р. в «Журналі органічної хімії» Академії наук УРСР. Після закінчення університету О. Ф. Курочкін певний час працював на загальнонауковому факультеті ДДУ в Запоріжжі, навчався в аспірантурі. Під керівництвом свого наставника й учителя М. С. Малиновського написав дисертацію, яку захистив у 1971 р. Дуже плідними були для молодого науковця 70-ті роки, коли він працював у науководослідному секторі ДДУ. Разом з колегами він розробив технологію одночасного виробництва синтетичних жирних кислот і мінеральних добрив. На основі цієї технології було відкрито цех на Бердянському дослідному нафтомаслозаводі. Наприкінці 70-х О. Ф. Курочкін став лауреатом престижного Всесоюзного конкурсу на кращу науково-дослідну роботу в галузі хімії.

І в нелегкі для вітчизняної науки 90-ті роки Олександр Федорович розробляв нові проекти. Так, у 1994 р. за його ініціативою спіль-

но з фізико-технічним інститутом було відкрито нову спеціальність – «Хімічна технологія високомолекулярних сполук» і нову кафедру – «Хімія і хімічні технології», яку він очолював до лютого 2003 р. Для цієї унікальної, першої в Україні, спеціальності створено філію кафедри на базі Павлоградського хімічного заводу. У 1998 р. Олександр Федорович ініціював створення Малої хімічної академії, що дозволяє виявити учнів, які вирішили пов'язати своє життя з цією наукою. А зараз у планах О. Ф. Курочкина – підготовка підручника ДЛЯ студентів факультету, якому він віддав кращі роки свого життя.

М. Беспалов

ЕНЕРГІЯ ПОШУКУ

Місце своєї переддипломної практики він міг визначати сам – «червоний» диплом давав таку можливість. І він обрав Дніпропетровськ, ОКБ (тепер КБ «Південне»). Так випускник Таганрозького радіотехнічного інституту Володимир Ларін опинився в місті на Дніпрі (як зізнається, саме цей природний фактор зіграв не останню роль у його виборі). Тут, у КБ, він і захистив дипломний проект, і почав працювати, зустрівшись з самим Янгелем, який особисто знайомився з кожним молодим спеці-

алістом, хоча їх були сотні.

Тоді, на початку 60-х, зовсім молоді інженери, конструктори пізнавали радість причетності до грандіозної справи («зато мы делаем ракеты»), смак перемог, щастя бути першопроходцями. Дух ентузіазму, інтелектуального пошуку і суперництва сприяв становленню багатьох непересічних особистостей, які проявили себе в науково-технічній та інших сферах.

У КБ Володимир Ларін займався радіотехнічними системами й захистив кандидатську дисертацію, а у вільний час захоплювався легкою атлетикою, десятиборством. Він жартує, що ніхто в КБ не побив його рекорду з кидання гранати – під 80 метрів. Про спортивні «подвиги» нагадують почесні грамоти, підписані тодішнім секретарем комсомольської організації КБ Леонідом Кучмою.

Як це трапляється з виробничниками, Володимир Олексійович не відразу вписався у вузівський контекст, але відчуття певного дискомфорту швидко змінилось усвідомленням того, що тут, в університеті, він займається справою необхідною і важливою – готує зміну тим, з ким він колись починав, – як би пафосно це не звучало.

На кафедрі систем автоматизованого управління, якою керує професор, заслужений працівник народної освіти Володимир Олексійович Ларін, панує атмосфера, сприятлива для пошуку конструктивних рішень. Це стимулює і у студентів бажання піднятися над тим програмним мінімумом, що потрібний для складання екзамену чи заліку. Студенти кафедри САУ – учасники багатьох наукових конференцій, у тому числі і міжнародних – з астронавтики, нових інформаційних технологій та ін.

І вони мають на кого орієнтуватися. Завідувач їхньої кафедри – авторитетний науковець у галузі динаміки, балістики, управління літальними апаратами, про що свідчать, зокрема, 20 авторських свідоцтв.

У середині 90-х (не найсприятливіший для вітчизняної науки час) колектив кафедри САУ під керівництвом професора В. О. Ларіна розробив методику розрахунку параметрів руху групи супутників з метою забезпечення оптимальних зон покриття та вилучення «мертвих» зон.

Усі, хто знає Володимира Олексійовича, поважають його за життєву стійкість, послідовність у відстоюванні своїх поглядів, ерудицію, різнобічність інтересів. Стежачи за сучасним літературним процесом, він віддає перевагу класиці за відсутність кон'юнктури, за високу правду життя.

Н. Бикова

ЛІДЕР ПЛЮС КОЛЕКТИВ – АКСІОМА УСПІХУ

Це таке щастя – працювати в колективі, де панує психологічна сумісність, особлива аура, яка приваблює взаєморозумінням і повагою між підлеглими і керівником.

Напевне, головний механік О. М. Лібуцький володіє особливим даром розбиратися в людях, бо у своїй службі зібрав хороший, згуртований колектив.

У першу чергу Олексій Михайлович віддає перевагу високому професіоналізму, але також цінує такі риси характеру, як любов до праці, колективізм, порядність. Тобто, щоб у колективі від присутності цієї людини було добре.

Колектив у службі головного механіка великий, а університетське господарство, яке треба обслужити, ще більше: 65 об'єктів у дії – 10 котелень, 17 навчальних корпусів, 8 гуртожитків, бібліотека, тепломережа під землею... Зі своїми завданнями колектив справляється. Хоча якби був радіозв'язок між об'єктами, на яких немає телефонів, повірте, завдання виконувались би швидше.

За 17 років (стільки О. М. Лібуцький керує в університеті цією службою), звичайно ж, люди в колективі змінилися, але служба залишається надійною. Перевіряється ж вона кожного разу в конкретній роботі.

Ну а якщо ж сталася аварія... Олексій Михайлович пригадує випадок, який трапився два роки тому: у п'ятницю в тепломережі в районі бібліотеки та Палацу спорту несподівано утворився свищ. Дістатися до нього слюсарі і зварювальники не могли – все залило водою. Відмовили кілька насосів, а надворі – мінус 15°. Три доби служба головного механіка була на ногах. Звернулися до районних пожежників, спільними зусиллями відкачали воду. Ліквідували наслідки аварії. Працювали дванадцять чоловік: електрики, слюсарі центральної котельні, токар О. Г. Турочкін, механіки І. Є. Темний, Е. П. Заліт, головний механік О. М. Лібуцький. А у понеділок, як і всі, вийшли на роботу.

Механікам І. Є. Темному, Е. П. Задіту і токарю О. Г. Турочкіну не звикати до викликів у позаробочий час. Якщо склалася аварійна ситуація вночі, на виклик чергового по університету їх забирає машина і – до роботи. А вранці, наче нічого не сталося, – на своє робоче місце.

І. Є. Темного, Е. П. Заліта, О. Г. Турочкіна головний механік називає найсамовідданішими в роботі. А ще Олексій Михайлович задоволений роботою слюсаря 15-16-го корпусів М. І. Пишного, слюсаря корпусу № 9 І. Ф. Кравченка, слюсаря гуртожитку №1 А. І. Шведун, зварювальника В. К. Андрєєва...

Колектив задоволений своїм керівником. Мабуть, тому, що Олексій Михайлович створив у колективі добрий мікроклімат, уміє до-

стойно оцінити кожного, до роботи першим засукає рукави...

Пам'ятаю, у першому корпусі служба О. М. Лібуцького промивала систему опалення. У редакції газети батарею промивав Олексій Михайлович.

«На роботу я йду першим», – каже головний механік. І не тільки у прямому розумінні. Тут маємо на увазі і такий нюанс: повністю самому подумки виконати поставлене завдання, підготувати інструмент, правильно розставити людей.

Є, звичайно, і у службі головного механіка проблеми. З інструментом, наприклад, та й зарплата у працівників невисока. Але от диво: досвідчені, висококваліфіковані фахівці і навіть ще досить молоді від О. М. Лібуцького не звільняються. Наприклад, О. Г. Турочкін – токар за фахом, має золоті руки, вміє абсолютно все і не раз був запрошений на високооплачувану роботу, але він залишається в університеті.

А С. М. Шинкляр, навпаки, до університету прийшов нещодавно. У трудовій книжці в нього був запис «Артист філармонії». Тепер Додалося «Слюсар». Уже відзначили колективом день народження С. М. Шинклєра. Уявляю, наскільки була зворушена лірична душа п'ятдесятирічного іменинника, коли головний механік вручив йому букет польових квітів. Олексій Михайлович зрадів приходу в колектив колишнього артиста. Тепер у них тріо. Ви чули, як співають утрьох: Олексій Михайлович Лібуцький, Іван Єгорович Темний і Степан Миколайович Шинкляр? Тоді їм підспівують навіть ті, в кого й немає особливого таланту. І тоді така хороша енергія розливається навколо! Так гарно стає на душі! Це ж велике щастя – бути в колективі, де панує психологічна сумісність, особлива аура взаєморозуміння.

Т. Собка

ЛЮДИНА З НЕВИЧЕРПАНОЮ ЖИТТЄВОЮ ЕНЕРГІЄЮ...

Зустріч з Юлією Йосипівною було назначено на середу. Близько другої години ми зустрілись на четвертому поверсі першого навчального корпусу. Помічник проректора з адміністративно-господарської частини Юлія Йосипівна Лисичкіна дуже привітна

та позитивна людина. Вона зустріла мене з радісною посмішкою та одразу налаштувалась на бесіду. Виймаючи із шафи великий конверт з історією життя у фотографіях, вона розпочала розповідь, легко і невимушено. Дуже багато цікавого я дізналася про нелегке життя цієї людини, яка не дивлячись ні на що, зберігла оптимізм, радість та любов до життя.

В університеті Юлія Йосипівна Лисичкіна працює майже 35 років, з 1974 року. Тепер навіть уявити важко її без університету, бо це є її життя, її «єдиний механізм», як каже вона сама. Навіть поза роботою, вдома, вона турбується про університет: як зробити його ще кращим, найгарнішим – щоб усюди цвіли квіти, красувалися пишнокроні дерева...

А починалося все на Житомирщині. Саме там у мальовничому селі народилася Юлія Йосипівна Лисичкіна. Дитинство було тяжким. Зростала напівсиротою і вже з дев'яти років почала працювати на хмелю. Але природа, оточуюче середовище не давали їй засмучуватись, вона посміхалась, як і зараз, милуючись світом. Любов до землі, до створеної на ній краси у вигляді квітникових ансамблів та різних зелених насаджень, загалом взаємодія з природою, походить з дитинства цієї жінки. Мабуть, Юлія Йосипівна уособлює своєю працею головне завдання всіх жінок – робити оточуюче середовище кращим, додавати своєю працею в життя багатьох щось надзвичайно справжнє і приємне, а головне любов до дітей. А їх у Юлії Йосипівни багато, хоча рідний син один.

Якщо ми подивимося на фото юнацьких років, то побачимо старшу піонервожату табору імені О. Матросова, їй було тоді лише вісімнадцять. Потім вона займала посаду начальника табору, пізніше – комсорга школи. З цього і почалася любов до дітей. Ще довгі роки піонери табору, де працювала Юлія Йосипівна писали листи з вдячністю за те, що саме вона навчила їх любити природу, поважати один одного і співпрацювати, об'єднуючи ідеї та зусилля.

Коли Юлія Йосипівна прийшла працювати до університету, вона перш за все прийшла працювати все з тими ж дітьми – студентами.

За її плечима будівництво у 1983–1990 роках навчальних корпусів, тоді вона очолювала штаб будівництва. Коли будівлі, наче діти,

зростали у неї на очах, вона все гадала: «Які ж студенти будуть тут навчатися?...»

У 1993–1994 роках разом ще зі ста працівниками ремонтувала Палац студентів. Кожного ранку поспішала на роботу з величезним натхненням. І все це створювалося з таким ентузіазмом, запалом, у такому темпі, бо ось-ось Палац був повинен відкритися. Що й говорити!.. Ця праця – творча. Це праця творця.

Тепер Юлія Йосипівна працює і з комендантами навчальних корпусів, і зі студентами, що вступаючи до університету та під час навчання проходять практику. Разом зі студентами було висаджено березовий та калиновий гаї, велику кількість квітників, дерев. Є чим пишатися.

На днях довкілля, як і у старі часи, коли ще існували студентські загони і праця відбувалася в колгоспах, Юлія Йосипівна з командою невгамовних студентів завжди займає перше місце. У неї є подяки від ректора та проректора, якщо це заходи на рівні університету; від голови районної ради та міського голови І. І. Куліченка, якщо заходи місцевого рівня та на рівні всього міста. Але найдорожча відзнака для неї почути від студентів: «... Тут ми працювали з Юлією Йосипівною». Не дивлячись на існуючі стереотипи щодо сучасних студентів, помічник проректора з адміністративно-господарської частини стверджує, що студенти як і тоді, так і зараз поважно ставляться до праці та охоче приймають участь у різних заходах. «Тільки-но з істориками насаджували квітник... Такі гарні діти!...» – сповістила вона мене. І одразу ж доповнила: «Взагалі студенти ДНУ – найкращі!...»

Поза університетом Юлія Йосипівна любляча мати та бабуса. Найкращий відпочинок для неї – проводити кожну вільну хвилину з сином та онуками, створювати для них затишок у домі. Бо її життєвий принцип «щоб було завжди чисто та гарно», де б вона не знаходилася, вдома чи на роботі. За це її цінує не тільки родина, а й колеги – її великий колектив. А вона вдячна їм за відданість своєму ділу, бо створювати красу навколо, пильнувати за чистотою та порядком не так і легко. Головне, зберігати радість у серці, тоді і життєвої енергії вистачатиме. Юлія Йосипівна вдячна за свою долю, бо як каже вона сама: «Мені таланить на добрих людей».

А. Білоконь

ДЕФОРМАЦІЇ НЕ ПІДДАЄТЬСЯ...

Після польоту Юрія Гагаріна ледве не кожен хлопчик бачив себе в майбутньому космонавтом. Не минула ця дитяча мрія і Володю Лободу, але час розоставив усе по своїх місцях, тим більше, що він виявляв неабиякі здібності до математики. Це вже була спадковість, адже батьки викладали цей предмет у школі і сімейна атмосфера, безумовно, вплинула на вибір якогось життєвого шляху.

І зараз поважний учений, розмірковуючи про роль математики в історії людського буття, бачить за сухими цифрами щось нерозгадане, таємниче: існує версія, що в «книзі життя» – Біблії закодовано текст, який має бути розшифрований перед самим кінцем світу за допомогою комп'ютерів і математичних знань.

Володимир Василювичу, як і всім науковцям, довелося пережити нелегкі часи. На початку 90-х, коли змінювалось усе: країна, влада, погляди, цінності, коли здавалось, що наука й освіта вже нікому не потрібні, важко було не розгубитися, не впасти у відчай. Та він, як і його колеги, не склав рук і продовжував працювати попри всі негаразди.

В. В. Лобода продовжував займатися вивченням механіки деформівного твердого тіла, захистив докторську дисертацію, публікував статті у провідних міжнародних спеціалізованих виданнях, отримував наукові гранти з США та Німеччини. Тож справжня відданість науці деформації не піддавалась.

Робота на кафедрі, в аудиторії займає лише частину трудового дня професора В. В. Лободи. Вже кілька років він є вченим секретарем університету. Коло його обов'язків досить широке і вимагає повної віддачі. Але він не звик і не може інакше. А на питання, що тримає його на посаді вченого секретаря, Володимир Василювич відповідає: «Сила тяжіння».

О. Вовк

УСЕ В ЖИТТІ ТРЕБА РОБИТИ З ЛЮБОВ'Ю

Існують такі люди, поряд з якими завжди відчуваєш себе комфортно. Бо від них ніби йде якесь світло, світло оптимізму, любові до життя, до людей. Світлана Василівна Лось, завідувача Комбінатом харчування ДНУ, саме така. Енергійна і діяльна, вона живе своєю роботою і з захопленням розповідає про неї. Мабуть, так завжди буває, коли людина займається улюбленою справою.

Вибір професії не був для Світлани Василівни випадковим: вона знала, ким хоче працювати і без вагань вступила до училища, потім закінчила технікум, Харківський інститут громадського харчування за спеціальністю організація й управління підприємствами громадського харчування. У професії Світлана Василівна вже 36 років, і за цей час жодного разу не пошкодувала про свій вибір.

– Я люблю свою роботу, – каже Світлана Василівна. – Хоча дехто подумає, як можна любити каструлі? Але керівництво закладами харчування – це також і робота з людьми, дуже цікава, та зовсім нелегка. Адже потрібно знайти спільну мову і з відвідувачами столових та буфетів (а Світлана Василівна – господиня в 3 їдальнях, 11 буфетів та кафе у парку ім. Т. Шевченка, що складають Комбінат харчування), і з п'ятдесятьма співробітниками, що їх обслуговують. Та Світлана Василівна завжди додержується принципу: будь-яку роботу слід виконувати з любов'ю, навіть підлогу мити. І від своїх працівників вимагає тієї ж завзятості. Тому ті, хто працює в Комбінаті, прикипіли до нього серцем, як і Світлана Василівна; тут немає випадкових людей.

Дуже часто Світлану Василівну можна побачити в залі їдальні у першому корпусі університету. Вона залюбки виходить на роздачу, адже це слушна нагода самій перекоонатися, чи вдало організована робота їдальні, що подобається відвідувачам, а що треба змінити. Адже живе спілкування допомагає знайти правильні відповіді в непростих питаннях смаків. Бо не проста то справа: догодити всім, коли одному солоне, іншому потрібно кисле, а третьому подобається гостре. До того ж більшість відвідувачів – студенти, незахищена частина населення, тому

треба запропонувати такі страви, щоб і смачними були, і коштували недорого.

Про роботу Світлана Василівна не забуває навіть на відпочинку. Якщо випадає нагода побувати на якомусь бенкеті чи в гостях, обов'язково відмітить, що з побаченого й скуштованого можна запропонувати у своїх столових. От і знаходяться цікаві ідеї оформлення залів і страв, у меню з'являються нові блюда.

І, мабуть, саме тому, що Світлана Василівна у все, що робить, вкладає душу, співробітники говорять про неї з приязною посмішкою, а в книзі скарг немає записів.

К. Кондратенко

ЖИТИ ПО МАКСИМУМУ

Усе почалося зі спеціалізованої артилерійської школи № 15 у місті Харкові, куди ще підлітком потрапив Валентин Малайчук. Школа, організована за типом кадетського корпусу, мала глибокі традиції і високоосвічений викладацький колектив.

Наступною сходиною в здобутті освіти стало Рязанське артилерійське училище, після закінчення якого молодого офіцера Малайчука було направлено до 39-ї армії, що дислокувалася у Порт-Артурі.

Непроста служба тривала п'ять років, після чого Валентин Павлович знову приїздить до Харкова, тепер уже в Радіотехнічну академію ППО ім. Маршала Говорова. Закінчивши академію на «відмінно», Валентин Павлович залишається там працювати – спочатку інженером, потім молодшим викладачем і нарешті – викладачем. Там же він захищає дисертацію.

У той час у Воронежі було організовано Воєнний науково-дослідний інститут, що займався розробками ракетної техніки. Про наукову діяльність Валентина Павловича добре знали не лише в Харкові, тому запросили до Воронежського інституту на посаду начальника управління зі зв'язків з Дніпропетровським КБ «Південне». Співпраця з дніпропетровцями була довгою та плідною, тому

науковці мали чудові можливості випробовувати свої розробки на практиці вирішальним у долі професора Малайчука стало знайомство з ректором Дніпропетровського державного університету В. І. Моссаковським. Саме він у 1976 році запросив ученого на посаду завідувача кафедри радіоелектронної автоматики тоді ще фізико-технічного факультету.

За словами Валентина Павловича, кафедру доводилося організовувати майже з нуля. На це пішло багато нервів і сил, але робота не була марною – за часів перебудови кафедра однією з перших в університеті почала розвивати конверсійні напрямки.

Саме за ініціативою Малайчука було організовано підготовку інженерів з нової спеціальності «Прилади і системи неруйнівного контролю». Крім того, разом з колегами він успішно займається розробкою ще одного напрямку – «Захист інформації у системах зв'язку та вимірювальній техніці».

Розробки заснованої Валентином Павловичем наукової школи «Інформаційно-вимірювальні технології неруйнівного контролю та технічної діагностики» було впроваджено у практику ракетно-космічної галузі в КБ «Південне», на Південному машинобудівному заводі та в Українському науково-дослідному інституті технології машинобудування.

У 2001 році професора Малайчука Указом Президента України за довголітню наукову та педагогічну діяльність було нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня.

Говорячи про ці досягнення, професор не приховує гордості за успіхи своєї кафедри. Він впевнений, що українська наука має величезний потенціал, який ще заявить про себе в усьому світі, а Україна буде підтверджувати свій статус космічної держави.

Студенти поважають Валентина Павловича передусім за його відданість професії та справедливість. «Я ціную людей, які відповідально ставляться до своєї роботи, – говорить він у свою чергу. – У всьому повинен бути порядок та справедливість. Роки навчили мене цінувати ці якості. Якщо ж говорити про моїх студентів, то я дуже не люблю ставити двійки. Адже вважаю незнання матеріалу студентом власним педагогічним недопрацюванням».

При шаленому темпі роботи про відпочинок говорити майже не доводиться, а коли випадає вільна хвилинка, професор Малайчук присвячує її родині. За його словами, немає нічого кращого, ніж відпочити разом на природі. А потім знову робота...

«Я став тим, ким прагнув стати, – говорить Валентин Павлович. – Якщо вчений, то обов'язково доктор наук, якщо педагог – то професор. Усе по максимуму. Ось така я людина».

І. Руденко

У ПОШУКАХ СВОЄЇ ДІАДЕМИ

Відразу після закінчення ДДУ Зоя Павлівна Маріна займається археологією. Цій науці, пов'язаній з успішною практичною роботою, був присвячений значний період професійної і педагогічної діяльності. Проте останні 8 років її інтерес все більше і більше привертає етнографія. Зоя Павлівна пояснює це тим, що у сучасних умовах етнічна самосвідомість і етнічне виховання мають дуже велике значення. І віддзеркаленням цього процесу є поява в університетах такого курсу як етнопедагогіка, який передбачає вивчення методів виховання і навчання народній культурі українців.

Завдяки зусиллям доцента кафедри історіографії, джерелознавства і архівознавства З. П. Маріної і студентів історичного та соціально-гуманітарного факультетів при Дніпропетровському національному університеті була зібрана велика колекція предметів матеріальної культури українців, яка представляє практично всі регіони сучасної України. Тут дуже велика колекція кераміки, декоративно-прикладного мистецтва, вишивки і т. п.

Завдяки цій колекції п'ять років тому, при кафедрі була створена учбова лабораторія по етнографії України, яка є базою проведення археолого-етнографічної практики.

Крім університету, Зоя Павлівна приділяє велику увагу роботі з школярами в рамках Малої Академії Наук. Вже багато років вона працює у секції фольклору і етнографії при міському дитячому та юнацькому кіноцентрі «Веснянка». Щороку разом з учасниками цієї секції проводяться фольклорно-етнографічні експедиції, і за матеріалами цих експедицій видається фольклорно-етнографічний альманах під назвою «Калита», укладачем якого є Зоя Павлівна Маріна.

Не одне десятиліття Зоя Павлівна займається археологічними розкопками. Під її керівництвом були здійснені сотні знахідок різного масштабу.

За словами самої Зої Павлівни, величезний інтерес у неї викликали розкопки похованої жінки-жриці ямної культури (3 тис. р. до н. е.). Це було нетрадиційне, особливе поховання і супроводжувалося обезголовленими скелетами змій, які в індоєвропейській міфології є символом мудрості. Безумовно, ця жінка займала особливе місце в ієрархічному суспільстві ямної культури.

Мрія Зої Павлівни – знайти рідкісну діадему ямного періоду. Хоча такий досвідчений археолог, як Зоя Павлівна Маріна, розуміє, що це практично неможливо, оскільки діадема як прикраса характерна для пізнішого хронологічного часу, а ті прикраси, які були у ямників, термінологічно не визначиш діадемою.

Зоя Павлівна Маріна – це справжній професіонал, який своєю енергією здатний зацікавити, захопити студентів вивченням свого предмету. Після спілкування з вченим такого рівня ще і ще раз переконуєшся у нерозривності часів, в історичній послідовності певних духовних культур, соціально-ідеологічних уявлень, які своїм корінням йдуть в язичий час і мають спільнослов'янське коріння, спільнослов'янські традиції.

С. Капралов

НАПОВНЕНЕ ДИВАМИ КОЛЬОРОВЕ ЖИТТЯ

...В одній з фольклорних подорожей Придніпров'ям Марії Михайлівні Марфобудіновій з її колегами показали величезне, у п'ять гектарів, поле, засаджене трояндами. Всі вони квітнули, пахли і простягалися, здавалось, у безмежну далечинь. Можна було обрати з-поміж цих троянд будь-яку: одна за одну гарніша, всі вони немов хизувалися своєю красою. Але коли перед тобою тисячі гарних квіток, вибрати одну дуже важко. Довго ходиш, дивишся, вже втомлений від такого розмаїття, і врешті-решт виходить так, що не стільки ти обираєш троянду, скільки вона сама обирає тебе. Так і в житті, на такому ж безкрайому різнобарвному полі, ніколи не можна передбачити, в якій бік підеш, яку троянду обереш.

Коли Марія Михайлівна закінчувала Дніпропетровський національний університет за спеціальністю філологія, навряд чи вона могла подумати, що згодом буде працювати редактором університетської газети, а ще згодом – стане завідуючою науково-дослідної лабораторії фольклору, народних говорів та літератури Придніпров'я ім. О. Гончара. Тим не менше, у 1995 році Марія Михайлівна розпочала свою роботу в якості завідуючої лабораторії. Впродовж перших двох років її роботи лабораторія кожного місяця влаштовувала виставки – художні, дерев'яної скульптури, графіки, вишивки... Всі виставки були безкоштовними – в наш час це складно уявити.

Це були роки підйому, безмежної працездатності, бажання працювати, такого ентузіазму, якого багато хто в житті взагалі не відчував. Лабораторія, як каже Марія Михайлівна, надала їй життя кольору – обрана нею троянда належала саме їй і, дійсно, була і є для неї найгарнішою. З того часу пройшло більше десяти років – і багато чого зроблено Марією Михайлівною і її лабораторією. Випущено серію збірок «Фольклор Придніпров'я ХХ століття», монографію у співавторстві з К. П. Фроловою «Фольклор і сучасна народна творчість Придніпров'я», збірники народних пісень «Калита»...

Про роботу лабораторії Марія Михайлівна може розповідати годинами, її слухаєш так, як дитина слухає казку, наповнену дивами, з тією тільки різницею, що тут дива – не вигадані, не казкові, а ті, що знаходяться зовсім поряд з нами, тільки-от ми, на жаль, нічого про них не знаємо. А Марія Михайлівна знає – тисячі унікальних, талановитих людей, митців, літераторів, музикантів нашого краю; наші традиції, обряди, вірування... Знає, як ми змінювалися і змінюємося, і разом з нами видозмінюються і мова, і обряди. Тільки деякі залишаються все тими ж, що були тисячі років тому. Напевне, саме тому так цікаво слухати Марію Михайлівну, що вона любить свою роботу, віддана їй – слухаючи людей захоплених, завжди захоплюєшся й сам.

Найголовніше в житті, вважає Марія Михайлівна, – людські стосунки. Її ставленню до людей вражаєшся – всіх, про кого розповідала, вона згадувала з вдячністю, знаходила в кожному добрі, гарні риси. Досягти чогось у роботі, в житті можна тільки тоді, коли тебе оточують люди, об'єднані з тобою спільною метою. В лабо-

раторії зараз – саме такий колектив, і це означає, що ще не одне поле троянд буде побачене Марією Михайлівною, не про одне диво Придніпров'я вона розповість, не одну загадку розгадає... Не один ще колір додасться до її різнобарвного життя – і це прекрасно.

О. Тарасевич

НАЛАШТОВАНА НА ДОБРО

Алла Іванівна Маякова – людина в університеті відома. Певне, не знайдеться жодного викладача чи співробітника, якому не довелося спілкуватися з нею. До загального відділу (колись канцелярії) приходять, щоб отримати чи відправити кореспонденцію, оформити відрядження, зареєструвати заяву, отримати довідку з архіву і таке інше. І всім відвідувачам, а їх буває десятки за день, допомагає вирішувати проблеми Алла Іванівна – завжди коректна, доброзичлива, налаштована на те, щоб оперативно і без зайвої тяганини вирішити справу. Коли дивишся на Аллу Іванівну – струнку, підтягнуту, завжди привітну, важко здогадатись, що вона із «старожилів» університету. Адже минуло вже 30 років з того часу, як вона після закінчення курсів секретарів-друкарок прийшла працювати до університету. Робота друкарки важка, виснажлива, але Аллі вона подобалась. Та й зараз, як вона сама говорить, «запросто і з задоволенням» сідає за друкарську машинку, щоб прискорити підготовку документів.

Тоді, у 70-ті роки, сумлінну, добросовісну дівчину примітив начальник канцелярії Д. В. Гребенюк, доручав їй працювати у приймальні ректора, на телетайпі. Знав, на Аллу можна покластися, вона не підведе. Коли ж Д. В. Гребенюка було призначено помічником ректора, він рекомендував А. І. Маякову на посаду начальника канцелярії. Ось так Алла Іванівна стала «головним діловодом університету». Є в неї і надійна помічниця – Ніна Іванівна Окоча, з якою пліч-о-пліч вони працюють уже чимало років.

Можна без перебільшення сказати, що з університетом пов'язано все життя Алли Іванівни. Працюючи, вона заочно закінчила філо-

логічний факультет, університетську освіту отримав її син, а нині донька опановує хімію. А. І. Маякова завжди у вирі громадського життя, багато років займається профспілковою роботою, зараз очолює профбюро управління, дбає про оздоровлення співробітників, подарунки їхнім дітям. Складним механізмом загального відділу вона керує спокійно, виважено, по-материнському піклуючись про таких, як вона колись, дівчаток, своїх підлеглих.

Н. Бикова

ВИСОКІ ОБРІЇ

На філологічний факультет Дніпропетровського університету Ігор Іванович Меншиков прийшов у 1956 році, після закінчення Курського суворовського військового училища, де він одержав хорошу підготовку з математики, і, мабуть, тому відразу ж зацікавився тими науковими напрямками у філології, які так чи інакше були пов'язані з математичними методами, математичним апаратом. Головним з цих напрямків наприкінці п'ятдесятих років минулого століття був машинний переклад, і студент Меншиков з головою, як кажуть, занурився у відповідну проблематику. З третього курсу він відвідує заняття з математики на механіко-математичному факультеті й екстерном складає заліки та іспити з матаналізу та інших математичних дисциплін, що в 1961 р., після закінчення російського відділення філфаку дало йому можливість вступити до аспірантури на кафедру обчислювальної математики ДДУ, яку тоді очолював В. М. Чернишенко, і зайнятися питаннями перекладу з однієї мови на іншу за допомогою ЕОМ.

Ще студентом Ігор Іванович побудував свої перші алгоритми автоматичного аналізу текстів, один з яких був реалізований у червні 1961 року під час першого експерименту машинного перекладу в обчислювальному центрі Дніпропетровського держуніверситету. У тому ж році вже аспірант Меншиков був відряджений для роботи над кандидатською дисертацією в Експериментальну лабораторію машинного перекладу при механіко-математичному факультеті Ле-

нінградського університету, якою керував М. Д. Андреев, що погодився бути науковим керівником аспіранта з України. У Ленінграді, в Інституті мовознавства АН СРСР, Ігор Іванович захистив свою кандидатську дисертацію «Морфолого-синтагматичний аналіз німецьких текстів при машинному перекладі через мову-посередник». З 1964 року І. І. Меньшиков працює на кафедрі російської мови Дніпропетровського університету як викладач, старший викладач, доцент. Читав курси: «Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство», «Сучасна російська мова». У 1980 році він захистив докторську дисертацію на тему «План вираження у синтаксисі сучасної російської літературної мови» і в 1981 році був обраний на посаду професора кафедри російської мови (зараз кафедра загального та російського мовознавства), а в 1991 році став її завідувачем. Протягом майже п'ятнадцяти років, з 1988 до 2002 р., Ігор Іванович очолював філологічний факультет Дніпропетровського національного університету, виявив неординарні організаторські здібності. Під час його керівництва на філологічному факультеті відкрито східне відділення (китайська та японська мова і література) й відділення журналістики, розпочато викладання італійської та турецької мов. Був Ігор Іванович і одним з ініціаторів створення на базі філологічного факультету ще двох факультетів: систем та засобів масової комунікації, а також української філології та мистецтвознавства, – які зараз є провідними підрозділами університету. Він відмінник вищої школи СРСР, заслужений працівник народної освіти України, автор майже 200 наукових робіт з структурної, прикладної та математичної лінгвістики, граматики, лексикології та стилістики російської, української та германських мов. Професор Меньшиков побудував модель контамінованих образів, принципово новий і дуже ефективний апарат вивчення та опису різних лінгвістичних явищ та процесів, вніс важливі корективи в традиційну метамову синтаксису, ввівши до неї ряд нових понять та категорій, таких, наприклад, як нестандартні (позасистемні) синтаксичні зв'язки, невиражений імператив, базова синтаксична одиниця та ін., запропонував комплексну структурну детермінацію комунікативних одиниць: висловлення, речення, складного речення, надфразової єдності та тексту – за двома формальними параметрами, один з яких – наявність обов'язкового елементарного складника, другий – наявність структурної схеми як функціональної моделі синтаксичної конструкції. Ним створена ори-

гінальна методика визначення динаміки словника тієї чи іншої мови за ступенем лексичної різноманітності відповідних текстів різних мовних епох і встановлено основні закономірності кількісних змін у словниковому складі української й російської мов у період з XVI до XX століття. Разом з В. І. Морданем та Н. В. Підмогильною складені словники-довідники «Поетичне слово Кобзаря» (1993 р.) та «Поэтическое слово Пушкина» (1999 р.), в яких опосередковано представлені всі лексичні компоненти атрибутивних конструкцій з узгодженим означенням у поетичних творах двох визначних поетів, українського та російського, тих конструкцій, які відображають епітетальну творчість Т. Г. Шевченка й О. С. Пушкіна. Остання й дуже перспективна наукова розробка І. І. Меньшикова – це теорія і практика побудови синтезуючих тезаурусів, нового типу словників, які дозволяють знайти слово за його дефініцією, а також за описом відповідного предмета чи явища об'єктивної дійсності.

Багато лінгвістичних розробок Ігоря Івановича, які стосуються лінгвістичного забезпечення автоматизованих систем керування, навчання та інформаційного пошуку, зокрема, автоматичного аналізу письмового мовлення, автоматичного контролю знань студентів, обліку кадрів, реалізовані на ЕОМ і впроваджені у виробництво.

І. І. Меньшиков є одним із провідних в Україні спеціалістів у галузі російського, загального і прикладного мовознавства. Більше десяти років він очолює спеціалізовану раду із захисту дисертацій за спеціальностями 10.02.01 – українська мова та 10.02.02 – російська мова при Дніпропетровському національному університеті. Підготував трьох докторів і п'ятнадцять кандидатів філологічних наук, які працюють у різних вищих навчальних закладах нашої країни. І. І. Меньшиков і зараз продовжує роботу щодо підвищення кваліфікації викладачів вищої школи, керує аспірантами та здобувачами наукового ступеня, які поділяють його наукові ідеї, пов'язані з інтеграцією основних методологічних принципів точних і гуманітарних наук. Учні Ігоря Івановича завжди будуть вдячні йому за відкриті для них обрії ще не пізної до кінця структурної, прикладної та математичної лінгвістики.

Н. Писаренко

ПЕДАГОГІЧНИЙ ХИСТ У КОЛОВОРОТІ ЖИТТЯ

Якби можна було б порівняти цю жінку з якимось науковим поняттям, думка про вічний двигун прийшла б на згадку першою. З Надією Миколаївною Мисливець спокійно почувати себе в цьому буремному житті, в коловороті емоцій, цікавих літературознавчих знахідок практично неможливо. Вона сама горить любов'ю до слова й уміє запалювати інших. А педагогічний хист у доцента кафедри української літератури справжній. Тому цілком виправданим є той факт, що авторський курс «Методика викладання української літератури у середній школі» читає саме Надія Миколаївна. Вона може навчити сміливо, літературознавчо грамотно, емоційно проводити уроки української літератури, так, щоб усі представники національного письменства не здавалися однаковими, а українська література не була «друго-сортною», як модно було вважати у застійні часи доцент Мисливець вчить студентів багатьох поколінь створювати проблемні ситуації на уроках, переймати досвід кращих педагогів-новаторів.

Де кілька років тому існував на філологічному факультеті педагогічний клуб «Пошук», яким керувала Надія Миколаївна. Його учасники об'їздили видатних педагогів, побували на їхніх нетрадиційних уроках, щоб самі зуміти працювати й шукати філологічні істини... Чого, скажімо, варті дивовижні уроки вчителя з Санкт-Петербурга Євгена Ільїна, який розпочинає урок про Чехова з яскравої художньої деталі: ключів з драми «Вишневі сад». Навколо цього образу вибудовується ґрунтовна концепція світосприйняття героїв твору, яка породжує самостійність мислення учнів, розвиває їх літературознавчий смак...

Вчить Надія Миколаївна студентів також на точності математичних формулювань педагога з Донецька Володимира Шаталова, який зумів упровадити в навчальний процес розумові «блоки», на радісному відчутті світу грузинського педагога, професора Амонашвілі, книга якого про навчання шестиліток «Здравствуйте, дети» є новаторською в усіх відношеннях.

А скільки уроків за своє велике, насичене науковою, громадською, творчою діяльністю життя провела Надія Миколаївна! Ви-

пускниця Дніпродзержинського педагогічного училища, з 1975 року вона незмінно працює на кафедрі української літератури ДНУ. Захистивши кандидатську дисертацію на тему: «Проблематика та структура повістунання у сучасному українському романі», доцент Мисливець стала одним з відомих в Україні дослідників прози в аспекті проблеми автора, її науково виважені концепції, викладені в численних статтях, збірниках тез, методичних посібниках, є цінним для літературознавців матеріалом. Науково-педагогічний авторитет Надії Миколаївни підтверджується тим, що вона є незмінним головою науково-методичної ради факультету української філології та мистецтвознавства, членом експертних рад з акредитації навчальних закладів Придніпровського регіону.

Вона вміє зачарувати своїх студентів та колег знанням літератури, артистизмом, ерудицією, нетрадиційним баченням творчості письменника. На заняттях Надія Миколаївна створює дискусійну атмосферу, коли мова йде про корифеїв красного письменства Івана Франка або Лесю Українку, чи про новий роман постмодерніста Юрія Андруховича. Доцент Мисливець з усіх питань має позицію і вчить студентів бути цілісними, творчими особистостями.

Протягом багатьох років Надія Миколаївна Мисливець опікується пошуком юних талантів у Малій академії наук школярів, є головою журі секції української літератури, її велетенський досвід, любов до предмета, знання психології підліткового віку дозволяє досягати великих творчих результатів учням, їхнім учителям, у минулому студентам доцента Мисливець.

А ще дивовижна сила, притягальність особистості Надії Миколаївни визначається її душевною добротою, відкритістю натури. Може, вони народилися ще в дитинстві і утвердилися, коли талановита дівчина з Верхньодніпровського району стала поважним викладачем. Який уміє красиво співати українських пісень: ніжно, розлого, трепетно. Який уміє бути вчителем, порадиником, другом, зразком для наслідування!

В. Галицька

СПОКІЙ ЛИШЕ СНИТЬСЯ

Валентина Іванівна Мосіна керує неспокійним господарством – студентським містечком університету. А це означає, що вона несе відповідальність за 7 гуртожитків, де проживає понад 3 тисячі сту-

дентів. Робота така, що «спокій лише сниться».

Є така закономірність студентського життя: під час навчання ляяти порядки у своєму другому домі, а після закінчення вузу з ностальгією згадувати про гуртожитське братство.

У гуртожитку збираються люди, різні за своїми побутовими звичками, уявленнями про співжиття, характерами. Звідси – і непорозуміння, і конфлікти.

«Дехто називає мене надто жорсткою, – зізнається Валентина Іванівна, – але що ж вдієш, якщо інколи доводиться і наказувати. За можливістю намагаємось пом'якшувати міру покарання, якщо бачимо, що студент завинив ненавмисне». У практиці Валентини Іванівни були випадки, коли, йдучи назустріч студентові, доводилося заплющувати очі на певні формальності. Нагородою за це ставали слова щирої подяки та квіти від тих самих відчайдухів, а ще, безперечно, чисте сумління, що поспішним рішенням не зіпсувала комусь майбутнє. Бувають і неприємні моменти, образи, і це псує Валентині Іванівні настрій. Проте робота не дозволяє глибоко занурюватись у власні переживання.

Долати труднощі директорові допомагає колектив працівників студмістечка, який, за словами Валентини Іванівни, нагадує дружну родину. Роботи ніхто не цурається: якщо потрібно, разом зі студентами беруться за віники і лопати.

Удома, коли закінчені господарські справи, Валентина Іванівна любить в'язати і розгадувати складні кросворди. Але завжди, і в будні, і у свята телефон під рукою: «Як там, у студмістечку?» І відчувається задоволеною, коли їй відповідають: «Не хвилюйтесь, усе в порядку».

М. Пономарьова, Л. Щербина

І СПРАВДІ ПАРУБОК – МОТОРНИЙ

Наприкінці 70-х один із випусків стіннівки мехмату, присвячений Дню факультету, відкривався заголовком «Декан був парубок моторний». Та й справді, декан виправдовував своє прізвище – Ві-

талій Павлович Моторний і тоді, і нині відзначається рухливістю, енергійністю, динамізмом, встигаючи завжди і всюди.

Ще у шкільні роки у нього виявились математичні здібності. Він був неодноразовим призером міських олімпіад. Сам він вважає, що неабияку роль у його виборі життєвих орієнтирів відіграли наставники – і шкільний вчитель математики, який у важкий післявоєнний час зміг прищепити обдарованій дитині любов до науки, відкрити нові горизонти буття, і вузівські викладачі.

Після закінчення університету в 1963 р. ось уже 40 років Віталій Павлович Моторний співвідносить свої життєві кроки з віхами зростання рідного вузу. Тут він досяг неабияких наукових висот, став одним із провідних учених у галузі наближення функцій. Він одержав фундаментальні результати, які справили великий вплив на розвиток подальших досліджень багатьох математиків. Досягнення В. П. Моторного знайшли відображення в 91 науковій праці (в тому числі чотирьох навчальних посібниках і монографії) й одержали міжнародне визнання. Під його керівництвом у ДНУ працює колектив математиків, відомий не тільки в Україні, але й за її межами. Серед учнів В. П. Моторного 10 кандидатів наук. Двоє співробітників кафедри захистили докторські дисертації.

В. П. Моторний – заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. Він очолює обласне відділення Математичного товариства, є академіком АН Вищої школи України.

Віталій Павлович представляв вітчизняну математику на міжнародних математичних конгресах та конференціях, читав лекції в міжнародному математичному центрі ім. С. Банаха (м. Варшава), на спеціальному семестрі з теорії наближень у м. Хайфа та математичних школах. Він двічі одержував грант Міннауки України для виконання науково-дослідницьких робіт.

В. П. Моторний відомий серед вітчизняних та зарубіжних математиків своїми результатами, що пов'язані з розв'язанням задач теорії апроксимації.

За дослідження екстремальних властивостей узагальнених сплайнів та їх застосувань В. П. Моторному присуджена Державна премія України в галузі науки і техніки 1994 року.

Протягом багатьох років В. Моторний – голова журі обласних олімпіад юних математиків, заступник голови журі аналогічних всеукраїнських олімпіад. У 1995 навчальному році він одержав грант Міжнародного фонду «Відродження» для виконання учнівського освітнього проекту «Недільний науковий клуб школярів». В. П. Моторний проводить велику роботу з учителями і школярами області, за що його двічі нагороджено Почесною грамотою Міністерства освіти України і тричі – знаком «Відмінник народної освіти».

За великі наукові досягнення В. П. Моторний обраний у 2000 році членом-кореспондентом НАН України.

Віталію Павловичу подобається робота зі студентами, адже в них він продовжує свою справу. До того ж, студенти мехмату, як він зазначає, напорчуд здібні й дисципліновані.

До труднощів у роботі відносить те, що майже немає доступу до нових математичних видань. Отже, часто доводиться самому винаходити речі, які вже винайдені й описані.

Окрім науки, у Віталія Павловича є ще одне велике захоплення – спорт. Зокрема, баскетбол і волейбол. Колись він був капітаном збірної команди ДДУ з баскетболу, грає за збірну університету і зараз.

Т. Самофал

ГОЛОВНЕ, ЩОБ РОЗУМ БУВ ІЗ СЕРЦЕМ У ЗГОДІ

Спокійний, приємний голос, впевнений, доброзичливий погляд, готовність відповісти на будь-яке питання – такою постає перед нами Елеонора Львівна Носенко, доктор психологічних наук, професор та викладач у Дніпропетровському національному університеті. Шкода, що через щільний графік вона не може поділитися з нами подробицями свого надзвичайно цікавого життя.

Іноді буває так, що одна-єдина зустріч визначає справу всього життя. Так, Елеонора Львівна Носенко під час захисту дисертації в Інституті іноземних мов ім. Моріса Тореза познайомилась з доктором психологічних та

філологічних наук О. О. Леонтьєвим. Відомий російський вчений був опонентом Елеонори Львівни. Саме він і порадив їй зайнятися вивченням психології мови. «Завдяки йому я прийшла до психології», – каже Елеонора Львівна.

Це рішення відкрило для неї можливості дослідження багатьох цікавих проблем на зламі психології та лінгвістики. Таких як, наприклад, особливості відображення в мові емоційного стану людини, розпізнання дійсних та хибних повідомлень, ідентифікація особистості за мовою та інших. Під час опрацювання цієї проблеми Елеонора Львівна їздила до Виборгського прикордонного загону, де мала можливість досліджувати зміни стану людей в екстремальних умовах. За участь у цій науковій роботі вона отримала дві нагороди прикордонників – «Відмінник прикордонних військ» першого та другого ступеня.

До створення в університеті факультету психології у 1989 році Елеонора Львівна працювала на філологічному факультеті. Вона побувала в багатьох країнах: США, Англії, Шотландії, Ірландії, Франції та Німеччині. Приймала участь у багатьох зарубіжних наукових конференціях, міжнародних конгресах.

Як викладач університету, Елеонора Львівна прагне допомогти студентам зрозуміти, що наукова робота та пізнання нового можуть приносити людині не лише успіхи, а й задоволення. «Важко примусити людину навчатися творчо, а не заради отримання диплома», – вважає професор. Маючи викладацький досвід за кордоном, Елеонора Львівна знайома з поняттям «академічної чесності», тобто високої відповідальності перед самим собою за якість власного навчання та розуміння важливості студентської пори життя для розвитку інтелектуального потенціалу.

Елеонора Львівна Носенко є одним із теоретиків «емоційного інтелекту», тобто вміння зрозуміти витоки власних емоцій, емоцій оточуючих, уміння керувати своїми емоціями, подовжувати позитивні й швидше долати негативні. «У психології, – пояснює професор, – є одна сучасна модель особистості – «Велика п'ятірка». За її допомогою людей розділяють на комунікабельних та замкнених, порядних та непорядних, доброзичливих та недоброзичливих, емоційно стійких та уразливих. Нещодавно запропонували доповнити її ще одним фактором – чесністю, соціальною відповідальністю. Як людина, що вивчила світ людських емоцій, я бачу майбутнє нашої науки у вивченні того, як допомогти людині бути емоційно

розумною, тобто жити так, щоб розум був у згоді з серцем. Це дуже важко».

Як стверджують автори теорії емоційного інтелекту, люди з високим рівнем цієї унікальної характеристики досягають значно більших успіхів, аніж люди з високим IQ. Такі люди, за словами Елеонори Львівни, «не будуть грюкати дверима у відповідь на зачинені перед ними двері, а замисляться принаймні на мить, чому перед ними їх зачинили».

Д. Кашталян

ГЕОЛОГІЯ – ДОЛЯ І ПОКЛИКАННЯ

Фотографія випускників дніпропетровських вузів, які з відзнакою закінчили навчання в 1947 році. Серед відмінників і майбутній геолог Михайло Носовський. Він чи не найстарший з них – першокурсником став ще в довоєнному 1938-му. Вдруге університетський поріг Носовський переступив уже не хлопчиськом, а бойовим офіцером, за плечима якого – Ржев і Смоленськ, волховські болота, де вивчав не мінералогію і стратиграфію, а «грамматику боя, язык батарей», тяжке поранення.

Це було покоління двадцятилітніх, яке майже під корінь вирубала війна. І ті, що вижили в кривавій м'ясорубці, кому доля посміхнулась, мали досягнути весь простір мирного життя, стати в ньому, як і на війні, переможцем. А починалось усе у перші повоєнні роки, коли вчорашній випускник геолого-географічного факультету склав прогностичну карту розповсюдження марганцевих руд на Півдні України. Тоді багатьом здавалось, що запасів Нікопольського басейну цілком достатньо. Та треба було дивитись у майбутнє. Прогноз молодого геолога був підтверджений відкриттям нових родовищ марганцю в районі Токмака. У 60-ті роки було завершено вивчення опорних розрізів, покладених в основу створення єдиної ярусної шкали палеогену та неогену, з'ясовано закономірності геологічної історії цього регіону в кайнозойські часи. Цю схему прийняли за основу розробки геологічних карт.

Так все починалось. А нині, якщо перелічити все зроблене професором, доктором геолого-мінералогічних наук, заслуженим працівником вищої школи України Михайлом Федоровичем Носовським за більш ніж 50 років наукової діяльності, то цей список буде промовистим. Він – відомий спеціаліст у галузі палеології та стратиграфії кайнозою. Він очолює створену в університеті і відому далеко за межами України наукову школу з вивчення геологічної будови її південного регіону. Він представляв вітчизняну стратиграфію на міжнародних конгресах та симпозіумах, на сьогодні є керівником Української національної групи з проекту № 326 Міжнародної програми геологічної кореляції ЮНЕСКО.

А скільки наукових праць вийшло з-під пера Михайла Федоровича! Серед них фундаментальні, опубліковані за кордоном. Відбулося становлення сформованої ним наукової школи, під його керівництвом плідно працював науково-дослідницький інститут геології. Майже 13 років Михайло Федорович Носовський займав посаду проректора з наукової роботи. Йому довелося керувати університетською наукою в час, коли вона змінювала пріоритети. Від університетських науковців, традиційно орієнтованих на фундаментальні цінності, вимагалось інтенсивніше співпрацювати з виробничниками, інтегруватися в народне господарство. Відкривалися нові лабораторії, формувалися дослідницькі напрями, зростав науковий потенціал університету. І в цьому була чимала заслуга М. Ф. Носовського.

Здається, роки не змінюють Михайла Федоровича. Він і донині стрункий, підтягнутий, енергійний. Як і личить геологу, що як вдома, «сонцю і вітру брат».

Н. Бикова

І САД ЗЕЛЕНИМ ЛИСТЯМ ШЕЛЕСТИТЬ...

Володимир Федотович Опанасенко директором у Ботанічному саду університету вже більше десяти років.

– Університет і наш сад – це єдиний механізм, – говорить він. – Я щиро вдячний долі за те, що моя студентська молодість, мій рідний вуз поряд. Мені іноді здається, що все наше життя-буття – своєрідний сад. Що в ньому росте – бур'ян чи барвінок – залежить від

нашого сумління. Відомо, що горіх без ядра – ніщо. Так само, як людина без серця...

У людях Володимир Федотович цінує чесність і порядність. Він вважає, що в діалозі з життям важливіше не його запитання, а наша відповідь. На його думку, людина – це дитя природи. Тому, як чесний і вдячний син, кожен з нас повинен піклуватися про свою щедру матір.

Володимир Федотович пригадує картину, яку він спостерігав у Королівському ботанічному саду Англії, перебуваючи на міжнародній конференції кілька років тому. Молода англійка з дитям стояла біля клумби. Малюк потягнувся рученятами до квітки, але мама перехопила тендітні пальчики і показала, що треба нюхати, а не зривати.

На жаль, таке ставлення до природи в нас спостерігаєш не завжди. Тому багато зусиль доводиться докладати співробітникам ботанічного саду, аби зберегти й примножити те, що залишили у спадок його фундатори.

Трапляються і курйозні випадки. Директор ботсаду пригадує, як кілька років тому одна з місцевих газет опублікувала «сенсаційний» матеріал про орхідею-людожера, яка начебто виросла тут. А мова йшла про звичайну росянку, що людей не їсть аж ніяк.

Ботанічний сад для Володимира Федотовича є оазою натхнення і невичерпним джерелом творчої енергії. Час спливає, університетський сад змінює сезонні барви. «Але поки мене оточуватимуть прекрасні колеги, надійні товариші і помічники, разом ми здолаємо будь-яку проблему», – говорить він.

Колись молодий Опанасенко мріяв пов'язати своє життя з космосом. Доля накреслила йому інший шлях, але не менш цікавий і важливий – стояти на варті багатств земної природи.

О. Тархова

ОДНА, АЛЕ ПОЛУМ'ЯНА ПРИСТРАСТЬ...

Майже все свідоме життя Нінелі Петрівни Орлик пов'язане з Дніпропетровським університетом. Тут вона була студенткою й аспіранткою, тут реалізувалась як відомий науковець – автор чис-

ленних наукових робіт і блискучий лектор. Однак не лише роботи із зарубіжної філології, яку вона вивчала і викладала багато років, були її покликанням. Є таке чудове слово «служити»: служити Вітчизні, служити улюбленій справі... Нінель Петрівна служить вірою і правдою рідному університету, не цураючись при цьому ніякої роботи, від якої часом з легким нерозумінням, а то й презирством відвертався інший викладацько-науковий люд.

Доцент кафедри, заступник декана філологічного факультету, завідувач кафедри зарубіжної літератури і десятки так званих громадських доручень – ось те величезне коло обов'язків, які іноді забирали значно більше сил, часу й енергії, ніж основна робота.

Доцент Н. П. Орлик мала і має рідкісне поєднання якостей: абсолютне невміння «відкараскатися» від чергової роботи такого плану, яку щедро вантажили на її тендітні плечі, і таким самим абсолютним невмінням погано виконати доручене.

Про її працелюбність, надійність і вміння з блиском довести до кінця будь-яку справу на філфаці дотепер ходять легенди. Коли, будучи заступником декана, мала опікуватися кількома сотнями студентів, вона знала ім'я кожного. І не просто знала, її ласкаве (але без будь-якого натяку на панібратство) «Володичка» супроводжує мене, Наприклад, зі студентської лави до сивого волосся. Нінель Петрівна була для нас не лише старшою колегою, але людиною, що під керівництвом нашого спільного наставника Ніни Самойлівни Шрейдер створювала дніпропетровську наукову школу філологів-зарубіжників. Після смерті вчителя саме вона залишалась одним з тих її учнів, хто задавав рівень, високий щабель вимогливості до своїх та чужих досліджень. Цю нележку місію Нінель Петрівна чудово виконує й зараз.

Прізвище Орлик широко відоме в нашому місті і за його межами не лише завдяки Нінелі Петрівні, її батько, Петро Євдокимович, протягом довгих років очолював газету «Зоря», брат Юрій був заступником редактора спочатку «Комсомольской правды», а потім «Известий». Для когось це, можливо, могло стати ключем до життєвих успіхів, але не для Нінелі Петрівни. Вона завжди прагнула відповідати високій сімейній репутації і зробити в неї особистий внесок.

Згадую епізод кафедрального життя: Нінель Петрівна з обуренням розповідає про журналістів колишньої батькової газети, що замовили їй статтю про Гейне з вечора на ранок: «Іншому доцентові вони б за місяць матеріал замовили, а доньці Орлика можна хоча б за годину до виходу номера!» Однак прекрасна стаття була написана в терміни, зазначені журналістами, і це ще один штрих до її портрета.

Погрішу проти істини, якщо скажу, що час не має над нею влади. Але все така ж легка в неї хода, так само молоді і дзвінко звучить в аудиторії її голос, вводячи чергове покоління студентів у чудовий світ Расіна і Шекспіра. І це значить, що життя продовжується, так само як і університетська біографія Нінелі Петрівни Орлик. І буде сподіватися, що ще не один рік.

В. Демченко

УСЕ ЖИТТЯ – БОРОТЬБА З СОБОЮ

Борець – так одним словом можна охарактеризувати Григорія Савича Петрова, завідувача кафедри фізкультури ДНУ. Все його свідоме життя – це боротьба: у спорті – за авторитет своєї країни і право бути кращим; у суспільній діяльності – за інтереси простих людей. Ці гучні слова втрачають свій пафос і пишномовність, коли звучать на адресу Григорія Савича, чия яскрава біографія – гідне тому підтвердження.

Народився Григорій Савич 10 серпня 1945 р. у селі Волоське Дніпропетровської області у багатодітній родині. Після закінчення школи встиг попрацювати слюсарем і вантажником на міських заводах. У 1971 р. закінчив фізико-технічний факультет Дніпропетровського державного університету. Працював науковим співробітником та викладачем. Згодом Григорій Савич Петров закінчив ще й Запорізький державний педагогічний інститут та навчався в аспірантурі ДДУ. У 2000 р. закінчив Державний інститут підвищення кваліфікації та перепідготовки керівних кадрів і спеціалістів металургійного комплексу України за спеціальністю «Фінанси». Отже можна відзначити, що

Григорій Савич ніколи не припиняє навчатися та самовдосконалюватися – цього року він захистив кандидатську дисертацію з біології.

Не залишило Петрова байдужим суспільне і політичне життя міста. З 1990 до 1998 рр. Григорій Савич був депутатом Дніпропетровської обласної ради і Жовтневої районної ради, в 2002 р. балотувався до міської ради. «Я завжди боровся, відстоював і буду захищати Ваші інтереси», – таким було передвиборне гасло народного обранця, але це – не лише гасло, це – девіз усього життя Григорія Савича. Саме тому в 1994 р. після незаконного звільнення, коли сам залишився без роботи, він організував фонд соціального захисту населення міста. За роки роботи фонду тисячі людей отримали матеріальну та медичну допомогу, а сам Григорій Савич – найціннішу нагороду: пам'ять, тепло та вдячність людських сердець!

Невід'ємною частиною життя Григорія Савича Петрова завжди був і залишається спорт. Звісно, дитинство, яке пройшло у селі, та фізична праця не могли не позначитися на формуванні його життєвих інтересів та захоплень. «Я виріс на березі річки Сура, з водою було пов'язане все моє життя. Тому веслування на байдарках і каное приваблює давно», – каже Григорій Савич. До 19 років Петров займався легкою атлетикою, став срібним призером Ігор школярів України. Майстер спорту з веслування, Григорій Петров четвертий рік виступає у ветеранських іграх. І виступає дуже успішно: лише минулого року на чотирьох змаганнях з веслування на байдарках та каное серед ветеранів він отримав двадцять медалей. Є тут і золота медаль чемпіонату Європи серед ветеранів, золота медаль відкритого чемпіонату Польщі, золоті медалі чемпіонату України та Других всеукраїнських спортивних ігор з веслування серед ветеранів. Усього Григорій Савич має 94 медалі, але найдорожчою та найціннішою, як каже він сам, є його перша нагорода, яка й до цих пір викликає теплі спогади та почуття.

І досі Григорій Петров займається в клубі ветеранів, де тренування починаються кожного дня о сьомій тридцять ранку. «Кожного дня я чередую біг і веслування. Без такого тренування не можна проходити на веслах 15–20 кілометрів щодня. Цей вид спорту допомагає зміцнити здоров'я, подовжити душевну та фізичну молодість», – каже Григорій Савич. Для студентів нашого університету він є гідним прикладом надзвичайної енергії, активності й ентузіазму.

О. Миргородська

І БУДЕ ТЕПЛО...

З першим похолоданням, коли термометр за вікном нагадує, що літо закінчилось, все частіше до адміністративно-господарської служби звертаються із запитанням: чи буде тепло в корпусах і гуртожитках, чи скоро включать опалення? І це запитання зазвичай ставлять Олександрі Петрівні Поплавській, інженеру відділу головного механіка, адже це її сфера діяльності.

Олександра Петрівна в університеті з 1980 року, їй, інженеру-теплоенергетику за фахом, доручили складну і відповідальну ділянку роботи – експлуатацію котелень, яких в університеті десять. Певний час вона була начальником центральної котельні.

Той, хто знає, що таке теплозабезпечення, не позаздрить Олександрі Петрівні. Скільки зусиль, часу, нервового напруження вимагає підготовка теплових пунктів до роботи в опалювальний сезон, їх запуск, ремонт. А ще треба постійно здійснювати технічний нагляд за їхньою експлуатацією, проводити переатестацію, тісно співпрацювати з відповідними службами, що подають газ і воду. І з усім справляється ця приваблива зеленоока жінка, яка користується великою повагою в колективі АГЧ.

Вона зростала не в тепличних умовах, вміла переборювати труднощі. Закінчила індустріальний технікум, працювала на заводі, вчорами вчилася у Металургійному інституті. І це при тому, що вже мала сім'ю, маленьку доньку.

У людях Олександра Петрівна цінує відповідальне ставлення до дорученої справи, скромність, порядність. Напевне, тому, що їй самій притаманні ці чудові якості.

Н. Бикова

ДЕКАН З ЧАРІВНОЮ ПОСМІШКОЮ

Чоловіча чи жіноча професія декана факультету – питання суто риторичне. У вік сучасної глобалізації та тендерної рівності не доводиться когось переконувати, що нічого неможливого для жінок вже не зали-

шилось. Але, разом з тим, є посади, де жінка все одно залишається виключенням, ніж правилом. Так, за всі роки існування Дніпропетровського національного університету можна на пальцях однієї руки перерахувати жінок-деканів факультетів. Ірина Степанівна Попова – очільниця одного з найбільших в університеті навчальних підрозділів – факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства – одна з них.

Рідкий випадок. Людина, без якої важко уявити собі колективний портрет Дніпропетровського національного, закінчила інший університет. Народившись на Рівненщині, Ірина Степанівна перебралась разом з батьками на Донбас, де й закінчила школу, а згодом і Донецький університет. Але рік його закінчення (1980-й) став одночасно роком появи молоді викладачки в Дніпропетровську. Звичайно, Ірині Поповій страшенно поталанило, що запросив її до себе на кафедру тодішній декан філфаку, один з корифеїв українського мовознавства професор Д. Х. Баранник. Він же запропонував учениці поступати в аспірантуру, яку І. С. Попова закінчила просто блискуче – захистом кандидатської дисертації.

Звичайно, перед молодим викладачем, а потім і доцентом відкривалися широкі наукові перспективи. Проте Ірина Степанівна вже тоді зрозуміла, що університетський викладач – то не просто лектор чи науковець, а ще й вихователь студентської молоді. Тож все більше уваги приділяла громадській роботі, в якій яскраво засяяли вже інші грані її особистості – організаторський талант, уміння об'єднати інших навколо спільної мети, лідерські якості.

Можна по-різному ставитись сьогодні до комсомольської чи партійної роботи викладачів в університеті, але не можна не визнати, що попри свою заідеологізованість, вона стала для багатьох прекрасною школою, навчила працювати з людьми та вести їх за собою. І. С. Попова порівняно недовго працювала на громадських засадах в університеті, але й цього виявилось достатньо, щоб вона повірила у себе, а керівництво ДНУ в неї.

Тому, коли в 1993 році першим у Східній Україні Дніпропетровський університет створив факультет української філології та мистецтвознавства, то керівника для новоствореного підрозділу шукали недовго. Ним стала Ірина Степанівна, навколо якої практично в одну мить згуртувався колектив однодумців.

Для тих, хто вже забув тодішню ситуацію з українською мовою в регіоні, нагадаю, що попри всі закони та накази вона так і залишалась в індустріальному Придніпров'ї бідною удовицею. Повернути українській мові, рідній культурі чільне місце в регіоні, де панував мовний «суржик» та його носій – міський житель у першому поколінні, котрий у масі своїй байдужий до цих проблем, та ще й не впадаючи при цьому у «шароварщину» та псевдонаціональне хуторянство, – то було вже не просте завдання, а справжня місія. З цією місією Ірина Степанівна та очолюваний нею колектив справляється як найкраще.

Наступ йде відразу в багатьох напрямках. По-перше, створення факультету, який відразу став осередком українства в регіоні, значно підняло престиж майбутнього викладача української мови та літератури, дозволило відбирати серед абітурієнтів не просто здібних, а й по-справжньому закоханих у рідну мову і культуру. По-друге, на факультеті вдалося сконцентрувати всі наявні кадри найвищої кваліфікації у сфері українського мовознавства та літературознавства. Це дало змогу відкрити спеціалізовані вчені Ради по захистам кандидатських дисертацій як з мови, так і з літератури.

Урізноманітнілась наукова та науково-просвітницька робота. Справжнім святом українського Слова стали традиційні Гончарівські читання, які щорічно проводяться в Alma mater нашого славетного земляка. Запам'ятались урочистості з нагоди 80-річчя П. Загребельного (теж випускника Дніпропетровського університету), наукові та науково-практичні конференції, присвячені життю і творчості інших видатних майстрів українського письменства.

І. С. Попова ініціювала видання на факультеті цілої низки науково-популярних видань, присвячених ДНУ, а також таких потрібних для нашого регіону Словників: українських прізвищ, назв міст, селищ, вулиць тощо. Як наслідок, започатковано науково-популярний часопис «Український смисл», який розрахований на найширше коло тих, хто цікавиться мовою, літературою, культурою, історією рідного краю.

При активній підтримці ректорату університету та особисто ректора професора М. В. Полякова факультету разом з обласною державною адміністрацією вдалося започаткувати Обласний центр історії та розвитку української мови, який плідно працює над розв'язанням мовних проблем у Придніпров'ї. Закономірно, що науковим керівником стала саме Ірина Степанівна.

Певною віхою і в розвитку університету, і в житті І. С. Попової став 2005 рік. Саме тоді було прийнято рішення про створення нового факультету, який би об'єднав в єдине ціле всі філологічні напрями, які до того існували в ДНУ. Новий факультет, сама поява якого віддзеркалювала сучасні реалії і у підготовці фахівців, і в організації всієї науково-педагогічної та навчальної роботи, отримав назву факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства.

Зрозуміло, що такий складний і багатoproфільний факультет мав очолити авторитетний фахівець філолог, який мав би крім того солідний досвід організаторської роботи. Видається абсолютно закономірним, що очолити новостворений факультет було запропоновано вже професору І. С. Поповій. Справді як умілий керівник та організатор, прекрасний педагог, відомий науковець вона об'єднала у своїй особі всі ті якості, які повинен був би мати керівник саме такого підрозділу. Крім того і керівництво університету, і колеги знали ще й прекрасні риси характеру Ірини Степанівни – толерантність, чуйність, повагу до чужої думки і, разом з тим, вміння відстоювати свою позицію. А крім того в Ірини Степанівни є ще й «таємна зброя» – чарівна посмішка, яка здатна «обеззброїти» будь-якого опонента.

За короткий термін новостворений факультет став одним з центрів гуманітарної освіти й виховання не лише в регіоні, а й в Україні. Міцніють міжнародні зв'язки, зростає авторитет наукових шкіл. Ірина Степанівна доброзичливо підтримує старше покоління професури, яке оточене зараз увагою і вшановується, як ніколи раніше, готова прийти на допомогу молодшим і зовсім молодим. Їй легко говорити на рівних з найавторитетнішими вченими, бо вона сама удостоєна почесного звання «Заслуженого діяча науки і техніки України», яке засвідчує і високий рівень досягнутого, і вагомість здобутків. Ірина Степанівна досягла в університеті висот майже у всіх сферах, але, як всяка талановита і цілеспрямована людина, мріє про нові вершини, що їх ще треба підкорити.

С. Демченко

СПОКОНВІКУ БУЛО СЛОВО...

На різноманітних міжнародних конференціях, конгресах та симпозіумах з літературознавства, які відбувалися як в інших містах України, так і за її межами, повідомивши колегам, що я з Дні-

пропетровського національного університету, неодноразово чула у відповідь: «Це там, де Тетяна Миколаївна Потніцева?» І в такі моменти я була сповнена гордістю, що я не просто слухала в аудиторії її лекції з історії англійської літератури, не просто була присутньою на засіданні семінару чи секції конференції, які періодично організовуються кафедрою зарубіжної літератури. Я пишалась тим, що особисто знайома з цією талановитою людиною, могла постійно спілкуватись з нею в свої аспірантські роки та мала можливість користуватися її унікальною бібліотекою. Я вдячна долі, що була неодноразова присутньою при народженні цікавих літературних думок, а інколи унікальних наукових ідей, адже Тетяна Миколаївна Потніцева була і є моїм науковим керівником.

Тетяна Миколаївна – вихованка Дніпропетровського університету. Вона блискуче закінчила англійське відділення його філологічного факультету і була рекомендована до аспірантури. Вже у студентські роки, виявивши філологічні здібності та хист до наукових досліджень, Т. М. Потніцева стала членом наукового студентського гуртка, яким протягом багатьох років незмінно керувала легендарна Н. С. Шрейдер. Ніна Самійлівна прищепила вихованці смак до справжньої філології, любов до слова, з якого народжуються художні образи. Вона ж порадила Тетяні Миколаївні дослідити в кандидатській дисертації роман М. Шеллі, що не перекладався російською і ніколи не досліджувався в колишньому СРСР.

Науковим керівником цієї роботи став ще один вихованець ДНУ і гуртка Н. С. Шрейдер – професор О. О. Бельський. Кандидатська дисертація була захищена в Москві, а Тетяна Миколаївна почала свій трудовий шлях в університеті на кафедрі англійської філології. Вона розробила авторські курси з германської філології та історії англійської мови, що до сьогодні згадують філологи, яким поталанило слухати ці лекції.

Після наукового стажування у Великій Британії логічним був крок до нової вершини – докторської дисертації. Тоді для виконання робіт найвищої кваліфікації викладачів переводили на два роки у старші наукові співробітники. Вже через рік Тетяна Миколаївна представила дисертацію, присвячену англійській літературній біо-

графії до спеціалізованої Ради у Московському держуніверситеті.

Успішний захист роботи співпав з розпадом Радянського Союзу. Тож довелось нострифікувати роботу ще й в Інституті літератури імені Т. Шевченка НАН України. Вже українські вчені підтвердили висновок московських колег про високу наукову кваліфікацію здобувачки.

На той час без завідувача залишилась кафедра зарубіжної літератури – та сама, з якої і починались перші наукові кроки Т. М. Потніцевої. Пропозиція керівництва університету очолити кафедру співпала з бажанням колективу бачити своїм лідером одну з тих, кого кафедра виховала. А вже зараз Тетяна Миколаївна очолює об'єднану кафедру (до складу кафедри зарубіжної літератури влилась ще кафедра російського літературознавства).

Керівництво потужним науково-педагогічним колективом, викладацьку роботу Т. М. Потніцева поєднує з цілою низкою інших не менш важливих обов'язків. Вона – заступник голови спеціалізованої Ради із захисту кандидатських дисертацій ДНУ і член докторської спеціалізованої Ради в Київському університеті, один з керівників Центру американських літературних студій в Україні, член низки міжнародних літературознавчих асоціацій, авторка більше як 130 наукових статей, посібників, монографій. І те, чому б щиро пораділи її вчителі: Тетяна Миколаївна є носієм таланту дуже тонко відчувати слово не тільки в контексті художнього твору чи літературної епохи, а й у царині міжмовної та міжкультурної комунікації.

Тетяна Миколаївна володіє унікальним даром ще задовго до початку наукового дослідження передбачати актуальність наукової теми – чи то проблеми «зустрічі культур» в американському контексті, чи то специфіка становлення національної англоканадської літератури, чи поетика творчості сучасних літературних постатей М. Етвуд та Д. Коупланда, чи репрезентація «лінгвістичного повороту» в англійській літературі «межі століть», і на момент оприлюднення результатів дослідження така тема не лише відповідає загальним напрямкам та тенденціям сучасного вітчизняного літературознавства, а часто і передусім.

Ім'я Тетяни Миколаївни є предметом поваги і далеко за межами України. Її остання поїздка до Швеції з метою участі у представницькій конференції, присвяченій російському письменникові та перекладачеві початку ХХ століття Аксьонову – ще одне тому підтвердження. А крім того вона незмінний учасник конференцій з

проблем XVIII століття в МДУ, у видавництво передана солідна монографія, де аналізується творчість М. Шеллі на тлі англійської літератури доби романтизму, а в Москві готується до друку книга творів М. Шеллі з ґрунтовною статтею та коментарями Т. М. Потніцевої.

І лише інтелігентна скромність самої Тетяни Миколаївни обмежує мене в доборі слів, щоб сказати як науковий талант, тонке почуття гумору, поетичний дар та жіночість роблять її значною статтю в моєму житті. І не лише моєму.

І. Сухенко

ПРОРОЦТВО, ЯКЕ ЗБУЛОСЯ

Людмила Володимирівна Пронь любить показувати гостям кафедри «колекцію» двигунів космічних ракет – нині навчального «приладдя» для студентів. Треба лише подивитись на її обличчя, коли вона розповідає про ці експонати – скільки захоплення цими творіннями розуму й рук людських!

Найдовше вона зазвичай затримується біля двигуна злетно-посадкового ступеня багато-страждальної ракети Н-1, яка, за задумом радянського керівництва, мала забезпечити пріоритет країни у висадці на Місяць, але внаслідок різних причин там так і не побувала. Людмилі Володимирівні цей двигун не лише навіює ностальгічні спогади про конструкторську молодість, адже був він спроектований у тому самому КБ-4, де вона тоді працювала, її інженерна сутність не може не реагувати на закінченість форм, елегантність ліній, довершеність пропорцій.

«Подивіться, який красень», – говорить вона, наче шукаючи підтвердження своєї оцінки, і дуже дивується, коли цей зразок технічної досконалості хтось сприймає байдуже. У космічний контекст Людмила Пронь вписалась ще п'ятикурсницею фізтеху в цехах Південмашу: удень студенти там працювали, а вечорами слухали лекції. І саме тоді вона вирішила, що залишиться на заводі, хоч випускницю з «червоним» дипломом залишали на кафедрі, запрошували в інші місця.

Приваблювала романтика нового, незвіданого, людські особистості, у першу чергу М. Янгель, відчуття причетності до великої справи. «Було захоплююче цікаво», – згадує про ті часи Людмила Володимирівна. У її конструкторській групі, кістяк якої складали випускники фізтеху, вперше у СРСР провели розрахунки з таких проблем динаміки рідинно-ракетних двигунів, як запуск, наближення умов випробувань на стенді до льотних, установлення причин аварійності внаслідок випробувань.

Великий практичний досвід інженера-конструктора став у нагоді Людмилі Володимирівні у викладацькій та науковій роботі, їй є про що розповісти студентам, чим поділитися. Вона – палкий патріот своєї кафедри, спеціальності, із задоволенням перелічує прізвища ракетно-космічних знаменитостей, які свого часу її обрали, вважає, що двигунобудівники були й будуть затребуваними: «Іду заводом, стількох наших випускників зустрічаю!»

Колись, у школі, учителька математики Євгенія Терентіївна Ясько напропорочила своїй найкращій учениці: «Люся буде професором!» Так і сталось. Людмила Володимирівна Пронь – нині професор, завідувач кафедри двигунобудування, заслужений працівник народної освіти.

За іронією долі вона очолює кафедру, назва якої донедавна збігалася з назвою спеціальності, яку вона опановувала до університету в Металургійному інституті, – «Теплотехніка». Але поклик космосу виявився сильнішим за магію вогню.

Н. Бикова

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ – ЦЕ ВМІННЯ ПРАЦЮВАТИ З ЛЮДЬМИ

Щороку в Дніпропетровському національному університеті видається декілька сотень найменувань різноманітної літератури – монографій, підручників, посібників, методичних вказівок, наукових збірок. Більшість з них проходить через друкарню університету, яку ось уже 38 років очолює Надія Петрівна Рубець.

Починала Надія Петрівна в Дніпропетровській обласній газетно-журнальній типографії. Попрацювала там на різних посадах 12 років і вже ставши професіоналом друкарської справи перейшла в дукар-

ню Дніпропетровського університету старшим майстром. Це були роки бурхливого розвитку університету, який очолив молодий і амбітний ректор В. І. Мосаковський. Він, як ніхто, розумів, що без потужної типографії університет не може розвиватись як науковий, навчальний та навчально-методичний центр. Тож починався новий етап у розвитку цього підрозділу, а з ним виникла й проблема керівництва. Потрібна була людина, яка б не просто володіла секретами друкарства, досконало знала всі технологічні процеси, а й змогла об'єднати колектив навколо спільної мети, націлити його на вирішення найскладніших завдань. Керівництво університету вирішило, що Надія Петрівна саме така людина, і не помилилось.

За ті роки, що сплили з часу, коли в типографії з'явилася молода «директриса», багато що змінилось. Незмінним залишається згуртований працьовитий колектив, який з такою любов'ю підбирала Надія Петрівна і за який вона готова, що називається, «у вогонь і у воду». А підлеглі цінують її за професіоналізм, за відданість справі (так повелося чи не з першого дня директорства – Надія Петрівна першою приходила на роботу і доволі часто останньою йде з неї). А ще цінують її за вміння творчо підійти до виконання будь-якої роботи і своїм творчим натхненням надихнути інших.

«В університеті, – часто любить повторювати Надія Петрівна, працюють найрозумніші люди нашого міста. Але дізнаються про це завдяки нашій друкованій продукції». Тому вона може твердо одстоювати технологічні терміни чи інтереси своїх працівників, але немає для неї більшої радості, ніж вручити авторові готову книгу, брошуру чи автореферат. Завдяки цьому цю невисоку доброзичливу жінку знає добра половина університетських співробітників, а вона із задоволенням слідує за їхнім науковим та педагогічним зростанням.

Коли типографія переходила на господаррахунок, Надія Петрівна зрозуміла, що необхідно поповнювати багаж знань. Закінчила заочно економічний факультет рідного університету і багато що з набутого впровадила на практиці.

Проте змінилися не лише економічні умови, в яких працює типографія. Комп'ютеризація прийшла на зміну застарілим механізмам,

технологічний процес став простішим та зручнішим, покращились умови праці її робітників. Проте складніше стало виживати, коли неспинно зростають ціни на папір, друкарську фарбу, доводиться витримувати жорстку конкуренцію з боку інших друкарень. І все ж колектив не животіє, а живе повноцінним творчим життям, з честю долає труднощі і виконує свою високу місію: доносити до читача Слово.

Н. П. Рубець і керований нею колектив відчувають себе важливою ланкою в університетській освіті. Адже завдяки їхній самовідданій праці студенти отримують можливість користуватись численними підручниками та посібниками, створеними викладачами, залучаються до рідної мови та культури. А ще в типографії друкуються десятки найменувань видань, що так потрібні у виховній роботі, організації навчальної та наукової роботи.

Більшість з тих, хто майже чотири десятиліття тому оприлюднив через типографію свої перші статті, вже давно публікують тут свої професорські праці. Але ці люди з радістю спілкуються з Надією Петрівною, бо знаходять у неї підтримку і добру пораду, а також знають: типографія ніколи не підведе.

А співробітники звряють стан своїх справ з настроєм директора: всі ці роки він у неї незмінно доброзичливий, а про своїх підлеглих вона справді піклується як мати. І ще одна риса Надії Петрівни, на яку вказують усі хто її оточує: працьовитість. Саме завдяки цим якостям вона досягла кар'єрного злету, значних творчих та життєвих успіхів.

І. Рожков

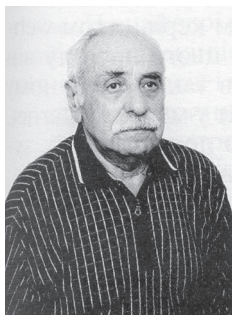
ВІН ДИВИТЬСЯ В МАЙБУТНЄ

Він цитує Тараса Шевченка, цікавиться новинами, проте зовсім не дивиться сучасне кіно.

Його шлях до Дніпропетровського університету пролягав через Велику Вітчизняну війну та 28 років служби в Радянській Армії.

Він мріяв бути електриком, але став керівником першої в університеті лабораторії персональних комп'ютерів механіко-математичного факультету.

Семен Вульфівич Рутштейн народився в 1927 р. у місті Ніжині, що в Чернігівській області. Уже після 9-го класу пішов до армії

й віддав багато років свого життя військовій службі. Кадровий офіцер, С. В. Рутштейн переїздив з місця на місце, аж поки в 1962 р. не осів у Дніпропетровську.

В університеті він починав начальником циклу на військовій кафедрі, а після звільнення в запас десять років працював у деканаті механіко-математичного факультету. Семен Вульфівч як інженер-електронник досить швидко зрозумів, що майбутнє за комп'ютерами, і запропонував створити лабораторію на мехматі, де були б мікромашини. Тоді мікрокомп'ютери майже не використовувались. В університеті був досить сильний і відомий в усьому Радянському Союзі обчислювальний центр, що складався з дуже великих за розміром та потужних обчислювальних машин. Тому до пропозиції Семена Вульфівича поставилися скептично: «А навіщо, коли в нас усе є». Але не так легко було загасити запал «вояка». Він запасся літературою й разом з професорами В. Остапенком та М. Беляєвим доводив ректору й проректору, в якому напрямі рухається світ. Ректорат виділив кошти, і на механіко-математичному факультеті була відкрита перша комп'ютерна лабораторія з 20 «доісторичними» обчислювальними машинами ДВК. Характеристики в них були досить скромними й не могли зрівнятися з машинами університетського обчислювального центру, але Рутштейн – людина далекоглядна, бачив великі перспективи. І не помилився...

Сьогодні він керує модернізованою лабораторією, що складається з 3 класів: 40 потужних сучасних комп'ютерів з програмним забезпеченням останнього покоління. Навчаються тут уже не лише студенти мехмату, а й учні школи вихідного дня та студенти факультету додаткових професій. Наявність такої потужної лабораторії на мехматі підвищує конкурс на факультет.

За його плечима три військових навчальних заклади: Троїцька військово-авіаційна школа молодих спеціалістів, Двінське військово-технічне авіаційне училище спецслужб дальньої авіації та Ленінградська військово-повітряна інженерна академія ім. Можайського, де крім спеціальностей «Повітряний стрілець», «Технік електро- і радіобладнання» та «Інженер систем керування літальними апаратами», він отримав навички керування людьми, які все

життя активно використовує у своїй роботі. Саме тому Рутштейн не конфліктує ані з підлеглими, ані з студентами. Де б не працював Семен Вульфович, він завжди намагається створити систему керування, щоб не виконувати, за його словами, поліцейських функцій. Тому й студентам він дозволяє майже все завдяки добре налаштованій системі безпеки комп'ютерної мережі. С. В. Рутштейн також є ідейним керівником веб-сайту механіко-математичного факультету. Задля цього проекту він згуртував навколо себе талановитих студентів, і в такому плідному тандемі було створено сайт, що репрезентує мехмат у мережі Internet. Багато років Семен Вульфович Рутштейн докладає всіх зусиль для розвитку факультету, який уже давно став йому рідним.

В. Денисенко

НА ФІЗТЕХ ЙОГО «ПЕРЕМАНУЛИ»

У далекі вже 1960-ті у студентському середовищі спортивність цінувалась. Університетських баскетболістів, волейболістів, веслярів, гімнастів знали майже всі. Поблажливо ставилось до них і керівництво, бо кожен виграш у змаганнях піднімав престиж факультету. Тому не випадково після закінчення другого курсу механіко-математичного факультету Бориса Скорика «переманули» на фізтех. Футбол, як відомо, завжди фаворит, а Борис тренував збірну команду ДДУ з цього виду спорту.

Фізтех тоді «придбав» не лише спортсмена, а й хлопця, що добре знався на музиці (мав середню музичну освіту) й незабаром створив на факультеті вокально-інструментальний ансамбль. А найголовніше – здібного, відповідального студента. Борис і у школі, і в університеті був відмінником, отримував підвищену стипендію. «У мої студентські роки, – згадує він, – панував загальний настрій на навчання, на те, щоб бути кращим серед інших». Щодо сьогоденних студентів, а Борис Іванович спілкується з ними не лише як викладач, а й як заступник директора ФТІ зі старших курсів (під його опікою приблизно 900 осіб), він окреслює такі проблеми: «По-

рівнювати наше й нинішнє покоління дуже важко, адже суттєво змінилися умови життя й навчання. Чимало студентів працюють, тому пропускають заняття, засвоюють матеріал не у повному обсязі. Ми ведемо їхній облік, входимо, як кажуть, у становище. Разом з тим чи можна видавати диплом спеціаліста людям, які не мають необхідних знань, фахової підготовки?»

Протягом багатьох років Борис Іванович Скорик був головою профбюро фізико-технічного факультету. Хто знайомий з цією роботою, знає, наскільки вона обтяжлива, скільки енергії й часу відбирає. Тому й кандидатську дисертацію він захистив пізніше, ніж планував. На кафедрі радіоелектронної автоматики, з якою пов'язав свою долю після закінчення університету, Борис Іванович читає декілька загальних курсів і спецкурсів з систем автоматизованого проектування радіоелектронної апаратури, електронних пристроїв і систем неруйнівного контролю тощо. У футбол, на жаль, уже не грає, а музику любить, як і раніше.

Н. Бикова

ДАР, ГІДНИЙ ПОДИВУ

Усі ті, хто вивчав і вивчає англійську літературу у стінах Дніпропетровського національного університету, серед своїх учителів одним з перших називають ім'я Людмили Іванівни Скуратовської – заслуженого викладача ДНУ, доктора філологічних наук, професора, члена Міжнародної асоціації англістів, автора 5 монографій і численних публікацій про класичну і сучасну англійську літературу.

Широчезний діапазон інтересів Людмили Іванівни – від античності до постмодернізму – і до сьогодні приваблює до неї по-справжньому творчу молодь, яку і в наше прагматичне століття не відштовхує вивчення словесної творчості.

Думаю, що не помилюсь, якщо скажу, що такого дару відчувати й розуміти художнє слово, який є в Людмили Іванівни, не має ніхто з нині діючих філологів-англізнавців не лише університету, але й України в цілому.

Англійський романтизм й англійський модернізм стали зрозумілішими через гідний подиву екскурс, що його зробила колись Людмила Іванівна в чудові твори У. Блейка, Вордсворта, Вірджинії Вулф. Багато сил і натхнення вона віддала вивченню англійської дитячої класики, переконливо показуючи, що це не лише література для дітей, але ще більшою мірою – «висока» література для дорослих. У колишньому Радянському Союзі цією проблематикою, крім Людмили Іванівни, займалися лише в Москві, але вона ні в чому не поступалася відомим вченим, її по праву сприймали й приймали в їхньому середовищі як рівну. Саме тоді, у стінах відомого московського вузу, під час всесоюзної конференції головуючий сказав, звертаючись до солідного залу: «У нас сьогодні велика радість. Людмила Іванівна Скуратовська захистила докторську дисертацію!» Це «у нас» запам'яталося не лише тому, що в ньому було підкреслене загальносоюзне значення наукових відкриттів дніпропетровського дослідника, але й тому, що було оцінено особистість цього унікального науковця.

Уся процедура захисту, як розповідають очевидці, була справжнім святом інтелекту, словесної творчості.

Насправді, є багато вчених – хороших і різних, а є уніками. Людмила Іванівна – одна з таких. Нас, студентів 60–70-х рр., вражало в ній знання багатьох іноземних мов. Наприклад, могла побіжно, обурившись, зазначити помилки у перекладах пісень наших улюблених «Бітлз» або здивувати нас власними перекладами, скажімо, з польської поезії.

За недавньою кафедральною традицією перед якоюсь значною подією кафедрали вправляються у віршотворчості. Напередодні «міленіуму» випустили газету, де «відзначились» усі члени кафедри. Людмила Іванівна не приготувала нічого заздалегідь, але, почувши про «захід», сіла осторонь, і за кілька хвилин народилось словесне диво, відкривши нам ще одну грань її таланту:

СПОРЫ ОБ ОТСЧЕТЕ НОВОГО ВЕКА

(подражание О. Мандельштаму)

Сотым годом столетье кончается,

Но признания не получается:

Не возложат ему, не возложат

Остролиственных лавр на виски,

Но расколют его и разложат

На бесплодных дискуссий куски.

Т. Потніцева

ВІН ГОТОВИЙ ВТРАТИТИ ВСЕ, ОКРІМ ЧЕСТІ

Юрія Петровича Совіта – вихованця університету – знають далеко не всі, хто працює в ДНУ. Людина надзвичайної скромності і такту Юрій Петрович ніколи не рвався «у перші ряди». Але ті, хто його знає, – колеги, студенти не скупляться на компліменти, відзначаючи його виняткові чесність, порядність і по відношенню до своїх обов'язків, і по відношенню до людей, що його оточують. Саме про таких як він колись говорили: береже честь змолоду, тому може втратити все, окрім честі.

Закінчивши мехмат, Юрій Петрович був рекомендований до аспірантури, а завершивши її і захистивши дисертацію, почав трудовий шлях в університеті з науково-дослідної роботи на фізтесі. Свого часу тут велася велика кількість так званих госпрозрахункових робіт, особливістю яких був безпосередній зв'язок науки з виробництвом. Молодий дослідник тут, як кажуть, прийшовся до двору, тож зміг накопичити певний досвід, який потім не один раз допомагав вже у викладацькій роботі.

Із створенням у ДНУ медичного факультету для його потреб була заснована кафедра математичного моделювання та інформаційних технологій у медичинських дослідженнях. Саме на ній і протікала викладацька діяльність доцента-початківця. Окрім прекрасного знання матеріалу, добросовісного відношення до своїх обов'язків Юрій Петрович просто вражав колег тією людською надійністю, про яку колись сказав поет: «Гвозди бы делать из этих людей, не было б в мире прочнее гвоздей...»

Зрозуміло, що це не могло пройти поза увагою керівництва факультету і університету. Юрія Петровича рекомендували до роботи у приймальній комісії, де його людські і професійні якості були справді на вагу золота.

Робота у приймальній комісії не просто постійний екстрим, що вимагає напруження всіх фізичних і духовних сил. Це, скажемо відверто, ще й зона підвищеного ризику, коли виникають різного роду спокуси та випробування, пройти через які не кожному вдасться. Юрію Петровичу це завжди прекрасно вдавалося, бо працював він у приймальній комісії не один рік і без нього її в останні роки уявити було важко.

Він вносив у пришвидчений та нервовний ритм життя комісії спокій, врівноваженість та доброзичливість. Як заступник відповідального секретаря комісії, він відповідав за роботу з абітурієнтами, що мали право на пільги – від переможців олімпіад до інвалідів чи чорнобильців. Як зробити так, щоб не образивши людину зайвими підозрами, відібрати лише тих, хто справді має право на пільги?

Тактовно і скрупульозно перевіряючи документи, Ю. П. Совіт кілька років наштотував на «цікаву» закономірність: з одного з районів Чернігівської області до університету цілими групами приїздили діти, постраждалі від Чорнобильської аварії. Серед них були й такі, хто взагалі мав мало відношення до вказаного району. Своєчасні запити та звернення до керівництва відповідальних установ області, дозволили викрити групу цинічних шахраїв, які зробили з людського горя дохідний бізнес. І справа не лише в тому, що їхні «клієнти» займали студентські місця, на які не мали права, а й у тому, що вони відбирали ці місця в тих, кому вони повинні були дістатися по праву.

Приймальним комісіям вищих навчальних закладів часто закидають, що вони надмірно втаємничують свої дії, ведуть свою діяльність непрозоро. Юрій Петрович почав вести протоколи засідань комісії, завдяки розробленій ним програмі мав їхні комп'ютерні версії. Ці протоколи за багато років не просто дозволяють дізнатись буквально про кожний крок у діяльності комісії, а й залишаються підтвердженням її чесності та об'єктивності.

Відповідальність за пільги, які в нашій країні змінюють доволі часто, примхливо і несподівано, вимагала (і продовжує вимагати) від Юрія Петровича достеменного знання законів, усіляких постанов, рішень та підзаконних актів. Важко сказати, коли він встигав з ними знайомитись, але не було випадку під час засідань приймальної комісії, коли крапку над «і» у самому запутаному питанні не зміг би поставити саме Ю. П. Совіт.

В останні роки Юрій Петрович зайняв ще й посаду заступника декана факультету заочної та дистанційної освіти. Специфіка навчання студентів-заочників завжди вимагала і особливої чіткості, і дисципліни, і принциповості. Саме ці якості і привніс у свою роботу Юрій Петрович. А крім того вніс до неї і елементи сучасних технологій.

В університеті давно працюють над створенням комп'ютерної системи «Студент», яка дозволила б спростити і прискорити пере-

дачу інформації від факультетів до загальноуніверситетських підрозділів. Чи не єдиний факультет, де ця система ефективно працює – це саме заочний. Левова частка успіху справи звичайно за Юрієм Петровичем, хоча він страшенно (і абсолютно щиро) не любить, коли його виділяють.

Колись нашу колишню країну потряс фільм В. Шукшина «Живет такой парень». Картина про звичайну і ніби-то нічим не примітну людину, яка, не претендуючи на п'єстел героя, виявилась здатною і на справжній героїзм, і на справжні почуття. Юрій Петрович нагадує героя цього фільму. Він скромно і з достоїнством служить своїй справі, але коли говорять про людей, яких неможливо замінити, то йдеться саме про нього.

В. Демченко

ЧУДОВИЙ СПЛАВ

Рекламні проспекти фізфаку серед видатних людей, які працюють на факультеті, неодмінно згадують цю гарну, лагідну жінку. Атож, Ірина Михайлівна тут – найбільш титулований учений. Вона доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, заслужений винахідник СРСР, а ще – дійсний член Інженерної академії наук України, лауреат Державної премії України в галузі науки та техніки (2000 рік). Професор І. М. Спиридонова – член кількох престижних наукових товариств, про неї – окрема стаття в енциклопедичному словнику «Жінки України». Спілкуючись з Іриною Михайлівною, мимохідь замислюєшся, як вдалося їй стільки встигнути в житті. І бачиш чудовий сплав цікавості й цілеспрямованості, жіночності й жіночої практичності, доброзичливості, урівноваженості й чесності у стосунках з людьми.

Ірині пощастило народитись у сім'ї викладача Дніпропетровського металургійного інституту, до цього вузу вона прийшла після закінчення школи.

Після цього – праця в Дніпропетровському НДІ технології машинобудування, а з 1967 р. – в університеті. Світ металів вабив

молодого інженера своєю загадковістю, несподіваним впливом на діяльність людей, величезними можливостями, які відкривало пізнання його закономірностей. Закоханість у матеріалознавство зберігається в Ірини Михайлівни й зараз. Попри канцелярську сухість терміну, наука, з якою вона зв'язала своє життя, здається їй нескінченно цікавою, гідною уваги нових та нових поколінь дослідників, яким професор Спиридонова прищеплює ту любов до своєї галузі, без якої не може відбутися справжній учений. А ще в науці потрібен азарт! Ірина Михайлівна згадує, як у юні роки, працюючи в НДІ, вона намагалася (і їй це вдавалося) бути першою в розв'язуванні логічних задач, що їх друкував журнал «Наука й життя». І якщо мільйони людей розтринькують природний темперамент у грі – о, скільки можливостей дає для цього персональний комп'ютер! – неспокійний інтелект нашої героїні відкрив їй шлях наукової творчості, де дози адреналіну в боротьбі за першість одержуєш гарантовано, роблячи при цьому щось корисне і, коли пощастить, оплачуване. Ірина Михайлівна в 1968 р. стає аспіранткою кафедри експериментальної фізики, по закінченні аспірантури 1972 р. захищає кандидатську дисертацію й обіймає посаду завідувача галузевої лабораторії прикладної фізики. У ці роки було закладено фундамент нового наукового напрямку фізики поверхні та досліджень твердих сплавів, що містять бор, сформувався стиль роботи колективу, де всі роблять спільну справу, вкладаючи досвід кожного у спільні досягнення, підтримують найактивніших, приділяючи увагу кожному, де власна думка не привілей, а цінна якість. У 1981 р. Ірина Михайлівна стає доцентом кафедри металофізики, залишаючись науковим керівником галузевої лабораторії. Після захисту докторської дисертації (1987 р.) І. М. Спиридонова – професор кафедри металофізики, а на базі лабораторії спільним наказом по ДДУ та академічному Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона в 1990 р. створено відділ динамічної металофізики під незмінним керівництвом Ірини Михайлівни. Це оригінальний і дійсно динамічний підрозділ, в якому відразу відчуваєш чітку організацію праці, взаємну зацікавленість у результатах досліджень, хорошу інформованість членів колективу, якусь сімейну обстановку. У відділі переважають жінки, і гість 11-го корпусу часто має нагоду потрапити у відділі на відзначення якоїсь дати чи свята, де кожна співробітниця демонструє кулінарні здібності. Втім, робота кипить. Уже 10 кандидатських дисертацій захищено під керівництвом І. М. Спиридонової,

вона була консультантом по докторській С. І. Краснікової. Зараз ще одна докторантка Ірини Михайлівни – О. В. Сухова – наближається до захисту. Коли готувався цей матеріал, Олена Вікторівна представляла свою дисертацію на кафедральному семінарі. Цікаво було помітити наукові пристрасті в обговоренні: є різні погляди на наявність етапу бездифузійного плавлення у процесі фазового переходу, вони представлені й у найближчому оточенні Ірини Михайлівни, і глава наукової школи ставиться до цього з очевидним задоволенням, вважаючи, що істина доводиться не посиланням на авторитет, а детальним вивченням питання.

Наведу кілька промовистих цифр. Професор І. М. Спиридонова – автор майже 400 наукових праць, у тому числі монографії, 2 навчальних посібників і підручника. Вона має 52 авторських свідоцтва й патенти. Природно, що більшість робіт виконана у співавторстві: фундаментальні проблеми, які вирішує відділ динамічної металофізики, тісно пов'язані з експериментом і орієнтовані на потреби практики. Сила Ірини Михайлівни – в умінні знаходити спільну мову й підтримувати плідні контакти і з виробничниками, і з колегами з Національної металургійної академії, і з фахівцями різного профілю в ДНУ. До неї звертаються як до провідного спеціаліста зі зварювання в регіоні, її організаторський талант дозволив у наші непрості часи розробити високоефективні методи хіміко-термічної обробки, засоби спектро-аналітичного контролю сплавів, різноманітні наплавочні матеріали. Більш ніж на 50 промислових підприємствах знайшли вони застосування. На заводі ім. Леніна було створено дільницю борування поверхні деталей. Зараз інтерес до розроблених технологій виявляють індійські фірми. Запрошували Ірину Михайлівну з лекціями й до Пекіна. Швидше б уже наша промисловість починала розробку інтелектуальних скарбів України! А у відділі динамічної металофізики ще троє мають у перспективі докторський ступінь...

Ірина Михайлівна прийшла на фізичний факультет, маючи інженерну освіту. Але саме фізичне мислення з прагненням бачити явище й розуміти суттєві зв'язки процесів стало рідним для неї. Цим збагачує вона студентів молодших курсів у практикумі, старшокурсників-металофізиків у своїх спецкурсах і циклах лабораторних робіт, численних дипломників і аспірантів. Людина з великим досвідом упровадження наукових розробок, Ірина Михайлівна кілька років була заступником декана з наукової роботи.

Вона дуже шанобливо ставиться до колег, які представляють інші напрямки фізики, але не лінується показувати свої здобутки, бо від цього прямо залежать перспективи досліджень. Відділ динамічної металофізики завжди серед активних учасників конференцій і виставок, розробників інноваційних проєктів. Уміння І. М. Спиридонової терпляче працювати з документами добре знають в університеті й за його межами: наукова молодь спілкується з нею як з секретарем спеціалізованої ради по захистах дисертацій у ДНУ, а вона ж ще член двох спеціалізованих рад і редколегій двох журналів.

На руці в Ірини Михайлівни цирконієвий браслет. За її словами, це забезпечує нормалізацію тиску без додаткових зусиль. Так знання людини про матеріали, які оточують нас, стають оберегом для неї. У прогресі цих знань – роки копіткої праці й майбутнє професора І. М. Спиридонової.

С. Лягушин

НА ВІСТРІ ЖИТТЯ...

На письмовому столі лежав ще не розкритий лист. Маленький папірець беріг таємницю людської долі. Тоді ще ніхто не знав, що звістка, яку отримає адресат, поставить його перед складним вибором, зупинить на перехресті двох доріг. Одна з них вела до здійснення мрії, а інша обіцяла легку перемогу – Вадиму Стукалу, який закінчив школу зі срібною медаллю, пропонували без іспитів вступити до Дніпропетровського будівельного інституту.

Уже сьогодні, коли минуло багато часу, Вадим Вікторович пишається тим, що в роки своєї молодості зміг прийняти таке важливе рішення, а саме – пов'язати життя з університетом.

У стінах університету він отримав освіту, навчився не боятися труднощів, не коритися невдачам. Тут він познайомився зі своєю майбутньою дружиною, яка подарувала йому трьох дітей. Наполегливість та прагнення завжди знаходитись на вістрі життя сприяли тому, що у студентські роки він став заступником секретаря коміте-

ту комсомолу, а потім заступником голови профспілкового комітету.

Перші викладацькі кроки Вадим Вікторович зробив у 1973 р., коли працював асистентом на кафедрі математики, а пізніше став старшим викладачем кафедри педагогіки. Для своїх студентів у ті часи та й сьогодні він намагається бути не лише педагогом, а й другом, що у сучасному світі є справжня рідкість і цінується більш за все. Вадим Вікторович не має якихось особливих методик, головним у своїй роботі він вважає здатність викладача не лише навчати та виховувати, а ще й самому, навчаючи, учитись. Вадим Вікторович з повагою згадує своїх учителів, він вдячний долі за те, що вона допомогла йому зустріти на своєму шляху вірного друга – Олександра Григоровича Хмельникова, зараз доцента університету, він пишається тим, що його супроводжують цікаві та розумні люди.

Бурхливі вісімдесяті – час перебудови В. В. Стукало зустрів на посаді заступника голови профспілкового комітету. У його пам'яті залишилися спогади про багатолюдні засідання профкому, на яких кілька десятків людей розподіляли оздоровчі путівки, визначаючи більш гідних. Ці збори не залишилися поза увагою ЗМІ, бо були першим досвідом профспілок у СРСР у вирішенні організаційних питань за допомогою гласності.

У 1995 р. Вадима Вікторовича було призначено на посаду директора Палацу студентів і з тих пір він спрямовує свою діяльність на пошук талантів.

Сьогодні студенти, що бажають самовдосконалюватися та розвивати свої здібності, можуть записатися в будь-який колектив Палацу. А обирати є з чого, адже на його базі працює 24 колективи художньої самодіяльності, 12 з яких мають почесне звання «народний» та «зразковий», отримали безліч винагород та протягом шести років займають перші місця у фестивалі «Студентська весна».

Вадиму Вікторовичу не лише вдалося зберегти надбання колишніх керівників Палацу, а й вдихнути в його стіни нове життя, зробивши осередком естетичного розвитку молоді. За останні роки було започатковано три фестивалі: «Вагант», «Дзвени, бандуро!», «Театральна сесія» та відновлено «Студентську весну». Щорічно в них беруть участь талановиті особистості з різних областей України.

Вадим Вікторович отримує задоволення від своєї роботи, адже те натхнення, з яким він розповідає про своїх учнів, про майбутнє Палацу та вже чималі здобутки, переконують у цьому. Він упевнений, що якби довелося повернутися в минуле, то він не змінив би нічого.

1998 рік. Урочисті збори на честь 80-річчя університету. Зачитують прізвища людей, яких нагороджують з нагоди цієї дати. Як завжди перед нагородженням, залу було задано запитання: «Чи всі погоджуються?» Серед аудиторії знайшлася людина, що не погодилася. Це був Вадим Вікторович Стукало. Він відмовився від нагороди, бо вважав, що не відзначеною залишилась людина, яка була їй більш гідна – Людмила Григорівна Вінокурова – педагог, керівник ансамблю «Світанок», що 40 років присвятила справі й має безперечне право на почесне звання заслуженого працівника культури України. Зауважимо, що це звання В. В. Стукало теж отримав, але дещо пізніше.

Щодня він проходить мармуровою підлогою між величних колон, мінає галерею гетьманів, відчиняє двері свого кабінету, щоб розпочати новий робочий день, який приносить і турботи, і радощі.

Під час нашої розмови в кабінеті пролунав телефонний дзвінок. Хвилина тиші. «Щиро дякую». Вадим Вікторович поклав трубку й повідомив: «У всеукраїнському огляді-конкурсі на кращий заклад культури України наш Палац студентів визнано кращим».

Ю. Крива

МОЛОДІСТЬ ДУШІ

То були часи, коли молодь надавала переваги точним наукам, цікавилась технікою. Різноманітні гуртки збирали юних радіоаматорів, авіамоделістів, конструкторів. Неабиякою популярністю користувались фізичні факультети. Тому й не випадково, що Юрій Тарасенко, якого так вабила радіотехніка, обрав радіофізичне відділення фізичного факультету ДДУ.

У студентські роки він проявив себе як людина активна, творча, очолював студентське наукове товариство, брав участь у першій Все-союзній студентській конференції, на якій його доповідь «Генератор УКХ діапазону» була визнана найкращою.

Швидко плине час, і ось уже майже 30 років Юрій Станіславович Тарасенко, доцент кафедри фізики НВЧ, викладає на радіофізичному факультеті. Його лекційні курси «Радіофізичні системи»,

«Основи радіолокації» і «Формування й обробка відеоінформації» побудовані на ґрунті найсучасніших досягнень наукової думки та її практичної реалізації й власних розробок.

Список наукових праць Ю. С. Тарасенка налічує понад 80 найменувань, у тому числі й 3 авторських свідоцтва, якими були захищені способи визначення концентрації електронів в іоносферній плазмі, дослідження характеристик приймально-передавальних антен.

Специфіка такого факультету, як радіофізичний, передбачає виконання значної кількості лабораторних робіт. Ось тут студентам у нагоді стають навчальні посібники, підготовлені Юрієм Станіславовичем. Під його керівництвом у лабораторії радіолокації студенти створили тренажери, які моделюють типові збої у функціональних блоках, що допомагає при вивченні основ радіолокації й телебачення.

У житті Юрія Станіславовича викладацька й наукова робота якось гармонійно пов'язались з адміністративною. Майже з самого відкриття радіофізичного факультету він працює заступником декана. Його підпис на «бігунку» знає не одне покоління студентів, а він наче зовсім не змінився. Напевне, коли так довго спілкуєшся з молоддю, сам залишаєшся молодим.

С. Зайцев

ЗА ВИСОТОЮ – ВИСОТА

Якщо намагатися окреслити віхи життя доктора біологічних наук, члена-кореспондента НАН України, професора Анатолія Павловича Травлєєва, то треба почати, мабуть, з війни. Він добре пам'ятає, як вони – родина сільських учителів – з трьома дітьми на возі, запряженому шкільною кобилою Лялькою, намагались евакуюватися, але, потрапивши в оточення, вимушені були повернутися до рідного села.

У битві за Дніпро загинув батько – директор школи, учитель географії й біології, а після визволення мати заступила на його місце. Школа згоріла, і її відбудовували односельці та учні. Саме в рідній школі дав свій перший урок і він. Так почалась його педагогічна діяльність, яка продовжується й понині.

Напевне, вирішальною для долі Травлєєва-науковця стала зустріч з Олександром Люциановичем Бельгардом, видатним ученим, корифеєм лісової науки, непересічною особистістю.

Закінчивши з відзнакою природничо-географічний факультет Бердянського вчительського інституту й ставши студентом третього курсу біофаку університету, Анатолій Травлєєв з рекомендаційним листом від свого першого вчителя, відомого вченого, професора В. Ф. Портянка прийшов до Олександра Люциановича.

«Після бесіди, – розповідає Анатолій Павлович, – він сказав: «Я Вам дуже рекомендую йти не на третій курс, а на перший. У вільний час займатися науковими дослідженнями. Почати все спочатку. Я бачу по Ваших очах, що Ви будете добрим і надійним моїм учнем».

З того часу визначилась і головна тема дослідницької діяльності А. П. Травлєєва – вплив лісу на степові фунти. Було доведено й визнано усіма ґрунтознавцями країни й за кордоном, що ліс у степу не лише не погіршує, а навпаки, різко покращує ґрунт.

Ним уперше було відкрито у степу новий підтип чорноземів – «лісові чорноземи», відкинута концепція про деградацію чорноземних фунтів під лісами у степу, що відкривало можливість упевненого використання лісової меліорації для підвищення родючості степових фунтів.

На кафедрі геоботаніки, фунтознавства й екології, якою довгий час керував А. П. Травлєєв, за активною участю його учнів створені найсучасніші лабораторії, науковий інтерес становить гербарій Півдня України, який налічує понад 100 тисяч рослин.

Велике значення мають роботи А. Травлєєва та його учнів щодо лісової рекультивації порушених земель України. Результати цих досліджень стали основою для розробки системи відновлення таких земель у Західному Донбасі, Кривбасі, Олександрійському та Львівсько-Волинському басейнах.

Під безпосереднім керівництвом А. П. Травлєєва, за допомогою проректора ДДУ Г. А. Гриневського й підтримкою академіка М. С. Гілярова був збудований Присамарський біосферний моніторинговий стаціонар імені О. Л. Бельгарда – екологічний центр Півдня України, що входить до складу подібних закладів НАН України та ЮНЕП (ЮНЕСКО). І це лише частина того, що зроблено Анатолієм Павловичем Травлєєвим – заслуженим діячем науки й техніки, заслуженим професором ДНУ, Президентським стипендіатом. Щоб

назвати всі його наукові роботи, прізвища учнів, перелічити посади й нагороди, потрібна не одна сторінка.

Ні, не помилилися в ньому його вчителі.

Т. Александрова

ФІЗИК З ДУШЕЮ ПОЕТА

Руслан Семенович Тутік – викладач однієї з тих наук, що ніби сама запам'ятовується, ще з шкільної лави – фізики. Та це і не дивно. Адже хіба можна порівняти ті переживання, те холене хвилювання, яке випробовуєш побачивши формули і креслення з вивченням віршів або, скажімо, пошуком філософського сенсу буття? А який солодкий і величний момент істини, коли розумієш, що ізохора і ізобара – зовсім не імена китайських жінок, а цілком досяжні поняття термодинаміки. Що ж говорити про тих людей, яким ці формули не просто зрозумілі, а цілком підвладні?

Руслан Семенович – один з таких рідкісних «щасливчиків». Доля сама підштовхнула його до наукової діяльності, коли одного разу в механічному технікумі викладач жартома почав задавати каверзні задачки. Спершу справлялися всі, але потім учасників залишалося все менше і менше, і хитромудра гра продовжувалася до тих пір, поки не визначився єдиний переможець, яким став Руслан Тутік. Ось тоді і прозвучала фраза, яка, можливо, змінила подальший хід життя майбутнього фізика-теоретика: «Не бути тобі, Руслан, працівником заводу. Ти створений для науки».

Дніпропетровський національний університет, відкривши одного разу свої двері юному обдаруванню, так і залишився на довгі десятиліття для Руслана Семеновича рідною домівкою. Студентські роки він згадає з особливим трепетом і душевною теплотою, адже не дивлячись на таку, здавалося б, суху і точну професію, студент фізфаку на повну займався творчою діяльністю, був незмінним ведучим, режисером і навіть сценаристом міжфакультетських ККВів. Руслан Семенович немов намагався зруйнувати банальний стереотип фізика-теоретика, як людини замкнутої, сумбурної, раз у раз примушуючи сміятися не лише своїх однокурсників, але і увесь зал глядачів.

Після закінчення фізичного факультету перспективному науковому співробітникові запропонували працювати в столиці, місті-герої Києві. Відмови не чекав ніхто, але Руслан Семенович так і не зміг покинути рідну кафедру, яка за ці 5 років стала дійсно частиною життя молодого фізика. Ще недавно як легковажний студент, а зараз уже в ролі серйозного викладача, Руслан Семенович став повноправним членом великої сім'ї Дніпропетровського національного університету.

За довгі роки, проведені в його стінах, фізик «від Бога» став дійсно поважним викладачем і, поза сумнівом, хорошим колегою. Спілкуючись з ним, абсолютно не замислюєшся над тим, що ця людина не просто викладає такий серйозний і багатогранний предмет, як теоретична фізика, але в той же час закладає такий необхідний фундамент, на якому студенти побудують своє майбутнє в науці. Адже саме вони, студенти, є тією метою, заради якої Руслан Семенович ось уже багатьох років невпинно віддає себе професії викладача, такий прекрасний і такий виснажливий. І хай говорять, що з кожним поколінням абітурієнти стають все більш розкріпаченими, і, може, трішки менш творчими, для вчителя, готового поділитися своїми знаннями, – «вони у всі часи хороші». Саме так відзивається про своїх студентів Руслан Семенович, адже для нього дуже важлива не тільки (і не стільки!) якість знань, як прагнення і, поза сумнівом, яскрава індивідуальність кожного учня.

І хай точні науки дійсно міняють спосіб життя, мислення і навіть світогляд – в цьому є безліч позитивних сторін. За словами самого Руслана Семеновича, фізика справді міняє людину – робить її логічнішою, раціональнішою у своїх вчинках, а значить – успішнішою і в житті. Що й говорити, коли у самого фізика-теоретика такі поетичні захоплення як музика, гумор і навіть виробництво вина з власноруч вирощеного винограду. Адже, напевно, недарма говорять, що лірика – це всього лише неземний підхід до фізики... ну, або зовсім навпаки...

Н. Романюк

3 ПОКОЛІННЯ «ПІДРАНКІВ»

Олександр Овдійович Ус з покоління дітей війни, яких після однойменного фільму М. Губенка зазвичай стали називати «підранками». Пам'ять підлітка ввібрала все те страшне й трагічне, що

уособлювала війна, і серед цього, як сонячний промінь, який не згасає довгі роки, – промельк червоноармійської шинелі на протилежному березі Дніпра й усвідомлення: наші прийшли. Біографія Олександра певний час складалася типово для хлопця з робітничої сім'ї. Після закінчення семирічки – Дніпродзержинський індустріальний технікум, армія, робота підручним сталевара на заводі ім. Дзержинського. Тоді, у 50-ті, це була почесна й престижна робота, і заводська прохідна, про яку співалось у фільмі «Весна на

Зарічній вулиці» (до речі, багато епізодів фільму знімалось саме у Дніпродзержинську), вивела в люди не одного хлопця. «Я працював на комсомольсько-молодіжній мартенівській печі, яка гриміла на заводі, ми ставили рекорди з виплавки сталі», – згадує Олександр Овдійович.

І ось – крутий віраж у його біографії: за комсомольською путівкою він прийшов до органів державної безпеки. З цією службою й пов'язав О. О. Ус свою подальшу долю. Він закінчив Вищу школу КДБ, де разом зі спецпредметами прослухав повний вузівський курс із правознавства. Служив у різних місцях, та особливо запам'ятався Будапешт і його привітні люди.

В університеті Олександр Овдійович вже понад 20 років. Спочатку працював юрисконсультантом, нині очолює юридичний відділ. Коло його службових обов'язків досить широке – розгляд і візування документів юридичного характеру, захист інтересів університету у судах та ін.

У кабінеті Олександра Овдійовича рідко коли не зустрінеш відвідувачів. Студенти та їхні батьки, викладачі, співробітники приходять сюди, щоб проконсультуватися з різноманітних питань, отримати кваліфіковану юридичну допомогу. І завжди О. О. Ус підкаже, порадить. Скромний, доброзичливий, уважний до людей – таким знають в університеті Олександра Овдійовича.

Н. Бикова

АРТИСТИЗМ ДУШІ ТА ДОЛІ

Чим визначається цінність людської особистості в нашому мінливому світі? У всі часи це була людяність, доброчесність, сила думки. А якщо вона помножена на життєвий досвід, на силу мудрості, даної Богом...

Ім'я цього непересічного вченого я вперше почула з уст шкільної вчительки української літератури, коли ми знайомилися з книгою професора К. П. Фролової «Аналіз художнього твору» в десятому класі середньої школи. А після першої лекції на філологічному факультеті університету, прочитаної в нас дивовижно артистичною, красивою Клавдією Павлівною Фроловою, я закохалася в мистецтво слова на все життя. Вона зачарувала мене залюбленістю в матерію художності і вмінням побачити й відчувати художній текст так, щоб учні змогли зрозуміти, що кожен з письменників різний своїм стилем, художньою манерою, як кожна людина відрізняється одна від одної кольором очей, характером.

В один і той же час творили й жили Михайло Коцюбинський, Леся Українка, Василь Стефаник. Ці письменники обрали для своїх творів спільні теми, але через свій художній талант, непересічне бачення дійсності кожен з цих майстрів слова створив неповторні художні моделі дійсності. «Художній твір, – пише професор кафедри теорії мистецтва Дніпропетровського національного університету К. П. Фролова, – фактично неосяжний, і вичерпати його аналізом не можна. А сприйняття твору вимагає неабияких знань, вміння відчувати, розвиненої уяви та фантазії, мобілізації читацького досвіду».

Як навчити майбутніх учителів літератури та їхніх учнів розуміти й аналізувати витвори красного письменства, як відрізнити одного письменника від іншого, щоб усі не здавалися однаково «великими»? Це життєве надзавдання доктор філологічних наук, професор К. П. Фролова реалізувала у власній науковій школі аналізу художнього твору. Глибоко наукова і водночас популярна книга «Цікаве літературознавство» витримала в Україні два видання і стала бібліографічною рідкістю. Ця праця знаходиться в бібліотеці Конгресу Сполучених Штатів Америки.

«Чи можна назвати літературу засобом довго й прикрашено говорити? А може, це засіб найкомпактнішої передачі інформації»? Про це ми задумувалися на лекціях неповторного оратора, актриси витонченого Божого дару, якій тодішній міністр освіти України Павло Тичина дав дозвіл після закінчення університету навчатися в Дніпропетровському театральному училищі. А вперше Клавдія

Павлівна відчула себе актрисою на сцені «вантажівки», коли 9 травня 1945 року читала гумореску Остапа Вишні «Зенітка», або ще в дитячі роки, коли в липовому гаю в селі Рудька Царичанського району давала перші свої вистави. А старі жінки – вдячні глядачки – з упевненістю говорили, що з цієї школярки буде артистка.

У шістдесяті роки Клавдія Павлівна Фролова була художнім керівником Палацу студентів імені Ю. Гагаріна. Працювала завзято й натхненно. Була у Палаці балетна труппа, драматичний гурток. «А коли пройдеш проспектом Гагаріна, можна «назбирати» було цілий концерт», – згадує професор Фролова. Такі талановиті були студенти в ті часи! Щойно улюблений Палац студентів відзначив своє 50-річчя. Там залишилася молодість, творчий запал, який не вичерпався, коли Клавдія Павлівна очолювала міський університет культури, була активним лектором обласного товариства «Знання».

Як гармонійно в цій людині поєднується логічність наукового пізнання світу з емоційно-образним його баченням! Один з провідних літературознавців України, автор підручників для вузів, монографій «Теорія літератури», «Розвиток образної свідомості в українській ліриці», «Аналіз художнього твору», «Естетичні категорії в українській ліриці», «Ярина», «Методологічні та філософсько-психологічні основи теорії літератури та мистецтва» створила авторську систему естетичних категорій, в яких пізнається мистецтво й існують його закони. Ця система не має аналогів у вітчизняній науці.

У кінці 80-х років вже минулого століття за ініціативою професора Фролової в ДНУ була створена науково-дослідна лабораторія фольклору, народних говорів та літератури Придніпров'я, яка стала осередком духовного відродження регіону на початку дев'яностих. Професору Фроловій належить авторство таких наукових понять, досить сучасних, як, наприклад, «образна фольклорна пам'ять». Саме вона складає генофонд національної свідомості. Як неповторно й актуально звучить це зараз, на другому десятилітті незалежності...

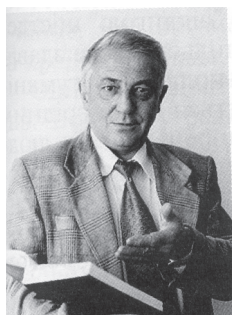
Вчений визначається плідністю наукових ідей і можливістю їх реалізувати у своїх учнях. У професора Фролової є авторська концепція осмислення літератури, яка знайшла продовження в роботах 16 кандидатів та 3 докторів філологічних наук.

Десь я читала, що в житті кожної людини має бути вчитель, без зустрічі з яким усе інше було б неможливим. Учитель, у міру вимог-

ливий, у міру добрий... Саме таким учителем для мене, як філолога, стала Клавдія Павлівна. Вона навчила мене бути невдоволеною зробленим і постійно шукати наукові й життєві істини. І пам'ятати про це не лише в день поважного ювілею, а завжди.

В. Галицька

ЛЮДИНА НА ВСІ ЧАСИ

В університеті не так багато людей, яких знають майже всі співробітники. Олександр Григорович Хмельников належить саме до таких. І справа, мабуть, не лише в тому, що практично все його свідоме життя пов'язане з ДНУ. Починаючи зі студентських років, він проявив себе як явний лідер, людина з громадською жилкою. Це помітили товариші, які обрали його одним з комсомольських ватажків. Потім довгі роки він входив до керівних партійних і профспілкових органів університету.

Зараз, коли наше суспільство і держава прагнуть сповідувати інші цінності й демонструють прихильність іншим ідеалам, останнє все частіше вважають не заслугою людини, а ставлять їй на карб. Знаємо, мовляв, вас, партократів, що завзято підтримували й уособлювали несправедливий тоталітарний режим. У житті, як правило, все далеко не так однозначно. Соціально і громадськи активні люди були і, сподіватимемося, будуть у всі часи. Саме вони стають своєрідним рушієм будь-якого колективу, співдружності, суспільства в цілому, об'єднуючи його для вирішення важливих завдань. Якщо говорити про Олександра Григоровича, то він не просто лідер – формальний і неформальний, а на диво цільна натура. Він ніколи не використовував комсомол і партію для досягнення особистих кар'єрних цілей (що траплялося, і не один раз, з іншими); в ідеях соціальної справедливості і загальної рівності не розчарувався, тому що прийшов до їхнього розуміння свідомо і навіть, хай вибачать нам тут певний пафос, вистраждав їх. Ось чому свою роботу він завжди розглядав не лише як служіння суспільству в цілому. Університетський колектив ніколи не був для нього чимось єдиним і

неподільним, він завжди чудово усвідомлював, що той складається з конкретних людей, з їхніми конкретними устремліннями, цілями, радощами і печалями.

Мені важко відразу пригадати іншу таку людину, яка знала б усіх співробітників на ім'я, а до того ж ще й добрячу половину активних студентів. Таке знання багато до чого зобов'язує, воно змушує брати особисту участь у кожній долі. О. Г. Хмельников, не роздумуючи і не вагаючись, займався цим.

Правда, він ніколи не був чимось на кшталт святого старця, який допомагав усім стражденним. У Олександра Григоровича завжди була і висока моральна планка, за якою він вимірював інших, і достатньо принциповості, щоб сказати «ні» людині, яка, на його погляд, була неправа в тих чи інших своїх прагненнях. В університеті він навчався на механіко-математичному факультеті і прихильність до точних наук з їхньою однозначною чіткістю і логікою зберіг на все життя. Але його молодість співпала з «відлигою» шістдесятих, які потроху повертали в життя нашого суспільства вже здавалося б, забуті, а іноді й зовсім відкинуті загальнолюдські гуманістичні ідеали. Саме в цей час суспільство стикається зі своєрідним двобоєм «фізиків» і «ліриків». Перші, не такі зашорені у своїх людських пориваннях, рішуче входять у літературу, знаходять нові форми вираження суспільних настроїв (бардівська пісня, КВК), претендують на нове філософське осмислення оточуючого життя.

До того часу вже визнаний комсомольський ватажок університету (спочатку заступник секретаря, а потім і секретар комітету) О. Г. Хмельников бере найактивнішу участь у цих процесах.

У цей час з'являється сумнозвісний анекдот: людину, яка абсолютно не розбирається у культурі, призначають міністром культури СРСР. «Братове, – благає той. – Я ж у ній нічого не тямлю. – Ти Пушкіна знаєш? – йому відповідають. – Рядок «Души прекрасные порывы» пам'ятаєш? – Так, – каже претендент. – Так ось ти їх і души».

Я згадав його тому, що й О. Г. Хмельникову, як-то кажуть, за посадою необхідно було оберігати підвалини і придушувати зайві поривання, спрямовуючи юнацтво в належне русло. Плюс до цього наше неперебутнє «як би чого не сталося». До честі Олександра Григоровича, у всіх складних ситуаціях він залишався на висоті, керуючись не так вказівками зверху, як власним розумом і життєвською мудрістю, що проявилася вже в молоді роки.

Я не хочу заднім числом зробити з нього якогось «внутрішнього дисидента». Олександр Григорович щиро вірив і продовжує вірити, що справа, якій він служив, була справжньою і правильною. Але, залишаючись сином свого часу, він саме служив, а не прислужував. Ось чому в університеті моїх студентських та аспірантських років панувала атмосфера розкутості, творчості, пошуку, в тому числі і в такій сфері, як виховна робота, що на сьогодні чи не абсолютно скомпрометувала себе.

У нас на філфаці процвітала студія «Гарт», навколо якої об'єднувалося немало талановитих студентів, багато хто з них пізніше став досить помітними фігурами в українській літературі і журналістиці. З ними суперничали студенти з романо-германського відділення. Перші ледве не кожного дня випускали стінну газету «Гарт» у 26 метрів довжиною (саме стільки дозволяв коридор у старій будівлі філфаку на вулиці Шевченка), а другі – газету «Філолог», яка висіла на стіні напроти і простягалась на 28 метрів. Райкоми комсомолу і партії були буквально через дорогу, тому знаходились «добročинці», які «інформували» вищі інстанції про чергову крамолу, знайдену в цих газетах. Справу, звичайно, спускали в університет, приходив на факультет О. Г. Хмельников, гмикав, посміхався, іноді сперечався з авторами і йшов. Без оргвисновків, сказавши якось побіжно, що від цього ні країна не впаде, ні комуністична ідеологія не постраждає.

Однією з ознак того часу був інтерес до історії, що стрімко зростав. Вона ж у радянський час зовсім не була «преданьем старины глубокой», а часто ставала полем ідеологічних битв, безсоромно перероблювалась і перекраювалась на догоду черговій кампанії чи з волі нового вождя. У роки відлиги, а потім і в брежнєвську застійну епоху історики потроху почали приводити своє господарство в близький до реальних подій вигляд. О. Г. Хмельников і раніше був захоплений історією, читав романи на історичні теми (до речі, також не надто поширене хобі серед його колег, що займалися громадською роботою). Але з цього моменту історія стає другою після математики його професією. І, як пізніше виявилось, вже на все життя. Він закінчує заочно історичний факультет, починає думати над кандидатською дисертацією, пробує себе як викладач.

Це був, як мені здається, переломний момент у його житті. Молодого, завзятого, енергійного працівника наполегливо «сватали» у високі партійні інстанції аж до обкому партії, що для багатьох

було чи не вінцем кар'єри. Не секрет, що таке підвищення обіцяло і реальне покращення матеріального становища, і, що було найважливішим для приїжджих, кардинальне покращення житлових умов. А О. Г. Хмельников, будучи вже сімейною людиною, продовжував поневірятися гуртожитками. Але він незмінно відмовлявся від привабливих пропозицій, не бажаючи прощатися з університетом, в якому він мріяв досягти успіху не лише на громадській, але й на викладацькій ниві.

Пішовши після довгої тяганини в аспірантуру, він раптом відчув, що час для написання наукової праці упущено. Ні, йому не треба було позичати знань, своєю ерудицією він і сьогодні може, як-то кажуть, запросто поставити в тупик деяких титулованих колег. Але підвести все це під єдину тему він не зміг. Або не захотів, тому що йому ніколи не хотілося жити за шаблонами.

Але і в цій дуже непростій ситуації О. Г. Хмельников витримав. Врятували, мабуть, та сама життєва мудрість, про яку вже говорилося, та неперевершене почуття гумору. Останнє також багато що пояснює в його характері. Саме іронічне сприйняття дійсності, вміння у всьому побачити смішну сторону, яке, до речі, не дозволило йому перетворитися і на компартійного чинушу, допомагало на найскладніших та переломних життєвих етапах. Мало хто зараз пам'ятає, що О. Г. Хмельников був куратором славетної команди КВК ДДУ, яка нині перетворилась на театр. Його підтримка і захист не раз рятувала команду, зберігаючи найгостріші жарти та репризи. Олександр Григорович, високо цінуючи гумор інших, і сам завжди умів пожартувати. За роки роботи в університеті йому не раз доводилося стикатися з кумедними, смішними і просто неймовірними історіями (буквально з серії «зумисне не придумати»), що відбувалися з викладачами і студентами. Він збирав їх, в його інтерпретації вони обростали новими подробицями, поки не оформилися в окрему книгу.

Видана за допомогою спонсорів (друзів комсомольської юності) брошура з епатуючою назвою «ДДУ: вид ззаду» стала справжнім шоком для тих, хто вважав, що про університет і його людей обов'язково слід говорити пафосно. Це ж святе, мовляв. Не заперечуючи останнього, Олександр Григорович завжди вважав і вважає, що «забронзовіти» ми завжди встигнемо, а посміятися над собою корисно для морального здоров'я як окремої особистості, так і цілого колективу. Мені дуже близька така позиція, тому я написав неве-

лику передмову до першого видання книжки. Але вона розійшлася серед вузівського народу, як-то кажуть, в одну мить, тому знадобилось і друге видання.

Мене особливо порадувала в цій ситуації оцінка книжки людиною досить далекою і від університету, і від вузівського середовища взагалі: «А у вас, виявляється, є ще по-справжньому живі люди». Природно є, і вони здатні розказати про себе та про інших хай і з грубуватим, але справжнім гумором, не применшуючи при цьому ні достоїнств, ні справжнього значення об'єкта оповіді.

Таким самим витівним і серйозним Олександр Григорович залишається і до сьогодні. З захопленням розробляє нові курси, пов'язані зі складною проблематикою міжнародних відносин та історією дипломатії. Блискуче читає лекції, які завжди мають свою родзинку, матеріал, який не знайдеш у підручнику. Жваво цікавиться суспільними справами, заражаючи цим і дітей. Нещодавно його сина, який ще був студентом, обрали депутатом райради.

Як людина, багато чим зобов'язана Олександрю Григоровичу особисто, я часто думаю: чи відбувся він в університеті, чи реалізував свій багатющий потенціал. Якщо судити, як висловився одного разу В. Шкловський, «за гамбурзьким рахунком», то так. Не все визначається ступенями і званнями (інакше звідки б взялися крилатому виразу «доцент тупий»), положенням в офіційному табелі про ранги. О. Г. Хмельников не просто самодостатня Особистість, що утвердила себе, але і людина, що залишила помітний слід у житті рідного університету. Не кожному дано так щедро жити, так щедро витратити себе на інших і для інших!

В. Демченко

СПРАВА ВСЬОГО ЖИТТЯ

– Завжди знав, що буду вченим, але ніколи не думав, що стану викладачем, – говорить Федір Олександрович Чмиленко, завідувач кафедри аналітичної хімії, професор, доктор хімічних наук.

У 1966 році він закінчив школу з золотою медаллю, вступив до університету. А потім звичайний шлях ученого: диплом фахівця, аспірантура, докторантура.

Не кожен може похвалитися авторством (співавторством) понад 700 наукових праць, у тому числі 26 навчальних посібників, двох монографій, майже 70 авторських свідоцтв та патентів на винаходи. Формулою таких успішних надбань, вважає Федір Олександрович, є копітка праця, праця і ще раз праця.

Кафедра аналітичної хімії на сьогоднішній день має певні здобутки. Кожного року виходить кілька наукових публікацій, захищаються 1–2 аспіранти, майже кожен третій студент продовжує навчання в аспірантурі на кафедрі.

Хоча спеціальність «Хімія» сьогодні не є найпопулярнішою серед абітурієнтів, на думку Федора Олександровича, вона користується попитом. На практичному рівні – це хімічний контроль якості продуктів харчування, аналіз лікарських речовин тощо.

Об'єктом аналізу також є природна, стічна та питна вода, харчова сіль, метали, сплави та ін.

Щодо самого вченого, то сферою його наукових інтересів є аналітична хімія малих концентратів, концентрування мікродомішок металів, теорія аналітичного процесу, фізичні та фізико-хімічні методи аналізу (спектрофотометрія, електрохімічні методи аналізу, модифікація органічних реагентів, атомно-абсорбційна спектрометрія, сонолюмінесценція та ін.). А умови для праці є. Незважаючи на сьогоднішню ситуацію з фінансуванням науки, лабораторії кафедри устатковані найсучаснішим приладдям – усе це завдяки університету і грантовим програмам Фонду Сороса. До речі, науковець є двічі соросівським доцентом.

Сам професор Ф. О. Чмиленко і його праці відомі не лише в Україні, а й за її межами. Його постійно запрошують на конференції, семінари, не лише українські, а й міжнародні. Так, минулого року Федір Олександрович підготував доповідь на конференцію, яку проводила Академія наук Російської Федерації, а нинішнього року його запросили до журі всеукраїнської олімпіади з хімії в Харківському університеті.

Але найбільшим своїм досягненням він вважає співавторство шести державних стандартів. Ця колективна робота заслуговує неабиякої уваги.

Перу Ф. О. Чмиленка належать також праці з методики викладання хімії у середній та вищій школі, ряд посібників для учнів, абітурієнтів, студентів, які навіть у Москві виходять великими тиражами. Федір Олександрович вважає, що йому пощастило в житті. Він займається улюбленою справою. Робота для нього – хобі, а хобі – робота. За винятком КВК, в якому Федір Олександрович грає ще зі шкільної лави. Звідси і почуття гумору. Ось так жартують хіміки:

«Останнім часом дуже популярним є визначення вмісту калію у серці людини. Тому, якщо близька тобі людина каже:

– Мені чогось не вистачає...

То їй відповідаєте:

– Калію... ціаністого калію..!»

В. Гранін

«У БУДЬ-ЯКИЙ ЧАС ТРЕБА ЖИТИ, А НЕ МУЧИТИСЯ ВІД БЕЗВИХОДІ»

Слова, винесені в заголовок, належать дивній жінці, талановитому вченому й педагогу Оксані Михайлівні Шаповаловій. Її по праву вважають своєю одразу два навчальних заклади: Металургійна академія, яку вона з відзнакою закінчила в 1948 р., і Дніпропетровський національний університет, де вона працює з 1974 р. і до сьогодні. За всіх зусиль людства забезпечити рівність жінок і чоловіків у всіх сферах, прекрасна половина людства не так часто, як сильна стать, проявляє себе в науці. А в таких сферах, як металознавство і матеріалознавство, жінка-спеціаліст – явище дуже рідкісне. Саме в цій «чоловічій» галузі й утверджувала себе Оксана Михайлівна.

Причому не лише утверджувала, але й досягла загального визнання. Судіть самі: творець і керівник наукової школи фізичного матеріалознавства, автор понад 500 наукових робіт, 42 винаходів, розробки 22 нових матеріалів і 65 технологій обробки матеріалів. Доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки й техніки

України, лауреат премії Мінвузу СРСР і премії імені К. Ф. Стародубова. Це також досягнення Оксани Михайлівни.

Коли питаєш Оксану Михайлівну про витоки успіхів, вона, не замислюючись, відповідає: уміння цінувати час, повністю використовувати його для розвитку власної особистості.

«З восьми років я була вже максимально «завантаженою» дитиною: школа, музика, ритміка, балет, домашні справи. Тепер стверджують, що в таких, як я, не було дитинства. А я навпаки вдячна батькам, які з дитинства задали моєму життю той особливий ритм, в якому я живу й до сьогодні. Для ігор з ровесниками залишалося хвилин 30–40 на день, але й ці хвилини були заповнені пошуками чогось нового й незвичного».

Уміння гранично сконцентруватися на поставлених завданнях допомогло Оксані Михайлівні дуже рано проявити себе. Ще студенткою третього курсу вона отримала завдання від свого вчителя члена-кореспондента АН України К. П. Буніна перевірити, чи відбувається коалесценція графіту в ковкому чавуні. Для відповіді на це питання знадобилися довгі випробування, які дозволили позитивно відповісти на нього. Це перше наукове відкриття ствердило вченого-початківця в думці, що вони повинні приходити й приходять у процесі самостійної постійної роботи, безперервного творчого пошуку.

Саме ці риси, як і самостійність мислення, сміливість у прийнятті рішень тепер домінували у всіх роботах молодого науковця.

Шанобливо ставлячись до вчителів, Оксана Михайлівна ніколи не губилась перед авторитетами, піддаючи сумнівам навіть «освячені» ними ідеї. Так було з подрібненням зерна титану, яке до О. М. Шаповалової вважали неможливим. Застосувавши цілий ряд принципово нових підходів, Оксана Михайлівна та її учні довели, що зерно титану можна подрібнювати й у твердому стані. Практична реалізація цілого пакету пов'язаних з цим відкриттів дозволила суттєво покращити механічні особливості великогабаритних виробів, а це, у першу чергу, титанові корпуси ракет, які були такими необхідними для укріплення обороноздатності країни.

Принципово новим визнано й науковий напрям з використання металевих і неметалевих відходів як розкислювачів сталей і сплавів. Відкриті нові матеріали, устаткування, створені промислові лінії, випущено тисячі тонн сталей, якості яких підвищено після

обробки високоефективними розкислювачами – модифікаторами-лігатурами. За цими відкриттями – уже зусилля не лише самої Оксани Михайлівни, але й талановитої плеяди її учнів. А самих лише кандидатів і докторів наук вона виховала більше трьох десятків.

Результати цих робіт приваблюють вітчизняні й закордонні підприємства й фірми своєю новизною, рішенням не лише технічних, але й що особливо важливо сьогодні, екологічних проблем. У них реалізовано і нестандартні підходи, і багатофункціональність пропонованих рішень, що притаманне всій науковій роботі Оксани Михайлівни.

Стало звичним говорити про складність нинішнього часу, про неможливість у нинішній економічній ситуації займатися дослідженнями. Однак діяльна натура О. М. Шаповалової не дозволяла їй не дозволяє їй нічого не робити. «Є криза економіки, – не втомлюється повторювати вона, – а є світ ученого. Тільки від самої особистості та її масштабу залежить, чи піддається вона кризі».

Мабуть, у цьому ще одна риса, яка визначає кредо О. М. Шаповалової: не зупинятися на досягнутому, рухатися вперед, оскільки в цьому суть ученого й винахідника.

Є. Сизько

РОЗВИВАТИСЯ Й ДАЛІ

Людмила Василівна Шевченко – доцент кафедри загальної хімії та харчових технологій, заступник декана з виховної роботи.

Після закінчення Хіміко-технологічного інституту вона вирішила і надалі пов'язати свою професійну діяльність з хімією. Вплинув на це рішення і старший брат, який займався на кафедрі хімії. Таким чином у 1990 році Людмила Василівна стала викладачем Дніпропетровського національного університету. Сьогодні вона читає такі дисципліни як хімія, методика викладання та керує курсовими і дипломними роботами.

Дуже приємно та цікаво було почути, як відноситься Людмила Василівна до своєї посади заступника декана з виховної роботи. Це

не лише прояв відповідальності за своїх студентів, але і щира турбота. Вона слідкує за успішністю та відвідуванням занять студентами, підтримує зв'язок з батьками, допомагає підвищити успішність за допомогою контролю та спілкуванням з тими, хто має проблеми з навчанням через різні життєві обставини.

Таким чином, виховна робота дуже тісно пов'язана з підтримкою та дружніми порадами. З багатьма студентами, які вже закінчили навчання, Людмила Василівна до сьогодні залишається в дружніх стосунках.

Найбільш показовим у виховній роботі Людмили Василівни є такий випадок. Одна із студенток була відрахована з 2 курсу. Але після розмови з батьками, з дівчиною, подальшого контролю вона повернулася до навчання та закінчила всі 5 курсів і захистила диплом на «відмінно».

Людмила Василівна пам'ятає багато випадків зі своєї практики, пов'язаних з поверненням студентів до навчання. Вона вже давно переконалась, що спілкування зі студентами то не лише лекції, екзамени, цікаві випадки на парах, хімічні досліди, але й дружні поради та приємне чаювання з дорослими випускниками. А захопленість та теплота, які присутні в її історіях, є доказом своєї відданості роботі.

Про подальші плани Людмила Василівна говорить: «Розвиватися і далі».

А. Забєліна

ВИПАДКОВЕ ВЛУЧАННЯ «В ЯБЛУЧКО»

Сергій Петрович Юдін – син прикордонника. А яке може бути навчання в дитини, чий батько постійно переїжджав з місця на місце через службові обов'язки? Весь час доводилося змінювати не лише місце проживання, але й маленькі школи військових частин, переміщаючись у різні точки кордону Радянського Союзу. Може, саме тому він і не дуже цікавився якимось окремим предметом. І до такої науки, як фізика, у шкільні роки потягу не мав. Але, закінчивши школу, Сергій приїхав у Дніпропетровськ. Походивши факультетами університету, прийняв спонтанне рішення – стати студентом фізичного факультету. Подав документи, склав вступні іспити й вступив. Уже студентом він зрозумів, що це саме те, чого він хотів.

У шістдесяті–сімдесяті роки в нашій країні до фізики ставилися з великою повагою. Ця наука була на підйомі, вирішувала багато технічних і теоретичних завдань, а відчутна допомога держави дозволяла студентам їздити на конференції в Грузію, Прибалтику, Москву, Ленінград. Займатися фізикою було не лише цікаво, але й перспективно. Після студентської лави Сергій Петрович вирішив не зупинятися й пройшов усі професійні сходинки: асистент – старший викладач – доцент, завідувач кафедри.

Сфера його інтересів – сегнетоелектрики. Цій проблемі присвячено багато публікацій.

Сергій Петрович – натура творча, яка знаходиться у постійному пошуку рішень складних наукових, організаційних і методичних питань. Завідувач кафедри фізики ФТІ й автор численних наукових праць знаходить час для роботи зі школярами нашої області, протягом багатьох років будучи членом журі під час проведення олімпіад з фізики на всеукраїнському рівні.

Він розробляє питання методики викладання фізики у вищих навчальних закладах, читає лекції вчителям. Сергія Петровича засмучує той факт, що студентів, які вступають на фізичний факультет ДНУ за покликанням, дуже мало; і конкурси низькі. Цю ситуацію він пояснює так: «Підприємства лише почали підніматися, а дослідницька робота погано фінансується, це і викликає незацікавленість цілого покоління молодих людей, які б могли займатися фізикою». Вихід Сергій Петрович убачає лише в зростанні промисловості. Коли з'явиться попит на фізиків, зросте інтерес у молоді.

У вільний час доцент Юдін любить ходити на зимову риболовлю. Можна сказати, що це відпочинок від поточних справ. Приємно на деякий час забути про різноманітні проблеми і, взявши в руки спінінг, спіймати судака чи сома. Чим далі, тим менше часу залишається на улюблене хобі, дається взнаки всепоглинаюча робота, а як шкода, що вловлену Сергієм Петровичем щуку вагою 11 кілограмів не припишеш, як ще одну «перемогу», до вже значної кількості його досягнень!

Незважаючи на суворий вигляд, Сергій Петрович весела й розуміюча людина. Він вважає, що «навчатися треба весело! Усе встигати: і відпочити, і на дискотеку сходити, й екзамени скласти успішно!»

Ю. Козак

ЗМІСТ

Шановні друзі!	3
Його життєве кредо	5
Ії «радіус дії»	6
Кожна консультація – творчий акт	9
Шукати відповіді на питання	10
Шляхетна науковість професора Баранника	12
А почалось усе з курсової роботи	14
Бути деканом нелегко	15
Чужого горя не буває	17
«Нас виховували корифеї науки»	19
Від першого інтерв'ю	21
Завтра була війна	23
Як справжній патріот університету	25
І все-таки перемогла біологія	27
Тернистий шлях до визнання	28
«Прожитий день воспринимаю как царственный подарок мне»	30
Без фанатичної любові до науки нічого не досягнеш	32
«Ми готуємо найкращих спеціалістів»	34
Час рікою спливає	35
Вміння жити не тільки розумом, а й душею	38
Великі справи та добрі вчинки не забуваються ніколи	40
Весна приходить з вашим іменем	42
Інакше вона не може	44
Людина на своєму місці	45

Незмінний комендант.....	47
«Це цікаво – перевіряти свої сили й здібності...».....	48
Математика її життя.....	50
За законами оптимального управління.....	51
Захоплює той, хто захоплений сам.....	53
Він завжди в русі.....	55
Мистецтво кадрової політики.....	56
Поетична казка Віктора Коржа.....	58
Максималіст у науці.....	60
Людина на своєму місці.....	62
«З людьми легко йду на контакт».....	65
Її стихія – книги.....	67
Захист природи як мета життя.....	71
Сказати своє слово.....	73
Характер справжнього хіміка.....	74
Енергія пошуку.....	75
Лідер плюс колектив – аксіома успіху.....	76
Людина з невичерпаною життєвою енергією.....	78
Деформації не піддається... ..	81
Усе в житті треба робити з любов'ю.....	82
Жити по максимуму.....	83
У пошуках своєї діадеми.....	85
Наповнене дивами кольорове життя.....	86
Налаштована на добро.....	88
Високі обрії.....	89
Педагогічний хист у коловороті життя.....	92
Спокій лише сниться.....	93
І справді парубок – Моторний.....	94
Головне, щоб розум був із серцем у згоді.....	96
Геологія – доля і покликання.....	98
І сад зеленим листям шелестить... ..	99
Одна, але полум'яна пристрасть... ..	100

Усе життя – боротьба з собою	102
І буде тепло... ..	104
Декан з чарівною посмішкою	104
Споконвіку було слово.	107
Пророцтво, яке збулося	110
Професіоналізм – це вміння працювати з людьми	111
Він дивиться в майбутнє	113
На фізтех його «переманули»	115
Дар, гідний подиву	116
Він готовий втратити все, окрім честі	118
Чудовий сплав	120
На вістрі життя... ..	123
Молодість душі	125
За висотою – висота	126
Фізик з душею поета.	128
З покоління «підранків»	129
Артистизм душі та долі	130
Людина на всі часи	133
Справа всього життя	137
«У будь-який час треба жити, а не мучитися від безвиході»	139
Розвиватися й далі	141
Випадкове влучання «в яблучко»	142

Науково-популярне видання

МИ – З КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Дніпропетровський національний: час, події, люди

Відповідальний редактор *М. В. Поляков*

Редактор *В. П. Пименов*

Технічний редактор *В. А. Усенко*

Комп'ютерна верстка *Ф. Ф. Клімов*

Коректор *В. П. Пименов*

Свід. держ. реєстр. № 12010-АТ

Підписано до друку 3.09.2008. Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 8,6. Ум. фарбовідб. 9,06. Обл.-вид. арк. 8,92. Тираж 1000 прим.
Вид. № 1354. Замовлення №

Видавництво Дніпропетровського національного університету
49010, м. Дніпропетровськ, пр. Гагаріна, 72

Свідоцтво держ. реєстр. № 289-ДК від 21.12.2000 р.

Друкарня ТОВ "Виробничо-комерційна фірма "АРТ-ПРЕС"
49050, м. Дніпропетровськ, вул. Казакова, 3

Тел./факс (056) 370-20-27
www.art-press.com.ua

ISBN 978-966-551-261-5